

Marius Nuy

Dagboek 2008

Dit dagboek bevat de teksten die Marius Nuy vanaf 25 oktober 2006 dagelijks publiceerde op zijn blog *Whisperings of the soul*. Op deze plaats zijn zijn teksten integraal als pdf te downloaden. De reacties van lezers heb ik niet aan deze teksten toegevoegd. In dit deel de jaargang 2008.

Enno Nuy oktober 2016

5 januari 2008

De witte ridder

Strijd is het woord niet. De jongen van veertien
vocht met vastberadenheid, ontroering en zachtmoedigheid
voor het behoud en de terugkeer van zijn vader
uit de witte slaap en schemer van het ziekbed.

Het baatte niet, midden in
wat de hoop heet te zijn, legde een hartinfarct
het leven stil. In het schrijnend leed zei
de jongen dat zij beiden in elkaar zouden voortleven.

Zijn tweelingbroer is het stille water
en breekt zijn evenwicht. De ridder spoedt
zich dagen achtereen naar het ziekenhuis;
het is op de valreep maar het leven won het van de dood.

Alsof de tragiek nog niet rond genoeg was,
werd de ridder door een auto geschept en geraakte
voor zeven bange dagen in coma
en stierf, elk hart verscheurend.

Een jongen, rein en onvervaard in de drafjaren
van zijn jeugd, komt zo vroegtijdig terug bij de vader

die hij niet verliezen wilde, terwijl niemand denken zal
dat hij mogelijk zijn levenstaken heeft volbracht.

[©MN, in "Altijddurende liefde voor een moeder".

Tevens een hommage aan Peter, een vrolijke, wijze, Vlaamse jongen van 14 jaar; hij overleed op 5 december 2007

foto: Hildegard van den Camp]

Geplaatst door Erna.

20 januari 2008

Wat is 'goed' leven?
Blijheid in een gebroken hart

In bijna verblindende stofwolken
van een familiedrama verschijnt
plots een meisje. Ze heet Liza.

Wat is ze mooi. De handen
licht en verlegen gevouwen
over haar buikje van meisje tot vrouw.

In de troost van pijn en tranen
waren zij innig en lievig bijeen,
een vrucht gegeven.

Peter heeft niet geweten
dat hij nog een taak zou hebben. We weten
niet wat bedoeling is of toeval.

De familie wil rust en tijd,
tijd en adem. Is het in de kern niet zó
dat wat héél is, heel 'moet' mogen blijven?

[©MN, in "Altijdurende liefde voor de moeder". Wat waardevol is moeten we niet
verlaten, als variant op de regel van Lucebert, 'alles van waarde is weerloos'.

Afbeelding: 'Prayer to the Night Winds' by Driven Crazy. Geplaatst door Chrisje]

27 januari 2007

De kunst het bestaan lichter te maken

Op het stille eenzame pad
van het gesticht hobbelt een karretje
Kiest de dichter het hazenpad?

Er is geen regel meer die hem pijnigt, geen mens
die hem iets in de weg legt, maar het lijkt er op
alsof hij op reis wil en toch weerhouden wordt.

Je ideeën lijken soms sterker dan de werkelijkheid
En daar is feitelijk maar één antwoord op,
In hemelsnaam, leef in de tegenwoordigheid.

Nietzsche zegt: er komt nog wat bij: "Amor fati".
Dat is waar. De nabijheid ervan wisselt met opstand,
maar het brengt gemoedsrust en, zoals liefde, het inspireert.

[©MN in 'Levenskunst.' Painting: 'Presence' door Michael Gibbons. Geplaatst door Chrisje]

31 januari 2008

Dus jij denkt dat je een mens bent?*

“Wat de ouders hebben
gebouwd, vreten de kinderen
(soms) weer op.”

Dit is een zin die eigenlijk alleen
contextueel is te begrijpen.

Het moderne familiehotel waar
Adriaan (1956) al 24 jaar als
bedrijfsleider werkt, zal te zijner
tijd worden voortgezet door de
dochter van de huidige bazin.
Adriaan kreeg begin december
een lichte beroerte; de tekenen
ervan zijn betrekkelijk gering en
revalideerbaar.

Naar verluidt liet de dochter, die intussen ook al wat touwtjes in handen heeft, onlangs twee gelijksoortige opmerkingen ontvallen.

“Heeft hij een niet iets te scheve mond om hier nog te verschijnen?” “Straks is het mijn hotel en is er voor kreupelen geen plaats.”

Van kreupelheid is geen sprake (hij heeft het lopen vrijwel feilloos onder de knie) en voor wie van niets weet, zal over hooguit twee maanden niets aan Adriaans voorkomen herinneren aan dit nare oponthoud. Hij zal wellicht wel de kunst hebben verstaan het langzaam aan te doen.

Het is een plezierige kerel, heeft humor en kan onbedaarlijk lachen. Salomé, een wicht dat geen scrupules kent en dat zowel fysiek als verstandelijk van licht gewicht is, dat calculerend van aard is, heeft hem diep gekwetst; haar opmerkingen vormen de toon van het einde. Haarscherp wordt omlijnd door wie tot de mensheid behoort en wie niet. Het is niet zomaar naïef, platvloers of onfatsoenlijk, het is een vernederende krenking ergens uit het land van vandaag. Het schuurt de ziel met zo’n stalen spons, eerst die van Adriaan maar ook die van mij. Het lijkt wel of we geen morele taal meer hebben om dit ‘type houding’ neer te sabelen. Alle woorden waarop ik een beroep wil doen, lijken versleten en onverstaanbaar geworden.

Bestaan er nog morele idealen? Het doet me denken aan Amadeu de Prado - wiens leven Gregorius Mundus zo fascinerend wist te reconstrueren - die om vergelijkbare redenen een andere taal wilde ontwikkelen, maar zijn prachtige maar ook complexe motivering kan ik er nu helaas niet op naslaan. Een roos gelijk een zwaard. Zo is het leven. Schitterend, verleidelijk en verderfelijk.

Salomé, altijd in blouses waaraan je niet kunt zien hoe haar borsten vermoedelijk zijn en elke dag haar voeten gestoken in opvallend aanwezige pumps, heeft gemankeerde, fletse, gedachten, is innerlijk arm en koud, ongenaakbaar achter een geconstrueerd masker. Welk lot zal de indringer zijn van het lichaam waarin zij al ongeveer dertig jaar te gast is, de indringer die haar onomkeerbaar doet beseffen hoe dun de lijn is tussen perfectie en kreupelheid? De ‘gedaante’ van de indringer is helemaal niet van belang, maar wat deze doet dat haar tot deugd zal zijn. Dan pas weten we wie zij werkelijk is.

[© MN, voor Adriaan geschreven bij volle maan, 25 januari. De titel verwijst naar het boek van Felipe Fernandez-Armesto.

Ik heb als metafoor Salomé genoemd, omdat zij, de dochter van koning Herodes, Johannes de Doper onthoofdde.

Afbeelding: schilderij Salomé van Lammert Boerma. Geplaatst door Chrisje]

4 februari 2008

Een man op zoek naar eenheid

Tweeënvijftig weken later.

De dichter, die licht averij opliep, ademt
en blijft in de beweging waarin hij zich bevindt,

Terwijl er nog gebeurtenissen
op stapel staan die zijn schip straks
in een andere haven doet aankomen.

de dichter weet dat de liefde grillig kan zijn,
onbewoonbaar soms, en toch is zij
het enige waarvan hij leven kan.

Zelfs nu langzaamaan de ouderdom nadert
– is het dwaas dat te zeggen? – kan het roer
nog om, met gemak, als de wil er is.

Schade, wijsheid en liefde, als de eerste
niet het grootst is, verlangt men oud te worden,
hoe anders het leven ook geworden kan zijn.

[© MN, in "Leven is een ambacht". terwijl ik het schrijf,
herinner ik me de titel van Pavese's dagboek. "Mijn leven,
mijn ambacht". Afbeelding: foto in sepia, gemaakt door Chrisje. Blog geplaatst door C.]

9 februari 2008

Een meditatie.

Broeders en zusters, wij zijn allemaal mensen met zo zijn of haar beperkingen. Het is de kunst deze te leren kennen, te boven te komen of ermee te leren leven. Het enige dat ons daarbij helpt, is dat te willen. (Maar waarvan is dat willen allemaal niet afhankelijk?) Overigens verscheen in 2006 het prachtige en zeer leesbare "Handboek van de vrijheid. Over de ontdekking van de vrije wil" van de filosoof Peter Bieri, de werkelijke meester achter Pascal Mercier's "Nachttrein naar

Lissabon." Het Boeddhisme kent geen godsbeeld. Het gaat om het geloof in jezelf, in een gedisciplineerde levenshouding te doorstaan, lankmoedig en vasthoudend te zijn en te willen groeien. In het Christendom 'bestaat' God, maar God is er niet om 'ons werk op te knappen.' We kunnen Hem wel vragen ons te sterken het goede te blijven doen, daarin tonen we nederigheid en dit kan versterkend zijn.

Bestaat vrijheid? Het boek van Peter Bieri leest (bijna) als een roman, vol kennis en inzicht. Hij schrijft in een eenvoudige, vloeiende taal over een verschrikkelijk ingewikkeld thema zonder onnodige vreemde woorden en zonder jargon. Aan het einde, als we heel wat facetten van de wil en het handelen ernaar wijzer zijn, schrijft hij: "(...) dat wij onze innerlijke vrijheid vergroten door het inzicht in ons innerlijk leven te verdiepen, zowel wat betreft de innerlijke logica als het ontstaan ervan. "Ik vermoed dat Pascal Mercier, alias van de filosoof Bieri, 'mijn' Amadeu de Prado hier als voorbeeld heeft gecreëerd.

[©MN, "Een staaltje moraal, maar daar zal ik niet te vaak mee aankomen." Afbeelding: a Meditation on Love by Basia." Geplaatst door Chrisje]

16 februari 2008

Leef dit edele leven!

Het gaat mij aan het hart dat
wat mij niet doodt, mij niet sterker maakt,
maar mijn pen neerleggen doe ik niet.

Het is een teken van innerlijke zwakte,
misschien nog met een randje moed,
de ontwikkelingsgang is traag, eentonig

maar hoopvol. Daarom vooral, hoe pathetisch,
is de tweede regel ónwaar en
van een ondenkbare somberheid.

Vergeet het niet, dacht ik laatst, te leven,
in een adempauze even, terwijl er zoveel is
dat mij naar de stilte sleept en de zachtheid.

[© MN, in "Engelengeduld". Afbeelding: "Ange gardien" van Nathalie IJzerman.]

23 februari 2008

De mens als verhalend landschap I

De menselijke levensloop is als een verhaal, een
verhaal dat almaar doorgaat en ooit eindigt in het
niets –misschien in één groot boekengraf -, als
een stromende rivier die varieert van rustig
vaarwater tot onstuimigheid maar die vooral ook
uitblinkt in zijn onvoorspelbaarheid, in plotselinge
wendingen, in bochten die de charme zijn van het
landschap. We zijn niet voortdurend gecharmeerd
van het verhaal waarin we leven, maar de
gedachte dat het anders kan worden dan het is, is
wel de geringste prikkel om dóór te gaan en het
niet voor gezien houden als we ons eens slecht

geïnspireerd weten.

Aan de rand van de zee, op de brede strook zand waarin je voetafdrukken een poosje blijven staan
maar soms ook direct worden weggezogen, de strook waar de zee haar golven kalm of woest

overheen slaat en ze dan weer terugneemt, daar stond ik met mijn moeder voorovergebogen te turen naar wat er ná die golfslag aan blinkends achterbleef. Ze droeg een zwart badpak met pastelkleurige bloemen. Vanaf haar middel zaten er stroken stof, drie of meer, zodat het leek alsof ze een rokje aan had. (Naakt heb ik haar nooit gezien. Ik ga hier niet in op het 'waarom', dat staat beschreven in 'De geest van de tijd'.) Vaak droeg ze ook een dun scheerwollen vest. Ze kon heel enthousiast 'já' roepen als ze een medaille van parelmoer zag.

Gewoonlijk blijf ik in de beweging waarin ik me bevind. Maar de eerste osteopatische behandeling – het 'kraken' van wat vastzit, in mijn geval wervels – bracht me in een andere, nog niet gekende beweging. De pijn verminderde aanmerkelijk en de balans verbeterde, een gevolg dat ook direct te ervaren was in de kwaliteit van het lopen. Ik glunderde. 'Zie je wel dat het anders kan worden dan het is', dacht ik. Twee dagen later echter smolt het effect als sneeuw voor de zon. De woesteling van de pijn was weer teruggekeerd. Een kwelling.

Ik houd niet van zwarte romantiek, maar van reële, hoopvolle en karakterrijke verhalen. Die geven energie. Ik zoek naar nieuwe taal. Ik blijf staan als een boom en ben niet van plan te vallen. Een vriendin schreef eens: "Bomen buigen niet, maar ze wuiven."

[© MN, in "Elke mens een verhaal". Afbeelding: "Mother and Son" van Bryce Brown.]

29 februari 2008

De mens als verhalend landschap II

Het menselijk brein en
verzoening

Het brein is tot wel meer in staat dan de Griekse vader van de geneeskunde Hippocrates (460 v. Chr.) zei, maar het is wel de essentie: "Het is niets anders dan alleen het brein dat ervoor zorgt dat we kunnen genieten, lachen, verdriet kunnen hebben en kunnen huilen. En dat we kennis hebben over zaken en dingen kunnen waarnemen." We zouden er zeker nog het vermogen tot aanpassing aan kunnen toevoegen, het kunnen anticiperen en het beschikken

over discipline, verbeelding en spiritualiteit. Het brein is een onuitputtelijke bron van schoonheid en expressie, behalve wanneer er sprake is van psychopathologie.

Op Groot Klimmendaal, dat ik ook vaak aanduidde als modern gesticht en die naam in maar hooguit enkele opzichten verdient, ontmoet ik vooral mensen met niet aangeboren hersenletsel en neem ik waar in hoeveel variaties de gevolgen daarvan zich tijdelijk of deels blijvend openbaren, maar tegelijkertijd dat in vrijwel alle gevallen het de wilskracht is die zorgt voor aanzienlijke revalidatie, ook al gaat dit proces zo traag als een slak. In werkelijkheid ligt dit zelfs nog iets complexer. “Ik zie dat je meer vertrouwen krijgt in jezelf”, zegt Fanny mij. “Jij geeft mij dat vertrouwen Fanny, ik schenk het je terug door mijn best te doen. Het is de wederkerigheid.”

Het meest verdrietige is de onverhelpbare tragiek die zich eveneens voordoet en iemand veelal in een oogwenk heeft overvallen, zoals Lydia die thuis plotseling wankelend door de gang liep, neerviel en tien maanden in coma bleef als gevolg van een stolsel achter de hersenstam. Op foto's van haar verjaardag een maand daarvoor is te zien dat zij een oogverblindend knappe vrouw was van 21 en nu blijkt ze veranderd in een onherkenbare persoon, waarschijnlijk zonder het vooruitzicht dat haar leven nog ooit anders zal worden. Een deerniswekkend, aangrijpend beeld: Lydia leeft, maar alles is stilgevallen.

Verzoening is een belangrijk begrip in menselijke verhouding, maar ook in je persoonlijke leven. Lydia mist het vermogen zich ook maar met iets te kunnen verzoenen. Voor de ouders ligt dat (theoretisch) anders, maar ook hen ontbreekt het hieraan, ook nu Lydia hier weg moet omdat het geen van de therapeuten - na acht weken - lukt ook maar het geringste contact met haar te mobiliseren. De ouders denken dat dit aan hun te vluchtige inzet ligt en leven in de overtuiging dat Lydia op zekere dag weer zal kunnen spreken. Dan vertrek ik met pijn door de deur naar de stilte.

[© MN, in “Elk mens een verhaal”. Afbeelding: “De mens als mysterie” van Jan Bakker.]

7 maart 2008

Fantasie is méér dan onmisbare individuele compensatie

De mens als verhalend landschap III

Fantasieën hebben meestal iets bevrijdends, ze zijn niet beklemmend. Ze zijn nogal eens geheim, niet omdat ze moreel niet door de beugel zouden kunnen maar anderen in hun beeldvorming over ons wel op het verkeerde been zouden kunnen zetten, bijvoorbeeld door te denken dat we in werkelijkheid heel iemand anders zouden willen zijn dan degene die zij kennen – ze zijn vermoed ik geheim omdat ze zo diep en soms onbereikbaar persoonlijk zijn en grenzen noch wetten

kennen. Er kan een verlangen uit spreken, maar dat hoeft helemaal niet samen te vallen met de wil dat verlangen ook te realiseren. Ik kan zijn wie ik eventueel wil zijn zonder dat ooit te willen. Fantasieën kunnen ons troosten of ons verlossen uit de dagelijksheid, ze kunnen ons verstrooien, maar ze kunnen ook de kiem zijn van wat nog moet worden. De kiem van een scheppingsdaad. Fantasieën hebben een inspirerende kracht. En het woord 'kracht' is op zichzelf al van grote betekenis want meestal zijn we sterker, daadkrachtiger, spreken we ons beter uit dan we in werkelijkheid doen en dát zouden we wel vaak willen. Of toch liever blijven wie we zijn? Fantasieën die verwarrend, pijnlijk en bizar kunnen zijn omdat ze voor realiteit worden gehouden, vormen een bron van onmacht, ernstige frustratie, angst, agressie en waanzin, van zorg, mededogen en isolement. Fantasie is noodzaak en bruggenbouwer. Het kan moeizaam gepieker tegengaan, het kan ongebruikelijke of onvermoede oplossingen helpen vinden en ze verbinden je vaak met de creativiteit van anderen, bijvoorbeeld om een concept meer handen en voeten te geven of omdat het 't begin is van een duurzame relatie.

Ik schreef eens het aforisme 'Liefde en lust zijn de vleugels van grote daden', maar vlak de verbeelding niet uit. Wie zouden we zijn zonder verbeelding? Fantasieën zijn anderzijds helemaal niet geheim want onze hele wereld is gebouwd op basis van fantasie over nut en vormgeving, over macht en solidariteit en op ideeën over wat voor een aangename, leefbare, helende en rechtvaardige omgeving nodig is. Ze zorgen voor het sociale weefsel waarin we wonen. De verbeelding is het begin van samenhang en variatie.

De fantasie kan en mag een verleider zijn, maar is ons idool omdat het brein zonder fantasie, om naar ik meen met Elliott te spreken, is als 'wasted land, cactusland'.

[© MN, in "De wereld waarin het aan niets en aan alles ontbreekt". Afbeelding: "Fantasie" van Liesbeth Optendrees.]

14 maart 2008

Over mijn lippen niets dan verlangen

Het ervaren van gemis, of het erkenning is of liefde of de dood, van er-niet-meer-zijn, is een bron van verdriet, van onbegrip, van verlangen, van wanhoop, soms van gekte want dan is het leven niet meer zoals het hoort te zijn. "Liefde papa ik wil je weer zien papa. Wil je mijn ook zien papa." Nadja had het briefje met een rode knopspeld in het behang boven haar bed geprikt want haar vader was dood door

zichzelf, een aardverschuiving van donker verdriet. Zo was er wel meer aan de muur toevertrouwd. Een paar tekeningen, een foto van haar vader, nog een briefje waarin ze vertelde “Ik heb twee liefe broers en een Mama, ik hou van jullie” en ook wat sprookjesachtige prenten van paarden en feeën en zelfs een foto van een brandende kaars.

Isabelle, haar moeder, ontdekt het briefje alsof het opvalt als een ster tussen de tientallen andere in het behang gehaakte plaatjes en versieringen. Nadja doet haar nachthemdje aan - verschoten en al veel te kort, amper over haar jongemeisjesbillen – en gaat haar tanden poetsen. (‘Mijn hemel, langs welke klippen en afgronden ben ik zelf niet gegaan? Maar Wout leeft in me. Hij is meer dan een herinnering. Soms is hij ook een vraagteken, ik weet het, dan verstrengelen boosheid en verlangen zich. Wil ik eigenlijk niet hetzelfde als Nadja?’) “Hoe lang hangt dat er al?” “Oh, van de week ... papa heeft me geschreven dat hij een ster is geworden en dat hij elke avond naar me knipoogt ... Ik hoop dat hij het een keer leest, maar ik zie hem nooit”, riep ze huilend.

Elke avond voor het slapen zegt ze ‘Truste papa’ en blaast ze een kusje naar de sterren. Ik vertelde haar dat als je bent overleden en dat je hem daarom ook wel niet kunt zien, misschien wel in onze dromen. Ik streelde haar gezicht en streek door haar haren. “Hier leeft hij Nadja, zoals we aan hem denken.” Ze hilde.

“Nee mama, ook niet in mijn dromen, hij heeft gewoon geen zin bij mij te zijn.” “Dat is niet waar lieverdje.” (‘Hemeltjelief, ik weet ’t ook niet. Was Wout maar gewoon hier.’) “Weet je schat, we laten het briefje gewoon hangen, en als hij dan een keer dicht genoeg bij je raam is en jouw mooie briefje ziet dan komt hij naar je toe, in het kamertje van je dromen. En zal hij je knuffelen, zoals vroeger.” Nadja bleef maar huilen. Ik nam haar in mijn armen, haar wang tegen mijn borst. Een tranendal van troost en verlangen. Ze werd rustiger en opeens merkte ik dat ze in slaap was gevallen.

Ik keek naar een donkere hemel, geen ster te bekennen, “Wout, als je daar soms ergens bent, schenk haar het gevoel dat je in haar leeft, bezoek ons meissie met de mooiste dromen die je kunt bedenken, ze mist je zo.” ‘Ik ook’, dacht Isabelle, ‘over mijn lippen niets dan verlangen, maar nu de legers van zin en betekenis zich hebben teruggetrokken, wordt het rustiger. Het was een barre, jankende tocht van koestering en vijandschap, van eenzame waanzin, woede en omhelzing. In mij woont ook de dood, maar hij is nog ver van huis.’

[© MN, in “Altijdurende liefde van de moeder”. Fragment uit een werkelijkheid. De ziel gaat nergens heen, hij verrijst in de harten die voor hem openstaan. Afbeelding: een houtskooltekening van Anna Catharina Geijp.]

21 maart 2008

Beperkt zijn is ook valide

De dag van de lente, ons symbool
van nieuw leven, zet de deur voor mij
open, goodbye Klimmendaal.

Veel ervaringen rijker, het verdriet
is verslagen of verdund in de levensstroom,
want zelfs in ziekte kun je gelukkig zijn.

De dichter is niet herboren, maar
weet te leven met wat hij kwijt is –
in de hoop dat dit geen overmoed is.

De dood is hem genadig geweest. Dat
hij moeizaam kan lezen, is twee, maar hij
en het woord blijven onverbreekbaar op één.

Dit alles vóór mijn dood geschreven,
in het verlangen dat het rustig blijft in 't hoofd
en ik niet ooit verder leef als wrak.

[© MN, in "Elk mens een verhaal". Ontslag 21 maart 2008, een dag in verwarring, ook innerlijk, veilig thuis in liefde en in boeken maar node enkele vrienden achterlatend. Afbeelding: Malerei von Quint Buchholz.]

27 maart 2008

De vader der filosofen

(En de alertheid van een man
die om zich heen kijkt)

Geen vraag was er te stellen en
op geen enkele zou er antwoord
zijn. De filosoof moest handelen.
Normaal voor geen kleintje
vervaard en wist hij wel raad met
de prooi die hij op het oog had,
maar ditmaal zat hij in de strik
van een onbekende vijand.

Slaan met zijn krachtige vleugels

bracht hem schade, snijdend te keer gaan met zijn snavel mocht niet baten en ook zijn grijpklaar klauwen lieten hem in de steek. Hij was, hoewel hongerig, sterk en verweerde zich uit alle macht. Er ontstonden onherstelbare mazen in het net, maar het scherpe draad ervan snoerde zich almaar dieper onder zijn veren en bonden zo een strakke niet meer te klieven doodsstrik. Het ogenblik van de wrede dood was onontwijkbaar.

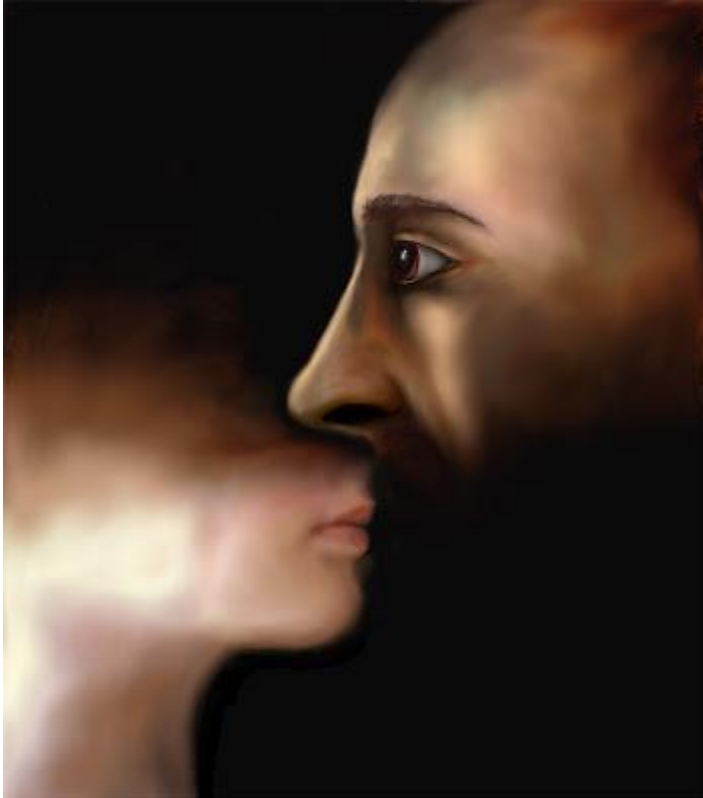
Het was een koude nacht. Alle muizen bleven daar waar ze waren, behaaglijk en veilig. Dat werd de kerkuil toch te gortig. Zou er vis te grijpen zijn? Het was mistig dus hij scheerde laag over het water. Hij vroeg zich wel af of de vis zich met deze koude aan de oppervlakte zou wagen, maar van biologie had hij geen kaas gegeten. Zijn humeur werd er niet beter op en hij dacht er al aan terug te keren maar zag plots wat zonder twijfel een vis moest zijn – wat kunnen toevalligheden toch ongelukkig samenvallen. Precies op het moment dat hij met beide klauwen zijn prooi dacht te grijpen, dook deze als de bliksem naar de diepte, niet wetend dat hem daar een andere dood stond op te wachten, tenzij hij rechtsomkeer had gemaakt. Maar de lotgevallen van vissen doen niet vermoeden dat de meeste op een natuurlijke wijze een 'sterfbed' vinden. Het lot van de uil was weinig anders. Toen de vis nipt op tijd wegdook, zag de uil een barricade, hij spreidde zijn vleugels om af te remmen, maar het net was niet meer te mijden. Met een harde smak vloog hij zich vast en het gevecht dat volgde, was onmogelijk te winnen.

De filosofie kent vele vaders, maar het verlies van deze vader is uitzonderlijk treurig, gesneuveld in het harnas van zijn jacht. Gehavend en getekend door strijd keert hij terug naar het stof, het stof dat wij ooit met hem delen want in de dood wordt elk onderscheid teniet gedaan.

[© MN, in "Weer een vader verloren". De foto is gemaakt door fotograaf Jan Wamelink in het eerste weekend van maart 2008. De foto verscheen op 4 maart in De Gelderlander. Overigens staat daar de foto verticaal afgebeeld, vermoedelijk ook volgens de bedoeling maar dan klopt mijn verhaal niet; met alle respect voor de fotograaf heb ik hem dan toch maar gedraaid. De belangrijkste regel van het onderschrift: "Een kerkuil is in een achtergelaten vstuig verstrikt geraakt en heeft een lange doodstrijd gestreden en verloren."]

31 maart 2008

De man van het ogenblik

Er zijn onvoorspelbare momenten dat mijn handschrift recht en leesbaar is, dat ik plots iemand kan aankijken of net een paar regels meer kan lezen dan de krantenkop. Typen lukt redelijk omdat ik de toetsen nog meer blind weet te vinden dan ik vermoedde, maar teruglezen vereist dan weer de loep en dat geef ik dan weer snel op want met een dichtgeknepen linkeroog en de neus op vijf centimeter van het scherm vergt meer energie dan ik heb, maar misschien blijkt het toch de aanhouder die wint.

(Ik ben na vier maanden Klimmendaal dan wel weer thuis, maar ik mis het wel

als dagelijks vast baken en ofschoon steeds kritisch, vervulde ik er een eigen en gewaardeerde rol. Ik mis de lotgenoten, hun soms zonderlinge aard en geestigheid, en mijn therapeuten: zij zijn de koningen van de kliniek, niet alleen wat betreft professionaliteit maar vooral in bejegening! Ik mis mijn overzichtelijke eenzame kamer met alles bij de hand, ook mijn heilige Benedictus en het kleine sieraad Maria. Stapels post, cd's, schitterende foto's en elke week meer boeken – zoals van Mercier/Bieri, Jan Mankes, Co Westerik, Edward Hopper -, een veilige kamer, maar niet een die de verrukkelijkheid van mijn eiland ooit zou kunnen evenaren.

Een revalidatiecentrum is bij uitstek een wereld van de tijdelijkheid, het is een komen en gaan waardoor het leefklimaat soms ook op slag verandert, onrustig wordt of onbehaaglijk zelfs – maar dan loop of trippel je met de rolstoel door "de gang der kreupelen" naar het eigen kleine gevang. Tekenend voor 'het ogenblik' is, is dat als mensen weg zijn, ze ook gauw vergeten lijken. Een opvallende eigenaardigheid was ook, dat tussen vijf uur en kwart over vijf iedereen in de huiskamer was. "Hier zitten we dan", zei ik tegen Adriaan, "als wachtend vee bij de voedertrog." Het duurde meestal nog wel een minuut of tien voordat de etenskar arriveerde en dan was het niet te begrijpen ingewikkeld om de

bakjes en schotel op het juiste blad te krijgen. Daarna volgde het uitdelen van de medicijnen – al die tijd wachtten vermoeide stille gezichten op het laatste moment, één minuutje stilte. Ik vroeg eens wat iedereen nou zoal bidt, maar de meesten haalden licht hun schouders op. "Ik tel tot dertig", zei Henk, "dat is vaak wel voldoende." "En jij dan?", vroeg Rina. Verlegen maar onontkoombaar antwoordde ik: "Heer, geef alle ontmoetingen het meest vrije karakter, hier en overal elders, dat bidden wij u." (Weg met de vernedering, de onderdrukking et cetera.) Het eten was soms wat flauw, maar het smaakte goed, het roomyoghurttoetje niet het minst.)

Ik wil liefhebben zoals in het leven van nu, mensen ontmoeten, lezen en schrijven, maar het lukt allemaal in mindere mate dan ik wens. Ik wil het boek "Kruizen der aarde" voltooien, mijn gedichten bijeenbrengen en dan nog een veel grootser plan realiseren, namelijk een boek schrijven over Amadeu de Prado, de man die ik maar niet kan vergeten. Ik moet dus ieder ogenblik benutten maar het zijn er zo weinig; ik ben het brein van een ogenblik. Een brein op wielen, het enig uiterlijke invalideteken dat mijn beroerte naliet. (En niemand weet hoeveel tijd nog resteert, maar dat is ook geen reële dagelijkse gedachte.) Dus als ik maar niet teveel wil en geen haast heb, kan ik best gelukkig zijn. Ik moet het hebben van de liefde voor 't leven, voor de taal en alle gedachten, voor de stilte, de inkeer, de overgave, de saamhorigheid - dat geeft me allemaal meer dan één dag vreugde over duizend euro.

Het gaat om de innerlijke krachtbronnen die we zwijgend bereiken, en als die stilte er is, door te graven, te graven zoals de 'vroedvrouw Socrates', naar het almaar zoekende antwoord naar wie ik kan zijn, hoe het leven ook is. Ik blijf een zoekend zelfgesprek. Meer dan een uur lang lichtjes schommelend in mijn karretje draai ik elk gevonden woord wel drie keer om en vind niets anders dan dit: 'wil toch niet méér dan mogelijk is.' Dat moet de geestelijke vonk zijn die ik moet integreren. Misschien komen die boeken er wel niet, ook goed. En daarbij, het eigene is wel van belang – je identiteit – maar of alles dat je wilt ook werkelijk kan en uitmaakt wat van waarde is voor je leven, dat is wat je tot de mens van het ogenblik maakt omdat je kennelijk overal buiten staat. Alleen in een sociaal weefsel is te leven – en de wederkerige verbinding met anderen staat buiten de tijd. In het niet meer geraakt worden door wat er om ons heen gebeurt, verpulvert elke materie.

[© MN, in "Elk mens een verhaal". Het dateert uit de laatste weken van Klimmendaal, maar het is nog even actueel. Het is wennen, mijn nek is genoeg voor een half dozijn hoofden en ik kan geen sikkepit lezen. Maar terug naar het Engelengeduld van Kerstmis. Painting by Vladimir Moldavsky. Met dank aan de onmisbare redactionele steun van Chrisje.]

5 april 2008

Ik adem nog als een lezer

Soms bouwen wij ongezien en in stilte
een gevangenis of leven we niets vermoedend
in een woestijn van overbodigheid.

Toch blijkt de verschansing in mijzelf
al even breekbaar als waarmee ik geweven ben,
niet zo mooi voor een dichter die zich op reis waant;

maar het enige dat ik wel kan, is luisteren
naar de verbeelding in mijn dromen die ik vergeet
als ik de nacht voorbij geslapen ben.

Toch brengen dromen lichtheid en kracht, dat zegt
iets over de schoonheid ervan, of verbeeld ik me dit maar
en word ik echt een oud dichter die denkt te ademen alsof hij leest?

[© MN, "De oude dichter leeft nog". Gisteren aarzelde ik bij het boek van Alberto Manguel, 'Bibliotheek bij nacht. De liefde voor boeken en de kunst van het verzamelen'. Zou toch dwaas zijn het te kopen, maar het is zo'n mooi boek, haast onweerstaanbaar, nee, niet groot, wel zwaar. Een magnifieke uitgave, Bibliotheek bij nacht. Boeken, dozen vol dode letters, herfstbladeren die op slag van betekenis veranderen zodra je ze in de hand neemt. Manguel's bibliotheek is als een eeuwenoude boomgaard en omvat circa 30.000 titels, daar is die van mij een kersenpit bij. Afbeelding: "De boekenworm" van Carl Spitzweg.]

10 april 2008

Een variatie aan menselijke illusies

Neem je hart ter harte

Elke nieuwe morgenstond geeft de idee van onderweg
zijn, maar is het leven niet vaak méér dan een herhaling
van gewoontes, vastgeklonken aan 'zekerheid'?

Wat achter ons ligt, is onherhaalbaar,
dat is maar gelukkig ook, al kleden we ons soms
in niet weg te schrobben schaamte, in dogma's of heimwee.

De tijd schrijdt voort, maar we zijn alleen onderweg
als we nieuwe wegen vinden die ons verlossen
van versleten of knellende banden.

[© MN, in "De wind waait de tijd als zandkorrels weg", Afbeelding: 'Onderweg' van Elly van Doorn, Onderweg zijn vraagt om spiritualiteit. 'Neen', zeggen anderen, 'gewoon om rationaliteit, om calculatie of andere uitvluchten.' Ik 'reken' liever op waardigheid, op het behoud van zelfvertrouwen. Ik zoek liever de innerlijke stilte dan de chaotische jacht op wat me mogelijk gelukkiger zou maken maar zich ondanks alles toont als een illusie. (Eerder schreef ik een vergelijkbaar gedicht, 'Een oase van troost', 9 juni 2007.)]

13 april 2008

De pianostemmer I

Alle reden tot gejuich want van de in Zwitserland geboren magistrale romanschrijver Pascal Mercier (1944) is “De pianostemmer” verschenen, het boek dat oningezien aangeschaft kan worden want indertijd (1998) schreef *Die Zeit*: “vol gevoelens en rijk aan subtiliteiten en tot aan de rand gevuld met raffinement.” Na de ingenieuze, beklemmende en succesvol ontvangen romans

“Nachttrein naar Lissabon” en “Perlmann’s zwijgen” (zijn debuut in 1995), zal de vertaling van zijn meest recente roman, “Lea”, niet zo lang op zich laten wachten als zijn werk tot dusver.

Mercier’s boeken gaan steeds over een intrigerend filosofisch vraagstuk, maar laat u door het woord ‘filosofie’ niet afschrikken, nooit. “De pianostemmer” is (gewoon) een fascinerende roman over intimiteit en menselijk falen - en over de vraag welke rol het oordeel van anderen in ons leven speelt.

[MN. Afbeelding: Pascal Mercier, pseudoniem voor Peter Bieri, op de Frankfurter Buchmesse. Zijn werk in Nederland verschijnt bij de Wereldbibliotheek. “De pianostemmer”, 447 pag., € 22,50.]

15 april 2008

Zoek het geluk niet buiten jezelf

“Je kunt met wat je eenmaal hebt meegemaakt verder leven”, dacht ik na een poosje, hier op ‘t eiland, midden in het leven, maar in figuurlijke zin op dezelfde eenzame hoogte als de denker van Obein.

Ik vroeg me af hoe het toch verder moest met ‘deze man’ want zo beperkt zijn is alsof je op een voortaan onontkoombaar schraal dieet leeft, terwijl ik me, al turend in de verte vóór me als naar een onaangeharkte leefwereld, tegelijkertijd realiseerde hoe betrekkelijk dit is want de hartstocht van het denken, de vurige geestdrift, is nog even levendig als voorheen, dus de ogenblikkelijke rijkdom van het gedachteleven, dat van nature beperkt is, heeft aan vijf maanden ongekozen institutioneel leven geen schade opgelopen. Laat ik mijn tijd dus niet verspillen en trachten het lijden zoveel mogelijk uit te bannen.

Het glas is halfvol.

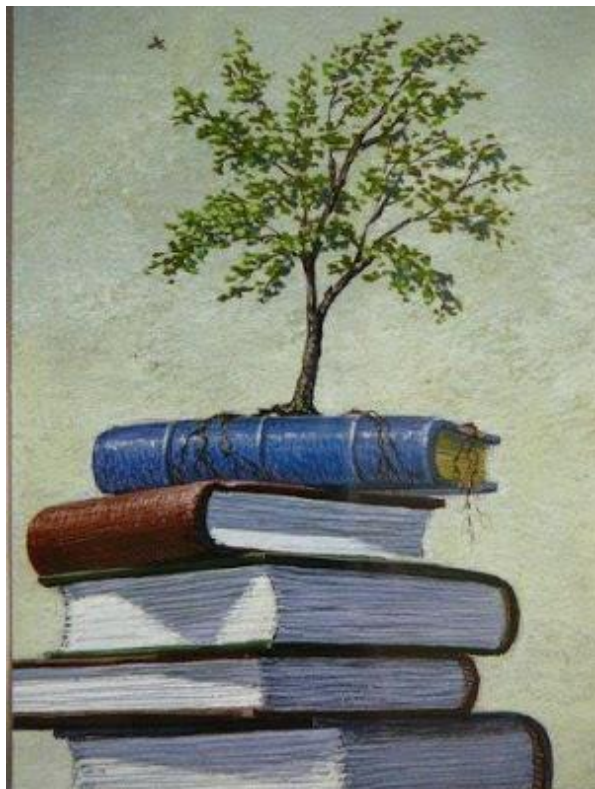
Of moet ik het eigen woord wantrouwen, ben ik niet half zo sterk als ik doe vóórkomen en wapen ik me tegen wat soms beangstigend naderbij komt want het is alsof ik de voetstappen hoor door

kloppend en warm bloed, een geluid dat door al het andere heengaat, en hier, op de top van een mij voorgetekend landschap, voel ik me weerloos in zwijgzaamheid. Zo is het leven (ook), maar ik ga niet zitten wachten, ik doe wat ik kan en laat wat me teveel is.

[© MN, in "Elk mens een verhaal. De aanraakbare man". Afbeelding: "De denker" van Heinz Obein.]

17 april 2008

In lezen steeds opnieuw geboren worden – zoals soms ook uit de verhalen van mensen

Terwijl het boek eigenlijk, 'oorspronkelijk' is nu een beter woord, uit een boom voortkomt, kan een boek zo tijdloos, aangrijpend en fascinerend zijn dat een boom er zich in kan wortelen. (De omgekeerde wereld, in inverted toestand.) De boom als symbool van duurzaamheid – een beeld dat ook wel past op de situatie waar mensen zich werkelijk met elkaar verbinden, geïnteresseerd zijn in elkaar, trouw zijn in die vriendschap.

De geboorte van een lezer. 13 april 2008, exact zes maanden na de beroerte, is de dag dat ik met precisie kan lezen vanaf het moment dat ik 'Mercier' in de hand nam. Ik voel me herboren, ik, hier als een monnik in zijn cel, daar met Chrisje die liefde heet.

[© MN. Lezen en praten zijn even onweerstaanbaar als noodzakelijk voor onze ontwikkeling. Overigens, het gaat langzaam, ik ben nu op pagina 71; al het andere, zoals de krant, blijft onleesbaar. Afbeelding: "The inversible tree" by Toda Katsuhisa. Uit de brief van een docente Engels, mijn schoonzus, heb ik begrepen dat de metaforische duiding niet direct duidelijk kan zijn. De poëtische duiding is volgens mij dat je je ontwikkelt door te lezen. De innerlijke groei, dat is het, niet een politieke of milieugeëngageerde boodschap.]

19 april 2008

Uit het schier onmogelijke tevoorschijn gekomen

Dit schilderij van Safonkin, dat ik als afbeelding al lang heb hoewel ik dacht hem nooit te gebruiken, verbeeldt het absolutisme en de boosaardigheid, de niet te ontwijken onderworpenheid, de programmering en de angst, de ontzetting. De tragiek van de ongenade. Eerder schreef ik: "... zoals je geboren kunt worden uit de verhalen van mensen", maar vandaag begreep ik dat je ook geboren kunt worden uit je eigen geschiedenis en iemand worden kunt naar wie een ander graag en met warme bewondering

luistert.

Ik heb iemand ontmoet die is opgegroeid in een Jehova-milieu, een gemeenschap die het dogma van de waarheid omhelst en heiligt. De buitenwereld is één complexe Satan, onrein, de binnenwereld is mateloos vriendelijk, tot aan de rand van de Jehova-wetten een kleine kosmos van geborgen gezelligheid en feestelijkheid, van allemaal vrienden zijn van elkaar. Buiten was alles 'besmettelijk vergif' en tegelijk moest buiten gered worden, gewonnen voor de waarheid. Wie binnen opgroeit, wordt gevormd, beter gezegd, met onverbiddelijkheid gekneed, tot een persoon die voortaan herkenbaar en onlosmakelijk deel uitmaakt van de 'kudde'. Iedereen weet dit wel zo ongeveer, maar ik schrijf het hier zo expliciet op om duidelijk te maken wat voor een krachtsinspanning het kost om je daarvan te bevrijden. Het is bijna een soort sterven, en als de strijd tot het eind is gestreden, een verrijzenis bovendien. Je 'bekeren' tot Satan is tegelijk rouwen om het verlies van al je dierbaren. Jezelf als een bladzijde losscheuren uit een boek dat je leven beschrijft en tegelijk de wetten ervan, betekent dat je als een vod op straat ligt, met de geringste kans opgeraapt te worden of te zorgen dat je in die buitenwereld een nieuw houvast vindt en je je misschien kunt ontwikkelen tot een onafhankelijk en warmhartig individu.

Het was volle maan. De innerlijke oorlog was opgestaan en kende geen twijfel. Het moest een drastische stap worden, alle rommel er uit, een andere, eigen taal ontwikkelen. Ze sleep de messen en sneed alle ketenen door. Ze sneed haar ziel los. Bezweet en in angst, opluchting en tranen vluchtte ze als een 'verloren schaap' naar Engeland, op zoek naar haar eigen karakter en naar een nieuw weefsel want alleen daarin is te wonen. Ze was gewond geraakt, diep in haar hart getroffen, radeloos, maar ook vastberaden.

Ik wil eigenlijk het woord zelfmoord mijden, maar in deze context past het want haar bevrijding betekende niet alleen vluchten en rouwen, het was niet zomaar een vette streep door de verpletterende dogmatiek, maar vereiste volle, ongecontroleerde agressie, letterlijk, zoals deuren uit de sponningen trappen, maar ook erger. Ze ging ermee door tot elk knagen ophield en de in dogma's bevroren vrouw die zij was, geheel was ontdood. In al dat vreemde geweld leerde zij een pijnlijke en volstrekt onbekende kant van haarzelf. Het was nodig om de ware vrouw tevoorschijn te doen komen. Vrij van dwang en plicht. Een vrouw die, zo blijkt nu, openhartig, warm en toegewijd is, haar geluk koestert en eindelijk weet en ervaart wie zij is. Een vrouw die opvalt in eenvoud en bijzonderheid. Een beklemmend en ontroerend verhaal. Het beeld van de verlossing, - voor mij is het de dag van verwondering.

[MN., "Elk mens een verhaal". (Ik zei altijd; "Het spijt me voor u, maar ik heb geen belangstelling", en beschaamd maar met zekerheid sloot ik de deur. "Treurig de gang die zij gaan, telkens weer een deur die onmiddellijk terug in het slot valt.") Toen ik dit opschreef, moest ik even denken aan de vrouw die een op straat dwarrelende losgescheurde bladzijde geeft aan een haar onbekende man. Het was Gregorius, die zich vervolgens losrukt van zijn bekende geordende wereld, met de nachttrein naar Lissabon vertrekt om daar op zoek te gaan naar de schrijver van die tekst. Gregorius ontdekt dan de moedige en zachtaardige Amadeu de Prado, die leefde in de tijd van de Spaanse revolutie, jaren zestig. (Zie toch om naar Pascal Mercier, "Nachttrein naar Lissabon".) En terwijl ik dit schrijf, krijg ik van Chrisje weer een boek erbij: "Het leven als kunstwerk" van Joep Dohmen, een boek met een omslagbeeld van Edward Hopper. Toepasselijker kan het niet. Afbeelding: "The dogma" by Victor Safonkin, 2004.]

22 april 2008

De pianostemmer II

Het gaat over de vader van Patrice en Patricia, tweeling, zoon en dochter van een man die in zijn vrije tijd componist was en de kost verdiende als bekwaam pianostemmer, een uiterst gedreven man die zeer gevoelig was voor het oordeel van anderen en in dezelfde mate diep gekwetst door het uitblijven van dat moeiteloos te begrijpen verlangen naar erkenning. Een verlegen, stille en eenzame man, een man met een 'wildlederzachte stem', - in een gezin van koelte en geheimen, een brandbroeierige sfeer. Er schijnt, ik heb het boek nog lang

niet uit, er schijnt iets verschrikkelijks gebeurd te zijn, iets dat zowel voor mogelijk als voor onmogelijk wordt gehouden: hij heeft op een wel zeer uitgelezen ogenblik een befaamde operazanger doodgeschoten en is in de gevangenis beland. En in dat schot lag geloof ik het geheugen van heel zijn leven.

Broer en zus, hun levenlang al een ontroerend onverbreekelijke en beklemmende eenheid, terwijl er, buiten de zucht naar harmonie, tegelijk veel voor elkaar verborgen bleef, gaan abrupt en gelijktijdig van en voor elkaar op de vlucht en onafhankelijk op zoek naar een antwoord. Niet alleen dát, maar ook om van die tot één leven gesmede tweeling weer onherroepelijk twee waarachtige levens te maken, zoals Patricia ergens zegt, 'onze zielen moeten uiteen', want daar gaat dit boek ook over, over de reiniging van twee levens en hoe daarmee de strijd wordt aangeboden. Ze verlaten elkaar koel maar diep geraakt en noteren vanaf dan, zonder enig tussentijds contact, hun gevoelens en overpeinzingen in schriften, schriften die ze elkaar op zeker moment in een bistro ergens in Parijs zullen overhandigen, tijdens het eten naar elkaar toeschuiven of daarna als ze weer buiten staan. Hoe kunnen we weer leren leven? Dat is de diep verborgen vraag.

Het is een ongelooflijk fijne ervaring 'deze Mercier' te lezen, ook al gaat het trager dan voorheen. Het meest geniet ik van de stijl, zo beeldrijk, zo sensitief, minutieus, bijna volledig, en daarom zou je het eigenlijk in één adem willen lezen en niet, vanwege de energie, met vele onderbrekingen. Ik ben pas op pagina 127, maar omdat het zo indringend is, geeft dat niet.

[MN. "De pianostemmer" van Pascal Mercier. Een meesterstuk van Mercier, ongetwijfeld en hopelijk opnieuw een bestseller. Afbeelding: Skulptur von der Bildhauerin Gerda Kratz.]

24 april 2008

Vluchtige beelden van toen

Laatst dacht ik nog aan vroeger,
bijvoorbeeld 'haasje over', maar de dichter
voelt zich soms als het zilte schuim, 'even ligt

het er en dan is het weer weg'. Zo vergaat 't alles
langzaamaan, even fluister je erover
en het is al weer voorbij.

Ik heb ook eens mijn arm gebroken, maar
hoe is dat in hemelsnaam gebeurd? Er zat vaak
een tamme kauw op mijn gipsarm.

Het nachtegaaltje is gestorven aan de rillingen
van eenzaamheid. Hoe jong ook, maar ik
was de schuldige.

In de jaren zestig kocht ik voor het eerst
een seksboekje en keek met verbazing naar wat
ik niet kende en tot leven kwam.

We klommen 's nachts over het hek van de begraafplaats,
mijn vriend speelde dwarsfluit en bij een wekker
op een graf declameerde ik mijn jongenspoëzie.

Zo gaat dat met 't verleden, vluchtig en vaag, ik
glimlach van verlegenheid over mijn kleine rijkdom,
fossielen uit mijn jongensjaren.

[© MN, in 'Mijn leven, een vlucht'. Maar wat van waarde is, behouden we in ons hart. (Op de valreep denk ik eraan, dat "Ben Hur" de eerste was die ik zag met de pas overleden Charlton Heston in de hoofdrol.) Afbeelding: 'Haasje over', schilderij van Wout van der Wouw.]

26 april 2008

Hoe gaan we door het leven?

Niet veel mensen willen dit beeld op zichzelf van toepassing zien en zullen noodzakelijkerwijs ook ontkennen rond te lopen als een kip zonder kop zoals dat heet, met een harde, bestraffende stem desnoods omdat ze zich al bij de schijn van zo'n suggestie begrijpelijk beledigd voelen, maar van binnen de tranen al voelen opwellen aangezien het wel wáár lijkt, alsof ze

doorzichtig zijn en gezien is dat ze het vaak wel zo beleven op het roestige ros van hun verleden dag na dag achter zich te laten.

Maar zó ernstig uitzichtloos hoeft het helemaal niet te zijn want het kan ook een symbool zijn van tijdelijke onwetendheid of een uitdrukking willen geven aan het gebonden zijn aan wetten of taboes die niet zonder kleerscheuren te verbreken zijn, of men moet er volstrekt onverschillig tegenover staan en roekeloos durven zijn en zelfs het graf riskeren.

Het kan echter evengoed betekenen, dat ermee gezegd wil zijn - zelfs even letterlijk getoond – 'laat me met rust domkoppen, jullie denken dat dit mijn werkelijkheid is, het is jullie oordeel zonder er enig idee van te hebben waartoe ik leef zoals ik leef. Het is jullie masker.'

Sommigen zijn niet in de conditie om de mogelijkheden die er zijn ook daadwerkelijk te benutten en sluiten hun ogen voor wat zij wensen. Anderen vinden het wel best zo en kijken niet verder dan hun neus lang is omdat zij het gewoon zijn geen perspectief te zien. Weer anderen leven al jaren als in vastgeroeste tijd, er verandert niets omdat zij met al hun motieven de tegenwoordigheid niet aandurven. Maar zij hier, zij niet. Zij is jong en krachtig, misschien eens even roekeloos, maar eerder speels dan radeloos. Toch weten we het niet. Misschien is er een gebroken liefde en moet ze alleen verder; dat doe je niet blindelings, maar het kan wel zo voelen. Of zoals het mijzelf vergaat, want ik ben nog helemaal niet 'klaar' met de gevolgen van de recent achterliggende periode en soms lijkt het er op dat ik niet meer weet hoe het moet en dat het op de tast gaat.

Het doet me er ook aan denken, en dan houd ik op, dat je mensen geregeld hoort zeggen "we zien wel waar het schip strandt", dat vind ik zo'n rare uitdrukking, alsof het schip mogelijk een andere koers gaat dan men zelf zou willen.

Wat weten wij wel en niet van elkaar? Zijn er 'kamers in ons hart' die gesloten blijven? Hoe moeten we met elkaar en elkaars zwakheden omgaan?

Het illustreert misschien de vraag naar vrijheid, naar de ontdekking van de eigen wil, en die kan zó zijn ondergesneeuwd dat er ook geen handelen uit voortvloeit of dat iets te zien is dat te associëren is met vrijheid, met de gedachte dat iemand alle woorden heeft gevonden en die, naar Inge Deconinck,

“bijeen pakt en in een vaas zet, een vaas van geluk”, hoe tijdelijk ook dát kan zijn want niets menselijks blijft duurzaam.

Het is de verbeelding van de vraag aan onszelf om in stilte stil te staan bij de vraag, ‘leef ik zoals ik wil leven?’

[© MN, “Elk mens een verhaal”. Inge: zie “Leeslinten” bij de Links. Afbeelding: photo by Anke Merzbach .]

29 april 2008

**Ineens kan het even anders zijn
(zoals ik al wist)**

Alvorens ik bezwijk
onder "Kruizen der aarde",
volgt er een tijd van zwijgend zwoegen.

Ik ben onzeker over mijn heden,
maar blijf loyaal aan Chrisje
die haar eigen liefde vecht.

Ik wil af van twijfel en twist,
die appels zijn me te zuur en
vormen een steen des aanstoots.

Mijn weblog blijft vrij van obsessie
en dwang, eenmaal op adem kras
ik met liefde in hetzelfde hout.

[© MN, in "Altijd duurt maar even". Een bezinningstocht. Misschien moet ik maar eens een poosje gewoon aan het werk gaan: schrijven, 'Mijn leven geen trompetgeschal'. Ik slaap mijn nacht uit, de nacht sleept weg wat overbodig is. (Onopgemerkte foto door Chrisje.)]

3 mei 2008

Een stijlvol boek van de geest

fragmenten en bewaarde woorden van anderen

Gevangen in het bewind van de technocratie – het keurslijf van de autonomie, daar begint 't mee, waar zij, Monique Deryckere, beschrijft dat deze vrijwel enig overgebleven ideologie een totalitair karakter dreigt aan te nemen en daartegen, tegen de excessieve aanwezigheid daarvan, wil zij een tegengif bieden: haar lijvige boek, op fraai papier met talrijke illustraties, is een hommage aan de menselijke creativiteit. Zonder een vurig pleidooi daarvoor raken we immers niet alleen onze woordenschat kwijt, maar ook onze individualiteit. Het is een stil en ook een machtig boek over mensenverlangens (die vaak zo schrijnend onvoldaan blijven). Haar vorm is een lexicon van enthousiasme, dromen en muziek, een vorm van groepen van

woorden die volgens haar een uitdrukking zijn van de vitale behoeften van de mens, het zijn portretlijnen ofwel, dat is preciezer, het is een spiegel van haar levenshouding – of, naar Wittgenstein, een afbeelding van haar wereld.

Het voortdurend verwonderen voert de mens – Monique zegt 'de intellectueel', naar Ortega y Gasset in "De horden der opstand" – het verwonderen voert de mens door het leven, omdat het een beginnen is van begrijpen. Dit herinnert ons misschien aan 'De uil van Minerva', de vogel met door het licht verblinde ogen, toegewijd aan de godin van de wijsheid en beschermster van kunsten en wetenschappen - de kunst die volgens Paglia boven de realiteit staat en die overleeft.

Het lexicon begint gelukkig met het woord uit het centrum van ons leven: aandacht. We verbinden ons met een mens of met een gebeurtenis en gaan er deel van uitmaken of we wenden ons af en glijden weg in de schaduw van de eenzaamheid. Haar groep 'aandacht' kent zeven begrippen en bij elk vindt zij passende en verrassende citaten van filosofen, schrijvers, journalisten of anderen. Het is een tombe van woorden, uitgewerkt vanuit gezichtspunten van anderen, zoals Cioran, Henry Miller, Herbert Read, Baudelaire, Julia Kristeva, Gombrowicz, Musil of Pessoa. Soms heeft een 'groep' een

wat magere woordenlijst; bij onvrede staan slechts de woorden 'frustratie' en 'onvrede' – waarom niet tevens: desinteresse, onverschilligheid, opstandigheid, teleurstelling? Waarom komen sommige woorden, zo van betekenis voor de vitale behoeften of tekorten, nergens tevoorschijn? Bekommernis, geweten, gevangenschap, moed, tederheid, tragiek, troost, solidariteit, verlatenheid, vluchtigheid, vriendschap, wreedheid. Soms kent een 'groep' geen nadere woordenlijst of uitwerking, bijvoorbeeld afzondering, liefde, motivatie. Vreemd, denk ik. Bij motivatie is toch minstens te denken aan onderscheidende begrippen als ambitie, bezieling, competitie, expressie, gemeenschapszin, ontplooiing – maar goed, ik hoef eigenlijk niet op te sommen wat mijns inziens soms ontbreekt of toegevoegd zou kunnen worden. (Soms ook een variant op 'dat we weten hoe het niet moet, maar niet hoe het wel moet'.) Je ziet ook altijd maar 'een stukje' van de wereld, en er zijn meer vragen dan antwoorden. Het is een persoonlijk lexicon, rijk genoeg in zichzelf en met zorg vormgegeven, een lexicon dat inspireert en beweegt naar een mogelijk bredere of andere verbeelding.

[© MN, Afbeelding: pagina 268, "I and me", een van de schitterende pastels van Monique Deryckere. Het boek: Monique Deryckere Crombez, Un Vocabolario Essenziale. Dromen, Sterren en Muziek, 511 pag., geb., € 37,- is te bestellen bij de auteur: monique.jacqueline@skynet.be

Het spijt me dat ik zó weinig energie heb weblogs te lezen. Wat spijt me? De eenzijdigheid.]

8 mei 2008

Tussen drama en werkelijkheid

De tijdelijkheid van mijn bestaan
is mij soms zo nabij, dat elke liefdevolle
ontmoeting meer is dan een weldaad.

De dood zit zo dicht op mijn huid,
dat het schedelbot koud is en nat, ik ben
mezelf een toevlucht en slaap.

Zo ongeveer trillen mijn beenderen
en vlucht mijn bloed in de omhelzing,
uit angst verlaten te worden.

[© MN, in "Krakende wagens". Miss.Tic: "La poésie est un sport de l'extrême" – maar dat neemt niet weg dat de beleving reëel is en moeilijk te bevechten. Afbeelding: Photo by Anke Merzbach.]

10 mei 2008

Veelvuldig gekwetst, meervoudig gewond

Het beeld van de verlorenheid,
van de omgevallen en
geschonden man, een beeld
zoals ik dat in verscheidene
bijdragen eerder heb geschetst
en dat zó verweven is met mijn
professionele en dus
persoonlijke levensloop, dat het
mij raakt en dwingt opnieuw stil
te staan bij de grote verdrietige
individuele teloorgang. Hoe
wonderlijk is het niet dat deze

foto tevens de koestering toont, de wederkerige troostbiedende en trouwe toewijding van twee honden, hetgeen te zien is als een expressie van wat 'goed leven' is, of sterker, dat de wijze waarop de twee dieren aanwezig zijn tamelijk precies illustreren om welke waarden het gaat in het leven. We zien dat het verborgen verdriet bijeengebonden wordt door geluk, - ook al behoudt de man de houding van een verdronken zelfbeeld. Misschien wordt het door de dieren daarom wel eerst als een charmant, nee, vertederend beeld gezien.

Het is een verhaal in zichzelf. Negeren is er geen aandacht voor hebben. Negeren is verstoten, onverschilligheid. Vernederen.

Het is (hier) onbekend welke misstappen er zijn begaan of waardoor het pad naar de eenzaamheid misschien wel definitief werd geëffend; vaak denkt men aan 'eigen schuld', maar hoewel er zeker sprake kan zijn van een bepaald eigen aandeel, al dan niet uit onvermogen, is het ondenkbaar zijn toestand zo eenzijdig te definiëren. In het landschap van de familie ligt het vertrekpunt van ieders levensloop en wat hij of zij daar meemaakt, kan de latere etappes van de reis al aanmerkelijk beïnvloeden.

[© MN, "Elk mens een verhaal" (Zouden we maar iets meer weten, niet om het verhaal te horen, maar om er naar te luisteren.)
Wie deze foto heeft gemaakt, is mij onbekend, maar gevonden op MariemStumbleupon.com.]

12 mei 2008

De geest die waait en doet leven

Is het niet Gods adem
zonder welke wij levenloos zijn
en in stukjes breken?

Is het niet de onzichtbare geest
dat ál in ons verzint
dat goed en warm is?

Wie God niet kennen wil,
maar de liefde betracht,
heeft weet van God.

[© MN, in "Liefde is een laaiend vuur en geen stroom water blaast haar uit". Laatste strofe vrij naar Antoine Bodar. Ik bedoel ook, zouden alle deugdzaamheid en hoog geachte waarden 'gewoon' vanzelf 'in' de mens gegeven zijn? Hoe zou een vrijdenker daarover denken, waarbij ik uiteraard aantekenen dat het niet nodig is te geloven om deugdzaam te kunnen zijn en omgekeerd, men is niet deugdzaam omdat men gelovig is. Sommigen menen dat de mens 'van nature slecht' is. Hoe komt hij tot het goede? Of: waardoor is iemands hart belangeloos geroerd tot barmhartigheid? Painting by Julius Guzy.]

14 mei 2008

Moeder die in kindschap sterft, maar moeder blijft

Een indrukwekkende impressie van een zoon die van ver komt (soms schrijft als iemand die ook leeft in een tijd van ver, maar nu niet) en luistert naar zijn moeder die ver heen raakt, *Moeder of kind* van Antoine Bodar (1944), een sympathiek en begaafd priester – wat hij als zesjarig jongetje al wilde worden – met een even opmerkelijk karakter als levensloop, een estheet bij uitnemendheid, een man met een controversieel imago maar evengoed een man die in heel rustige en ontroerende en sobere taal over het ouderschap schrijft.

Hij schetst vooral het almaar frêler wordende portret van zijn dementerende moeder. Een liefdevolle hommage, – totaal onvergelijkbaar, maar en toch enigermate weer wel, althans ik moest er aan denken dat ik rond de eeuwwisseling het veel

uitvoeriger boek las van Kees van Kooten, *Annie* (Bezige Bij, 2000).

Het boekje van Bodar is voorts een wel heel korte étude in presentie, waardoor ik geregeld dacht aan die andere A.B., Andries Baart, hoogleraar aan dezelfde universiteit als deze A.B. “Luisteren is de ander volgend toehoren en zo meedenkend de aandacht gericht houden. Wat is meer vernederend dan de ander ‘maar’ te laten praten en wat is meer hoogachtend dan de ander betrokken toe te horen.” En Baart kwam vanzelf in mij op vanwege zijn sublieme essay *Aandacht* (Lemma, 2004).

Hij schrijft erg kort maar behartenswaardig over zorg en verzorgers, in een stijl die beziel is door het besef waarover het gaat wanneer ouderen buiten eigen benul veranderen, mensen de macht over hun leven gaan verliezen. “In het zorgberoep trilt de zorgroeping mee.”

In een bijgevoegde CD leest Antoine Bodar zijn boek voor; boek en luisterboek, ik wil het graag luidkeels aanbevelen.

[© MN, “Elk mens een verhaal”. Foto is van Klaas Koppe. Een fraaie gebonden uitgave van “*Moeder of kind*” – De HoorSpelFabriek, in samenwerking met uitgeverij Maarten Muntinga, 31 pag., € 14,95.]

15 mei 2008

Onzichtbare en veel op slot houdende pijnen

(Nee joh, het is gewoon
ijdelheid)

Het is warm, 26 graden. Ik ben,
zoals altijd, gekleed in het zwart.
In de schaduw lees ik het boek
van Bodar. Soms leg ik het even
terzijde en laat het woord tot me
doordringen. Ik mijmer over
andermans gedachten. Ik ben
trots, soms jaloers op iemands

scherpzinnigheid, maar meestal verrukt, zoals bij Mercier, Montaigne en Manguel.

“Heb je het niet warm?”

Ik schud licht van niet. “Nee hoor.” Wel van mijn onbeweeglijkheid. Wie voelt continu zijn hoofd dat als een container op zijn schouders rust? Last? Ik heb last van de gedachte dat mijn naaktheid niet meer de begerenswaardige naaktheid is zoals dat tot ver in mijn leven, minstens voor mij, een estheet, wel is geweest.

Velen weten in welk een huis ik woon. Weten zij dan ook wat het betekent daarin te leven in plaats van in het vroegere geen enkel onheil vermoedende lichaam, zoals nu dat van henzelf? (‘Ontneem niemand de verbeeldingskracht! Of het mededogen, of de toewijding, de pogingen tot troost. Wat kan iemand méér dan dat?’)

Ik hoor alleen het ritselend ruisen van het jonge blad. Ik herinner me dergelijk onbevangen wuiven van Vlieland, dat doodstille eiland. Mijn hemel, vijf en veertig jaar geleden, Eureka heette het huis waar we logeerden en de beheerder meneer Katoen, aan wie ik véél later nog wel eens terugdacht omdat hij me aan de schrijver Paul Léautaud deed denken. Ik herinner me de jurk die mijn moeder droeg, zwart gerimpelde stof met grote bloemen. Zij ademt nog het meest in mijn gedachten.

Fanny, mijn fysiotherapeut, een avonturierster die om je lacht en je serieus neemt, bracht mij naar Maurits, osteopaat en eenzelfde koning onder de mannen. (Bekwaam zoals Fanny en Marie-José en Inge, maar wat het eerste opvalt, zijn de hartelijkheid, de ernst, de aanraking en de openhartigheid. Dat is deugddoende professionaliteit.) Vele weken later vertrouwde hij me toe hoe onzeker mijn komst hem had gemaakt. “Ik dacht, nee hè Fanny, iemand in zo’n huis breng je toch niet naar mij?” (‘Is het dan zo’n bouwval? Nee, het is op het randje van het mogelijke gerepareerd.’)

“Ik geef me aan je over, maar ben doodsbang. Als het instort, is het niet jouw schuld.”

“Maar ik weet werkelijk niet hoe ik bij C1 moet komen, en daar moet ik zijn.” Niemand realiseert zich zijn of haar C1, de bovenste wervel, dat is nu typisch iets voor sommige patiënten, mensen die te gast zijn in een huis dat twintig jaar geleden meteen tegen de vlakte was gegaan.

17 mei 2008

De wind uit de zeilen (of uit de ziel?)

Socialisatie beweegt zich langs het slingerende pad van nuchtere noodzaak

Dit is niet een beeld dat gemakkelijk mededogen oproept, zoals het vorige van 10 mei wel omdat daarin, naast het schrijnende, een zekere distantie spreekt, het is waarschijnlijk wel de eigen schaamte, maar tevens een respect naar voorbijgangers van wiens opmerkzaamheid en vrijgevigheid hij afhankelijk is. Het beeld hierboven heeft dat niet en is des te schrijnender omdat er zo publiekelijk sprake

is van anomie, van machteloze normloosheid, zo sterk en opdringerig laveloos dat velen misschien alleen maar denken aan woorden als weerzinwekkend of walgelijk. Een hopeloos leven, zoals van vele thuislozen, altijd weer met een verhaal dat bij wijze van spreken zo persoonlijk is als ieders vingerafdruk. Velen lopen er onverstoorbaar aan voorbij, maar even zovelen kunnen het niet weerstaan minstens uit een ooghoek de ellende een ogenblik te zien. Het geplooid, strak gespannen vlees, alsof iets van binnen naar buiten wil breken. Die ijswitte huid. Dat kwetsbare, verslonsde hoofd, beroerd door de fles. Toch is het beeld niet zo heel bijzonder want vrijwel niemand leeft in (keurige) balans wanneer hij is onttrokken aan alles wat mensen bijeenhoudt, in een menselijke, waardige gedaante.

De werkelijkheid is dat we noch van de man noch van de voorbijgangers iets weten. We willen vaak wel meer weten, daarom vinden veel mensen het 'zo leuk' op een terras en te fantaseren over wat ze denken te weten over wie er voorbijkomen.

Een gezin kan zo worden gekenmerkt door liefdeloosheid, onverschilligheid en afwijzing, dat er sprake is van een zeer gebrekkige socialisatie, van een slecht geïnspireerd milieu. De kinderen hierin voelen zich ongewenst, ervaren hun 'thuishaven' als een onbetrouwbare en bange basis en niet weinigen ontwikkelen hieruit een depressieve grondstructuur die uiteindelijk leidt tot hulpeloosheid. Wie hier een ogenblik bij stilstaat, kan wellicht de pijn bevroeden die het ontbreken van bindingen, van

gehechtheidrelaties met zich kan meebrengen.

Er ligt een wereld van verlies. Sommigen hebben hun hele leven nog niets dan trubbels gekend. Begrippen als 'veiligheid', 'vertrouwen' en 'genegenheid' zijn zo goed als vreemd gebleven. Ze gingen wel naar school, maar 'voor wie, waarom?'. Zo ging de school als drempel naar de samenleving eigenlijk al verloren, enige tijd later ook de kans op werk. Veel in hun leven lijkt op de creatie van persoonlijke angst en onzekerheid.

Een zeiler zal denken dat het niet het ergste is wat hem kan overkomen als hij even niet de wind in de zeilen heeft. Als hij geoefend heeft in geduld, zal hij niet in paniek raken denk ik en de tijd van het stille dobberen nuttig weten te gebruiken. De wind keert terug, dat is zeker. Existentiële onzekerheden zijn onvermijdelijk, maar een langdurig uitblijven van enig perspectief verhindert het ontstaan van hoop. Een bestaan zonder hoop kent geen toekomst. Voor de thuisloze mens is het daarom minder zeker dat het hem nog eens voor de wind zal gaan, maar 'eens thuisloos, altijd thuisloos' is niettemin het andere uiterste. Er zijn er veel die de feitelijke val weer te boven komen, alleen niet als de wind ook uit de ziel is.

[© MN, "Elk mens een verhaal", met excuus voor de lengte. Afbeelding: foto gemaakt met grote aarzeling in Brussel door Marie Jeanne Smets (zie bij de Links).]

18 mei 2008

**Een pen met andere inkt in dezelfde hand
Een welgevallige daad?**

Waarom vloeien er telkens maar teksten
van moeite, melancholie en gewicht uit je pen,
zie je dan niet de Blauwe regen?

Kijk, de Pioenrozen zijn er weer, de
Seringenboom houdt lang haar bruidswit, en
zei je niet, laat de vogels de kilte van de regen

maar wegfluiten? Ja! Hoor hun onverstoorbare
gekwetter, en dáár, een merel neemt een bad,
hij hoeft niet bloot, noch in zon of frisse zijwind,

maar schudt heftig zijn sproetenkoppie in het water,
wappert zijn vleugels, zie hoe vogels net als mensen
genieten van licht en luchtigheid.

Vreemd toch dat ik heb verzwegen,
dat de Catalpa's en de Acacia binnen één week
al in hun groenste kazuifel staan.

Mag het weer even droog worden, dan
plant ik de trap in de aarde en snoei de Wingerd
alvorens die opnieuw de dakgoot opvreet.

Jongen, het is zo zacht, te weldadig
om te wachten, je hoofd valt er heus niet af
en wandel, evenals Lazarus.

[© MN, in "Een dichter in Mei" want mijn hart klopt bij zo'n boeket. Afbeelding: foto van Mariem's Blog (from Finland).]

20 mei 2008

Een mens krijgt de nodige tijd

Het is gelukkig weer morgen
geworden. De vogels zijn
evenwel levenslustiger dan ik,
terwijl ik er wel van geniet ze te
horen. 'Laat vogels alle kilte
maar wegfluiten'. Na een
bepaald tijdstip in de avond,
momenteel 21.35 uur, komt aan
al het gekwetter plots een eind.
De stilte van de vogels valt vaak
met mij samen. Zodra het zachte

hoofdkussen juist is geschikt, ben ik gerust.

Ik heb alle tijd. Het is elf uur en ik moet me nog douchen. Het is geen lege, oningevulde tijd. In de muziek van Anouar Brahem, maar vaak ook in alle stilte, zoek ik schilderijen en ik tast in mijn gedachten naar de werkelijkheid of droom over een bed met uitzicht op zee. Het bed is leeg want ik zit op de veranda, die is hier uit het zicht. Het is de stem van de zee die me roept. "Alles kent een einde." Ik noteer het alvast. 'Ik zou wel even, net als nu het zuchtje wind, langs je wangen willen blazen.' Ik kan niet goed tegen hitte. Er staat gelukkig een frisse zijwind.

Mijn moeder zou deze maand midden tachtig zijn geworden. Zou haar woord doorheen de tijd soepeler zijn geworden? Ik herinner me haar boze weerstand tegen de boeken van Wolkers. Dat was haar uiterste, toentertijd. De tijd van fatsoen, van taboes en regels, strikte regels. De tijd op weg naar een explosie van veranderingen. Ze stak nog een Peter Stuyvesant op en las verder in 'Een roos van vlees'. Zij vormde zich een mening en werd zienderogen woedend op het gejubel erover in de krant. (Een paar jaar geleden was ik in Mimizan, aan de Atlantische oceaan. Ik heb de hele dag aan haar gedacht. 'Mimi, een gelukkiger strand heb ik niet eerder gevonden.' Niet al mijn broers en zussen denken er zo over, 'gewoon, het is v r voorbij de tijd' Maar het lot van moeders is anders, die raak je nooit kwijt. 'Dan veeg ik de traan van haar gezicht en reikt ze me de hand, geurend naar wie zij is, het kan niet anders dan dat zij met witte zijde is gereinigd.')

Vaak moet ik weg van het scherm. De vingers van mijn rechterhand tegen het jukbeen, de duim onder de kaak, zo ben ik mijzelf een steiger. Als het tijd is, schrijf ik verder. Ik geloof niet dat het al tijd is door de laatste deur te gaan. Soms voel ik me een dichter aan de rand van zijn leven, maar ik troost me met de gedachte dat het ieders deur kan zijn.

[  MN, in "Impressie van gemijmer", of liever, in "Er twijnt zich een draad van samenhang". (Zie eventueel gedichten 3 december 2006, 2007.) Deze en de komende logs zijn vorige week al geschreven, maar alles wacht op z'n tijd. Painting by Basher.]

21 mei 2008

Alleen in waardigheid elkaar gelijk

In lijden is niet te selecteren,
hoewel de variatie onmetelijk groot is.

Elk lijden is lijden in zichzelf
en veel lijden blijft ongezien, niet erkend.

Ook in liefde is niet te selecteren.

Elke liefde is een liefde in zichzelf,
maar niet elke liefde is wenselijk of 'rijk', wordt
zo doorgrond of ervaren, of beantwoord.

De liefde, wie weet er niét van, is een herberg
of kerker, en in beide gelden regels die omarmd worden
en harmoniëren, 'n waarborg voor geluk of bron zijn voor gevaar
of die beknotten, uiteendrijven wat bijeen zou willen zijn.

Zo zijn de verschijnselen van mensen,
hoewel veel naar het schijnt van hetzelfde is,
zo uniek dat men luisteren moet om te weten
hoe deze of gene ziel ons weer verrast.

[© MN, in "Ieder de mens die hij is". De moeilijkste les is 'goed leven'. Ofschoon de individuele waardigheid in beleving of oordeel wordt betwist en men de waardigheid schenden of krenken kan, zouden we stikken in dubbele moralen als niet één gezichtspunt onze leidraad mag zijn. De afbeelding behoort tot het mooie werk van Hildegarde (zie Links), de abdijs van Thoronet, voor mij bij uitstek symbolisch voor menselijke waardigheid.]

22 mei 2008

De tijd is een verwarrend begrip geworden

Alle haast is weg uit mijn leven en meestal ook de klok, of beter misschien, de kalender. Ik moet alles noteren anders ben ik het zo vergeten en de agenda blijven volgen om te weten wat voor dag het is. Meestal ben ik vrij. Wat een genade dat ik kan schrijven en sinds kort ook weer lezen. Binnenkort ga ik verder in Bieri's 'handwerk van de vrijheid'. Wat een geluk om zo vrij te zijn. De regen gisterenavond was een kortdurende zegen, gelukkig want tegen de avond komen twee

vrienden hier om te tafelen en nu het goede weer dan toch heeft ingezet, doen we dat het liefst in de binnentuin, nu nog nabij de blauwe regen die wél iets van haast heeft want de bloesem waait al rijkelijk weg.

Geregeld word ik overvallen door de angst en dan weet ik plots weer wat haast is want dan weet ik me geen raad met de teksten die al klaar zijn, dan is het alsof elke blijdschap erover van me wordt gestolen, maar ik doe niets met dergelijke ongerustheid. Ik denk aan wat Jan Wolkers ongeveer zei, dat een dichter zijn laatste gedicht schrijft vlak voordat de kist wordt dichtgetimmerd. Dat gedicht schreef ik al, het ligt klaar, ik wil alleen niet in een kist het graf in, maar gewikkeld in een groot doek, een troostdoek van vilt – ik weet wie ze maakt, vervuld van liefde, het voelt als een volheid van zachtmoedig geluk zo de aarde in te gaan.

“Hoe is het als je beroep je in je latere leven als in watten of sneeuw ontglipt en hoe krijg je dan weer vat op de tegenwoordigheid?” Het is een zin die ik schreef naar aanleiding van de twee romans van Pascal Mercier. Het is een vraag aan mezelf. In een vingerknip immers ben ik al mijn werk en bijbehorende plannen kwijtgeraakt, op een morgen in 2005. Is het gemis van werk kwaliteitsverlies? Het is een vraag die al heel lang niet meer speelt, overbodig is geworden. De gewaarwording, de ervaring, niet meer te werken, heeft een korte periode aan me gevreten als door een zwarte rat. Ik was een ‘bevlogen werker’. Het heeft me, na dat drama in maart 2005, geholpen een zeker dagritme te volgen en van meet af aan te blijven schrijven. Toen ik alleen nog met dat vastgeschroefde hoofd van doen had, wat me wel genoeg leek, en mobiel was, ontwikkelde mijn leven zich naar een andere, meer autobiografische kwaliteit, een die de vorige als het ware leek te vervolgen. Ik ben weliswaar blijven schrijven, maar de gevolgen van het herseninfarct zijn onvergelijkbaar ingrijpender dan de eerste kwade aanval op mijn gezondheid. Pas nú ervaar ik kwaliteitsverlies, een verlies zonder enig verband met arbeid. Het is de onafhankelijkheid.

De tijd is veranderd. Voorgoed. Soms besef ik dat zo hevig, dat ik opeens wél alle haast heb. Het is een idee dat mogelijk niet strookt met de werkelijkheid. Sommigen noemen dit ‘uitgesproken pessimisme’, maar nee, ik trek me niet terug naar een eindigheid en ik weet dat nooit, voor wie ook, alle dromen zijn te verwezenlijken, maar de gedachte, plots in het alledaagse, aan haastige spoed is daarom niet minder beklemmend. Misschien is het ook een idee dat te veranderen is, zoals in wezen alle menselijke ideeën te herzien zijn. Maar heb ik voldoende vat op de tegenwoordigheid? Ik strijd tegen mijn lot, niet om me ervan los te maken maar om er in te leven.

Het is tijd, tijd voor mijn vrienden, twee lotgenoten, en van ons alledrie wordt gezegd dat ‘het nog een geluk bij een ongeluk’ is hoe we er vanaf gekomen zijn. We weten dus van iets ernstigs toch nog iets moois te maken, ‘geluk’.

24 mei 2008

De natuur nabij is mij genoeg

De intimiteit van mijn hart

Boven de paardenwei staat, hoewel op een veldje met grote dikke pollén en soms verborgen kuilen en pas bereikbaar na een lang, smal en hobbelig pad, een bank. De wei schat ik op enkele

hectaren en heeft een helling van veertig graden. Ik was er lang niet meer geweest en toen ik er van de week zat, het was al laat in de avond – nu ja, negen uur –, fantaseerde ik me een eenvoudig bouwwerk dat als het ware als een stomp over de bank was gezet. Je kunt lang zitten mijmeren over elk ander detail ervan, maar het kleine geluk bestaat eruit dat het er stil is, dat je kunt gadeslaan wat daar in die edele natuur gebeurt.

Een deeltje van de schepping. Achter me gonzen wat bijen.

Plotsklaps zetten de vier paarden het op een draven. Ze holden met zo'n vaart naar beneden, dat je zou vrezen dat ze blind zouden zijn voor het einde van de wei, maar even plots en met dezelfde kracht hielden ze bij het prikkeldraad halt, slechts voor luttele ogenblikken, en dan renden ze weer naar boven tot vlak voor mijn huis. Eén begon weer te grazen, maar voor de drie andere was de fitness nog lang niet genoeg. Ik keek naar hun gespierde benen, vooral die van het door haar manen gesluierde witte paard, benen die geen enkele twijfel kenden en ze in een prachtige cadans rond het veld bracht en waarbij elke hoef dreunen gaf alsof dat veld een trommel was.

Ik kreeg het koud en verliet droom en werkelijkheid. Ik ben telkens blij als ik niemand tegenkom voor enig gekeuvel want de voettocht heen en terug is inspanning genoeg. Het is hier overal vals plat en elke wandeling voert mij door de angst te vallen. Het eiland is mijn woestijn maar tevens mijn thuis, ik hoef niets anders te doen dan stil te worden. Soms hoor ik mijn hart, maar ik kan niet altijd luisteren. Je moet het de tijd geven om je hart te ervaren.

[© MN, in "Alles heeft tijd nodig". Afbeelding: Photo by Tim Flach.]

26 mei 2008

Niemand belooft het, maar mijn klok staat nog lang niet stil

Het was de hele dag kil en de verwarming, die ik gezien het jaargetijde met grote voorkeur op de laagste stand houd, moest aan om het weer behaaglijk te krijgen. Per slot vertoef ik hier ongeveer de hele dag en iedereen weet intussen wat ik doe, een klein beetje door wat ik schrijf en doe vermoeden, en toch weet niemand de gehele werkelijkheid. Ik voel ook een zekere huiver me nog meer bloot te geven dan ik al doe. Laat een deel van mijn leven maar

cryptisch blijven, dit is geen openbaar dagboek. Het is wel een deel van mijn dagelijks gemijmer, waarin altijd iets blijft dat alleen van mij is ("en dat is waar je bronnen zich vernieuwen", schreef Pearl S. Buck).

Al dagenlang ligt hier een doosje met morfinepleisters, maar mijn aarzeling ze te gaan gebruiken wordt met de dag sterker. Ik wil niet tot het groepje mensen gaan behoren dat geplaagd zal worden door neerslachtigheid, verwardheid en bloedingen. Ik wil niet een soort onbekende tijdklok aanzetten die vanaf het begin gaat aftellen naar het moment dat de dosering wordt verdubbeld en naar de dag dat mijn huid de sporen van slapte en breekbaarheid vertoont en van perkament lijkt. Hoe lang duurt het voor je uiteindelijk God weet waaraan bezwijkt. Zullen de morfine en die andere pillen me langzaam slopen – terwijl ze verbetering beloven? Het zal wel angst zijn mezelf te verliezen. Miek Pot schrijft het wijze woord: "Waarom je vastklampen aan iets dat je toch weer moet afgeven?"

Ik leef in een voor mij soms verwarrende realiteit, alsof ik het kompas ben kwijtgeraakt in plaats van dat het stuk is maar ik raak niet in paniek, ik leef wankel op mijn benen en voel me toch standvastig, zonder dat ik precies weet in welke haven ik zal aankomen. Later, later dan nu, kan ik er anders en met meer helderheid over schrijven. Het hoort allemaal bij wat ik eerder schreef, over tijd, haast en herinnering, over geluk en sterfelijkheid.

Mijn zeer oude fauteuil is terug. Tijmen, een sympathiek stoffeerder, heeft het antieke aan tijdsverkleuringen onderhevige leer zoveel mogelijk weten te behouden en de nodige nieuwe stroken doen er geen afbreuk aan. Het zitcomfort is nog even heerlijk als voorheen. Hij heeft ongeveer vijf generaties in verscheidene interieurs gestaan en Chrisje begreep aanvankelijk niet waarom ik zo'n vod nog wilde toen ik er een jaar of zeven geleden mee thuiskwam, op de kop getikt voor vijftig gulden. Nu vindt ze het een sieraad.

Ik geloof dat ik de pleisters terugbreng naar de apotheek en een kort briefje schrijf aan de huisarts. Misschien kijkt ze er even van op dat ik er toch van afzie. Het is een moreel dilemma, de keuze tussen het mogelijke dubbeleffect van de morfine – verbetering, maar ook verslaving en slijtage – of het behoud van de huidige pijn. Het is vaak passen en meten met de keuzes waarvoor je staat. Het is misschien een rare vergelijking, maar ik bedenk me dat ik in een restaurant ook nooit zal kiezen voor het verrassingsmenu.

Ik behoud maar wat ik heb, zo is mijn leven. Nee, ik ben geen bunkerbouwer die berust, geen mens die in eenzaamheid wacht.

28 mei 2008

Het pad naar de stilte, *the wisdom of the heart*

Soms is zij in haar boek over de stilte op de rand van het esoterische en vind ik het moeilijk, maar ik weet door haar vorige boek, 'Naar het hart van mijn ziel', vanuit welke rijke ervaring van strijd en stilte zij schrijft en dan wordt de moeite anders, niet moeiteloos, maar aanvaardbaar. Het is vaak ook maar een enkele alinea en die zie ik niet als onkruid, het is

eerder het eigen onvermogen er niet bij te kunnen komen, alsof het boven mijn pet gaat.

Geregeld lees ik mooie, rake zinnnetjes, zoals "Geluiden omhullen ons als een mist ...", "De stilte is er zodra je stilte her-innert."

Zou stil zijn saai zijn? Miek Pot overtuigt je in korte hoofdstukjes van het tegendeel, "het heeft een helende werking". Maar hoe kom je in onze brullende cultuur weer bij jezelf – als je dat wilt –, bij de bron van creativiteit, rust en inspiratie? Durf ik nog roerloos te zitten, mijn ideeën en plannen los te laten, misschien even onbevangen te zijn als een kind, "een kind dat nog niet in zijn hoofd zit"? Durf eens los te laten en de wereld verandert.

Ik ben het met haar eens, dat wanneer je een bepaalde sterke ervaring hebt gekend, je daarnaar kunt terugkeren in de herinnering en je de kracht en de genade ervan opnieuw beleeft. Nooit, nooit zal ik vergeten hoe we, l ng geleden in het hart van de zomer, drie maanden lang elke ochtend precies een kwartier mediteerden, in lotushouding, de ogen geloken, de handen als een kom in je schoot, gereed als het ware om de stilte te ontvangen. En evenmin dat ik Chris, een mededogend mens, eens wees op de hoog in de kapel gelegen kleine vensters en dat we aan het begin van de meditatie wél, als overweging, over het nieuwe morgenlicht spraken, maar dat de raampjes te vuil waren om het werkelijk te kunnen binnenlaten. En dan nu hier, in dit boek, bijna veertig jaar later te lezen wat Johannes van het Kruis, een Spaanse heilige in de 16de eeuw, erover zei. "Een zonnestraal valt door het venster. (...) "hoe meer vlekken en aanslag, hoe minder het zal stralen. Het ligt niet aan de straal, maar aan het venster."

Ik zie het venster als metafoor. Ik zou afdwalen het te hebben over de betekenis van reflectie, van zelfreiniging, liever keer ik even terug in de herinnering van de stilte. Het voelde weldadig, ook nu. In het begin was het moeilijk, kon me niet overgeven en was almaar bezig met de houding of met de gedachte het niet vol te houden mijn rug kaarsrecht te houden. (Van de week zei Maurits, de osteopaat: "Ga eens met de hakken tegen de deur staan, rechtop en breng je hoofd naar de deur." "(...) zie, het lukt, wat onmogelijk leek, is haalbaar." Maar misschien moeten we het er niet zo op aansturen. De hele wereld is al resultaatgericht.) Of ik werd afgeleid door de betoverende ogen van

Elena, met wie ik na die periode een verhouding kreeg. Soms had ik het besef een zondaar te zijn en weg te moeten gaan. De zinnelijkheid was mij te machtig. Toch verliep het kwartier elke week beter. De tijd vergleed en het was alsof aardse gedachten waren verdreven. Ze verdwenen zoals ze kwamen. Daarna genoten we in een aangename, ontspannen zwijgzaamheid een sober ontbijt en vervolgens ging ieder zijns weegs. 's Morgens werkte ik in de grote moestuin, ook als het regende. Hoe wanhopig moeizaam, onwillig soms te bereiken, het is waar: "de stilte onthult wat er gaande is." Soms lees je boeken met tijdloze inzichten en mystieke overpeinzingen, zo een als van Miek Pot, een boek dat je niet hoog in de kast moet zetten.

[© MN, naar aanleiding van Miek Pot, "De grote stilte", Standaarduitgeverij, € 14,95. Elena is de van oorsprong Russische balletdanseres, Elena Aslanischwili > in "De pianostemmer" van Pascal Mercier, een fascinerend deel van het verhaal. Painting by Charly Waite Scotland.]

30 mei 2008

Wat ik plotseling gewaarword

Mijn lichaamstaal vertelt zonder gêne
dat ik niet meer ben zoals ik was, het verleden
lijkt ingeruild voor hoe ik loop, zo zien ze
wie ik kennelijk ben, terwijl ik heel anders ben.

Ik ben iemand die leeft in de schaduw van zichzelf,
maar kom tevoorschijn zoals ik ben; zonodig
kan ik trachten alle hinderlijke ideeën los te laten en
verder gaan met wie ik geworden ben.

Ik zie Benedictus aan, een beeld dat lichaamstaal
spreekt. "Er schort nog heel wat aan uw innerlijk
wanneer u zich zoveel zorgen maakt over de uiterlijke
staat." De hand van de dichter schrijft dat hij zwijgen moet.

[© MN, in "Ik ben mezelf genoeg". Afbeeldingen van links naar rechts: zelfportret, photo by Mirabillia, photo by Coffin Fairy en
een troostdoek van Yvette Cals.]

1 juni 2008

Postvogel VI

De eensluidendheid is dun gezaaid

Toen ik het hem had aanbevolen, bekende hij met
spijt al lang geen romans meer te lezen. Dat
verbaasde me niet; hij is een geoefend snellezer
van stapels vakliteratuur. (Nee, geen 'vakidioot'!
Hij is begaafd, heeft een sterk empathisch
vermogen, is rijk aan verbeelding en heeft een
meer dan grondige kennis van de zorg.) Het
schokte me toen hij me onlangs schreef
de Nachttrein naar Lissabon met toenemende
tegenzin en ergernis te hebben gelezen. "Ik vond
het vreselijk, gezwollen, quasi-diepzinnig en
uitermate hooghartig: alles zit in het hoofd, in het
superieure, vlijmscherpe, lucide intellect en
nergens anders is er enig leven van waarde.
Leven is leven in gesloten soevereiniteit. Zelfs de
passies zijn platoons ingespannen. De filosoof

(vermomd als furniturehandelaar) heeft zijn wijsgerige obsessies tot dode karakters gemaakt en ze
hebben niets met het leven zoals jij dat nu leeft: het is hun te laag. Het boek is mij te Duits, zo gezegd,
te veel een Ideengeschichte."

De verschillen in zienswijze, het oordeel of de smaak zijn groot en vormen niets opzienbarends,
hoewel we het vaak betreuren of onbegrijpelijk vinden als de eensgezindheid ontbreekt. Gaat het over

een boek of schilderij of welke andere stoffelijkheid ook, dan heeft dat verschil niets om het lijf, is onbeduidend. Toch? Het 'schokte' me, omdat de vloer werd aangeveegd met wat ik zo geprezen had. Ik trek me er niets van aan, de 'Nachttrein' blijft een schitterende roman. Komt Gregorius niet als een levensechte man tevoorschijn? De vrienden, de liefdes? Amadeo de Prado? Hij is wat minder een personage, maar dat is inherent aan de reconstructie, hij leefde tijdens de dictatuur van Salazar. Nee, het is nergens een 'dood' boek. Het is een briljant boek dat ik binnenkort opnieuw zal lezen. (We hebben er één antwoord op dat te allen tijden opgaat: over smaak valt niet te redetwisten. Over kwesties die er werkelijk toe doen gelukkig wel, maar je vraagt je soms af – met het oog op beschaving – wat het allemaal oplevert. Dat pijnlijk schrille contrast tussen waartoe we in staat zijn en wat we er van maken.)

Tegenover de briefschrijver zweeg ik maar over die andere boeken van Mercier. Maar toen ik gisteravond een flink stuk verder las in "De pianostemmer", schoot mij plots zijn mening te binnen, ontdekte ik opnieuw de verbazingwekkend knappe, boeiende compositie van het boek en wie de personages in werkelijkheid blijken te zijn. Het gaat over de intimiteit van een familie, over vier begaafde mensen met in elk een even diepgaande levensbeleving als eenzaamheid. Alsof met het fijnste potlood tot in detail geschetst, krijgen de portretten een karakter dat je je kunt voorstellen en soms samenvalt met je intuïtie. Een web met zoveel tragiek erin geweven als het leven zelf, ik zal het ontwarren en uitlezen tot de laatste punt. Wat een geluk dat ik pas op pagina 265 ben.

[© MN, 'Persoonlijke invulling is van alle tijden'. Over de romans van Pascal Mercier, 'Nachttrein naar Lissabon' en 'De pianostemmer', beide van de Wereldbibliotheek. Afbeelding: "Brieftaube" von Gerhard Glück.]

3 juni 2008

Stella Braam

is al sinds jaren gefascineerd door zorg voor mensen die het nodig hebben maar niet of onvoldoende krijgen, goedbedoeld maar onzorgvuldig of opgedrongen terwijl het overbodig is, zoals ik me herinner uit het boek over haar vader. Het gaat niet zozeer om het individuele falen van zorgverleners, hoewel je je soms verbazen kunt over de onbekwaamheid of naïviteit, maar om de denksystemen erachter en de soms wanstaltige vormen van bureaucratie, zoals scherp is beschreven in "Tussen gekken en gajes". Stella Braam is een geëngageerd journaliste – werkte soms undercover zoals haar Duitse collega Günter Wallraf -, informeert zich grondig over de feiten en schrijft direct en helder.

"Ik blijf thuis!" gaat over haar moeder, die twaalf jaar na een ernstig herseninfarct niet naar een verpleegtehuis wil. "Over my dead body!" Het wordt een tour de force voor Stella en haar broer Camille om dat te voorkomen. Na het CVA is ze erg en aangrijpend hulpeloos verward. Ze is er beroerd aan toe. Ze heeft nare hallucinaties, maar opeens is ze ook helder. "Camille,

wat zou je denken, zou het nog lukken weer in het spoor te komen?" Het is 1994, Marijke Braam is 69, geestig en rijk aan taal; als de meest recente, échte verpleeghuiskwestie speelt, is ze 81.

1994. Ze heeft een krachteloze linkerarm en linkertrombosebeen, is ongeduldig en herhaalt almaar zinnen of vragen zonder het te beseffen. Wel zegt ze: "Ik kan niet meer rekenen op mezelf." Ze wacht op een plaats in het revalidatiecentrum, maar er moet veel overbrugd worden: procedures, wachtlijsten, indicatiecommissie. En waar? Maanden later wordt het de Maartenskliniek in Nijmegen, terwijl ze woont in Someren, bij Eindhoven. Het is ronduit schokkend te lezen hoe "St. Maarten" acht maanden lang zijn arrogantie en vernedering toont, als een modern gesticht. Een staaltje bizarre zorgkunst. Marijke's dagboek getuigt van een prachtige, beeldende schrijfstijl, óók als ze vervolgens tijdelijk in een verpleeghuis in Eindhoven verblijft tot haar huis in S. is aangepast, wat nog veel voeten in de aarde heeft maar 't lukt.

Het boek volgt de jaren in Someren. Waarnemingen en nabijheid van Camille en Stella, maar tevens veelzeggende dagboeknotities van Marijke over de prestaties die het vraagt om los te laten wat voorheen allemaal mogelijk was, waarvan je bent losgescheurd, over wilskracht en schrijnend, invoelbaar leed. Wanhoop en humor. Heimwee. Een broos evenwicht, desondanks in het klein gelukkig. (Veel pijnlijke herkenning.) Het verloop doet me bij momenten denken aan 'Moeder of kind' van Bodar, maar toch, een moeder met twee kinderen die respectvol waakzaam blijven. Marijke vergist zich vaker in van alles en er is toenemende thuiszorg. In limericks en ontroerende gedichten, haar grote talent, blijft ze verbazen, zelfs over het pijnlijkste uit haar leven, de dood van haar dochtertje Edmée dat aan leukemie leed en nog geen twee jaar werd. Ze schreef een gedicht van vijf strofes en zo uit haar hoofd draagt ze het voor. "(..) Maar er gleed, toen we wisten hoe broos je was, een schaduw over de uren."

Het is 2006. Er wordt gedacht aan Alzheimer; heel bevreemdend lijkt het niet, maar het maakt Marijke aandoenlijk radeloos, en uit haar eigen aantekeningen is precies op te maken wat er wél aan de hand is!

Tot slot lees ik me een lange weg door het labyrint van zorg, met in vrijwel elke hoek weer een andere functionaris, beleidsregel, geheimtaal, onwetendheid of ander natte vingerwerk. Talloos was mijn gedachte aan een zin van Antoine Bodar: "De kwaliteit van een samenleving toont haar hoogte van beschaving waarmee zij over zieken en ouden denkt en met zieken en ouden omgaat." (Geen mens die van trots zal blozen.) De inzet blijft ongewijzigd, maar hóe, als ze zorgbehoevend is geworden? Lees het, en probeer dóór die nodige zorg heen te kijken. Het slot is moeilijk, het is een haast ondoordringbaar woud van hard jargon, rijk aan protocollen, denkbeelden en om de tuin leidende voorschriften, maar ook juist daar moeten we doorheen lezen om te zien waar het om gaat: een kwetsbare oudere die veel zorg nodig heeft, maar dan wél thuis.

6 juni 2008

Op de zetel van mijn gedachten

Ik moet mezelf mijn steiger zijn, het vermoeiendste van het alledaagse, maar ik wil ook schrijven. Is liefde vlucht of vrucht? Het rood in de nacht is mijn vurigheid, maar ik laat het gordijn open want dan is het minder donker en is er uitzicht naar de duistere hemel, al eeuwenlang dezelfde kosmos waarnaar door miljoenen ogen is gestaard.

Ik oefen in de gedachte dat ik er ben, de wind omhult mij fris en warm. Het getijlp van de vogel – want ik schrijf in morgenlicht - herhaalt zich duizendmaal, het is een onnavolgbaar woord. Ik ben al maanden reizend onderweg. Ik noteer het. “Eens komt de dichter dichterbij het rood van de nacht, om stil te zijn in een zee van tijd, om de tederheid te raken die nu slechts geschreven wordt.” (Terwijl het nacht is, trekt mijn pen me de grens over. Soms kom ik in vreemde streken terecht.) Ik kan niet anders dan schrijven in overgebleven beelden, ze stellen me gerust, ze

brenge me in mezelf naar de stilte, daar laat ik ze los en ik blijf achter. Alleen. Gelukkig is het nog nacht, dan vormt het kussen zich als een onbeweeglijke kom, zoals handen dat kunnen, een kom waarin ik rust. “De tederheid is verborgen in de gedaanten van rust en behaaglijke stilte. Het is de tegenwoordigheid van de nacht waarin alles mogelijk is.” Ook de illusie. Ook de vrede. Het thuis zijn bij mezelf.

Vaak ben ik op de vlucht, op reis in mijn gedachten, een vlucht voor de alledaags geworden pijn die me ontmantelt, maar daarover geen woord. Ik maak van de pijn een mantel, doe hem uit en hang hem bij de andere aan de kapstok.

Vanmiddag ben ik naar het dorp gebracht en alleen verder gegaan. Het was zonnig en de wind ging niet dwars tegen mij in, maar kwam steeds van opzij alsof ze me vergezelde. (Ja, ik weet het, ‘de wind’ is mannelijk, maar niemand weet waarom.) Ik was de enige in een rolstoel, wat mij niet hindert want ik heb er geen enkele moeite mee en kan er behendig mee overweg. Het is mijn “Leonardo di Cabrio”. Je ziet de wereld ter hoogte van een joch van acht of negen dus voor de pinautomaat ben je dan net te klein. Ik spoedde me naar de Emmastraat, de boekhandel, waar ik zoveel zag dat me aanstaat, dat ik alles liet liggen. Onlangs kreeg ik het boek van Miek Pot nog, “De grote stilte” en Stella Braam stuurde me het boek over haar moeder, “Ik wil mijn huis niet uit”.

De langste tijd bracht ik door op het terras van De Jonge Enkelingh en daar schetste ik dit verhaal, ja, met driemaal een cappuccino en nog altijd vergezeld van een zachte zijwind. Kennelijk kan ik haar niet missen, ze helpt me het hoofd wat in balans te houden want toen ik om me heen keek, noteerde ik deze laatste regels: “Wat me nog het meest opvalt, is de vanzelfsprekendheid van ieders

beweeglijkheid. Houd het hoofd dus koel want het is de zetel van je gedachten, nobel of niet.”

[© MN, in “Een gelukszoeker ben ik niet”. De logs verschijnen niet steeds, meestal wel, op het tijdstip dat ze zijn geschreven; deze is van bijna twee weken geleden. Doordat ik gelukkig weer kan lezen, kon ik iets over die boeken vertellen en zodoende ook voor meer afwisseling zorgen. Zo gaat dat. Afbeelding: “Bewegungsfreiheit” von Brita Seifert.]

9 juni 2008

Te weten wat leven is

*Een roos kent geen waarom, ze
bloeit omdat ze bloeit*

Het lichaam is ontvankelijk voor het leven en daarom ook voor de dood. Toen ik deze tekening zag, trof mij vooral de rust, de vredigheid, de instemming, wellicht vreemd in vergelijking met hoe ik tot nu toe over dood en doodsangst schreef. Maar dat beeld kantelt, niet naar een werkelijkheid die nabij is maar naar een die realistisch is en nimmer te ontwijken. Het

realisme van een bevrijdende gebeurtenis. Ik betwijfel of ik in het algemeen nog zal zeggen: ‘het loopt tragisch met ons af.’ Daarom noemde ik zo-even ook het woord instemming, ofschoon het ook vaak niet gezegd zal kunnen worden, maar hier toont het zich in het zwijgen, in de onherroepelijkheid, in de ontspannenheid van het lichaam dat zonder herinneringen en verlangens kortstondig een lijk is geworden, in het volkomen loslaten in plaats van het vastklampen aan alles dat we uiteindelijk toch moeten afgeven, zoals Miek Pot dat ongeveer schreef - omdat we alleen het léven kennen, en niet de dood, straks slechts twee handen vol stof. En het leven biedt het ontzaglijk veel waaraan we gehecht zijn, dat beminnesswaardig is, dat lonkt of begerenswaardig blijft, als een geheel dat altoos van waarde is en van ons is. Maar altijd, dat is een onervulbare wens, het is steeds maar even. Niet ik ben gekozen dood te gaan, maar wij allemaal, hoevelen langer leven dan ik. De tijd gaat verder, maar niet voor het ontzielde lichaam, dat rest een troostdoek. Ik ben het, hoewel alle huid en botten al winterskoud zijn en het doodstil is, ben ik het die daarin gewikkeld wordt. Als het tijd is.

[© MN, in “Man of stof”. De ‘algemeenheid’ moet ik misschien nog eens benadrukken. Ik weet, ook uit eigen ervaringen, hoe moeilijk, moeizaam en tragisch een leven kan eindigen, hoe zwaar het te torsen afscheid. Iedereen kent er voorbeelden teveel van. Afbeelding: ‘Untitled’, voor mij “The last day”, drawing by Robert Armetta.]

12 juni 2008

Doeken zijn de dragers van beelden

Over "Specht en zoon"

Het kan natuurlijk ook een foto zijn of ansichtkaart, maar in dit boek is het schilderslinnen, dat in allerlei kwaliteiten en maten bestaat, dat de drager wordt van een beeld, een beeld dat zichzelf niet zal kunnen zien maar dat z'n bestemming is als het eenmaal in winkel wordt opgehaald nadat het op de gewenste maat is gesneden en met spieën van drie punt zes stevig in een raamwerk is vastgezet.

Even is het curieus, maar al gauw wordt het spannend hoe Willem Jan Otten, die ik tot nu alleen maar ken als schrijver van het essay "Denken is een lust", zijn roman laat ontstaan vanuit het ogenschijnlijk dode schilderslinnen, een doek van groot formaat dat de kunstschilder gadeslaat en benieuwd ook naar wat hij met hem van plan is. Welk schilderij zal ik worden? En als het iets met mij wordt, waar zal ik terechtkomen?

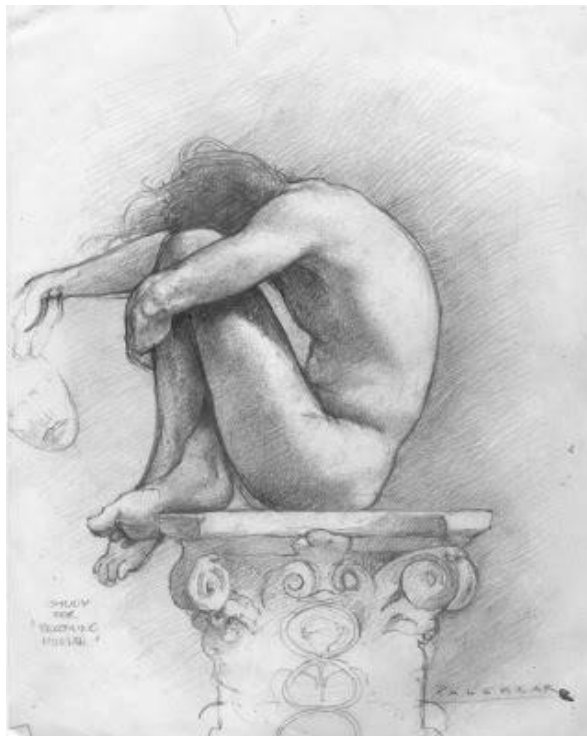
Begrijpt schepper, zo noemt het doek de schilder, wat of wie hij van mij wil maken? Hij ving eens op, een Piëta, maar wat is dat? Er gaan maanden waarin de ikfiguur, een prachtig gekozen gezichtspunt, als doek van 2 bij 1.20 alles, voor zover zijn oog reikt en niet verkeerd om tegen de muur staat, observeert en nog van weinig begrijpt. Totdat hij weet wie hij worden zal, nadat hij getuige is geweest van de geheimzinnige opdrachtgever en schepper: "(...) ik raakte volledig begoocheld door scheppers geconcentreerde blik wanneer hij soms voor me kwam staan, zonder mij met een vinger aan te raken." En dan, als de scheppingsperiode begint: "(...) ik vond het een hersenloze periode, hoe zinnelijk en zinderend het soms ook kon zijn de verf te voelen opdrogen op mijn huid." Maar goed, door allerlei verrassende en driftige gebeurtenissen heen, werd hij geschilderd, 'op een schoot van het groenste satijn'. "Ik ben een mens geworden". In het schilderij, zoals schepper het heeft voltooid, ligt diens herinnering aan een plotseling gedoofde hechte vriendschap met een klasgenoot van vroeger en de gestorven zoon van de opdrachtgever, een steenrijke baggerkoning, die enkele keren fluisterend had gezegd, 'Je redt er een leven mee', maar de diepere betekenis was schepper ontgaan. Het is een jongen van twaalf. Schepper en Lidewij zijn ontroerd door het kwetsbare naakt, maar het blijkt een bizar 'beeld' wanneer het door Minke, een journaliste die de schilder al lange tijd kent, tijdens een heftig verlopend atelierbezoek onmiddellijk wordt ontmaskerd als een vertoning uit de rauwe realiteit van de gefortuneerde Valéry Specht, die op dat moment op sterven ligt. Maar had Minke alleen geloofd wat ze met eigen ogen had gezien? Had ze haar oordelen niet beter kunnen opschorten? "Wie zijn we als we wel kijken maar niet zien?" Een drama is onontkoombaar en intussen ligt Lidewij in het ziekenhuis en baart een zoon. De ikfiguur is bang dat de hand die hem heeft gemaakt ook de

hand is die hem zal doden.

Willem Jan Otten (1951) wist zich te verplaatsen in de eenzelve, impulsieve, driftige vaak ondoorgroendelijke aard van een kunstschilder, vermaard en tot in zijn tenen beducht om zijn reputatie, en schreef een tot het laatst spannende en fascinerende roman, poëtisch naar het leven en de dood. "Hoe houden ze het met zichzelf uit, de mensen?"

[© MN, over "Specht en zoon" van Willem Jan Otten, 142 pag., uitg. G.A. van Oorschot. Afbeelding: foto door Klaas Koppe.]

14 juni 2008

Wie zijn we als we wel kijken, maar niet zien?*

Eerst dacht de man, 'k ben in verval,
Maar wie goed kijkt, ziet dat hij heel is,
hij is heel van hart en geest.

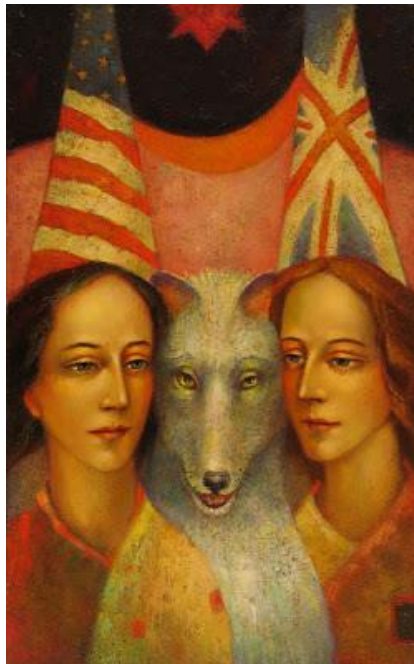
De man loopt met een stok en
beschikt over een Leonardo di Cabrio.**
Wat je niet ziet, kan er wel zijn. Z'n hoofd,

zegt hij, rust als een container op zijn schouders.
Men denkt, die heeft het voor zijn kiezen gekregen,
maar kijk, zie je dat? Die man leeft in zijn geluk.

Zie je dat? Hij is héél. De tranen wellen in zijn ogen,
terwijl het ook nog eens regent en alle loof zwaar neerhangt,
evenals zijn hoofd maar niet zijn leven.

[© MN, in "De man en zijn ziel". *Titel ontleent aan "Specht en zoon" van Willem Jan Otten. **'di Cabrio' is zijn lichtgewicht rolstoel. Afbeelding: "Becoming human" by John Jude Palencar.]

16 juni 2008

**Vriendschap is als vuur en maneschijn
Of is het mijn goud?**

In wezen blijkt vriendschap
een lang elastisch koord dat de tijd
verdraagt, het blijft in hart en geest nabij.

Er verdort of verdroogt niets en tijd is een begrip
van geen gewicht, het enige dat telt, is dat je
je ooit in de adem van sympathie verbonden hebt, ik

wikkelde me in de plooï van de nacht en voelde
dat ons leven te kort is om niet een sociaal weefsel
te scheppen van genereus geven en ontvankelijk zijn.

18 juni 2008

Man of stof

Le voyageur chargé de pensées

Met het voorgaande gedicht zal 'Whisperings of the Soul' tijdelijk zijn gesloten, omdat mijn fysieke conditie het mij soms te moeilijk maakt, omdat er anders van het voorgenomen boek niets terecht komt en ten slotte om heel persoonlijke redenen waarover ik meer vertel wanneer ik verderop in de tijd weer terugkeer. En dit laatste gebeurt zonder twijfel - tenzij de natuur

het voorgoed onmogelijk heeft gemaakt – maar, tevens, in de hoop dat ook de wederkerigheid weer volop mogelijk zal zijn. Het is een pauze met moeite, maar ook met een wat gelukkige lach over de tijd die ik zal hebben, want *ik* ga voorbij, de tijd niet.

["Het gesprek". Foto gemaakt door Chrisje, 6 april 2008.]

21 juli 2008

Dagje strand?

Toen het winter was, zeiden we
“het lijkt wel zomer”, maar nu het eenmaal
zover is, zeggen we, “het is net herfst”.

Hoe moet dat met onze dromen en
verlangens, waar is de traditie gebleven
nu de seizoenen ons verwarren?

Wordt ons land zomaar een ander land,
terwijl we hier geworteld zijn. De moderniteit,
ach ja, alles ligt zo aan onze voeten.

[© MN. Ik ben thuis en stuur een ansicht. Naar een schilderij van Anne Rensen.]

26 juli 2008

Is er wel een leven zonder ruis of franje?

Dat is nu onder meer het fijnste van boeken, dat ze van een onvergelykbare schoonheid (kunnen) zijn want het heeft misschien een poos geleken alsof er na Mercier niets meer bestaat dat de moeite van het lezen waard is, ook al heb ik dat nimmer beweerd. Pascal Mercier is filosoof maar ook een kunstenaar van de analyse, op z'n scherpst in “Perlmann's zwijgen”. Maar met hetzelfde grote genoegen schreef ik wat me zo boeide aan “Specht en zoon”, ontstaan uit de unieke verbeeldingskracht van Willem Jan Otten. Maar nu heb ik “Ten zuiden van de grens” van Haruki Murakami gelezen en ik was meermalen werkelijk tot tranen toe ontroerd, wat een hartstocht en tederheid, wat een meeslepende liefdesgeschiedenis over Shimamoto en Hajime, Hajime en

Izumi, over Hajime en Yukiko. Tot tranen toe ontroerend.

“Zelfs het kleinste foutje dat er insluipt, zit er voor altijd.” Dit ragfijne zinnetje van Shimamoto zit geweven in het hele boek, als een waarheid die in alle mensen zit, hoezeer ze hun best ook doen dat

achter zich te laten, te verfrommelen, te vergeten, de herinnering brengt het zo weer terug al vlucht je naar de verste uithoek op aarde. Het staat haaks op de idee dat het leven erg maakbaar is, waarmee ik niet wil zeggen dat je je stuurman niet kunt zijn.

Een vriendin had de naam Murakami al vaak genoemd. Ze verslindt hem, zelfs of desnoods in het Engels. Als ze nu een wens mocht doen, reisde ze morgen naar Tokio om hopelijk een half uur met hem te mogen wandelen, misschien zelfs zwijgzaam. De stille hulde. Nu begrijp ik misschien waarom. Murakami is een geweldig romancier en dit "Ten zuiden van de grens" is openhartig, hunkerend, mysterieus, vertederend en authentiek. Het gaat over liefde en eenzaamheid, het is warm en wijs en geschreven met een zeer vlotte hand, alsof hij nergens heeft gehaperd. Een bijzondere vlotheid. Het verhaal kwam brullend ter wereld. (Het is niet uitgesproken of typisch Japans, waarmee ik slechts wil zeggen dat er voor Westerlingen geen drempel is te bekennen. Het is geen tempel vol wijsheden, wel een prachtig boek met herkenbare waarheden. 'De ontdekking van het karakter', zou ik zeggen.) Wat wél als bijzonder kenmerk speelt, is dat een gezin uit twee of vaak drie kinderen bestond. Enigst kind zijn was 'raar', klopte niet en betekende voor dat kind dat het gepest werd, niet geaccepteerd werd en geïsoleerd raakte, eigenlijk alleen maar pijnlijke ervaringen en emoties. 'Eenlingen' in deze zin herkenden elkaar vaak, zelfs als ze nog geen woord met elkaar hadden gesproken. Hajime, Shimamoto en Izumi waren enigst kind, Yukiko niet.

Het is een buitengewone spannende en subliem geschreven liefdesgeschiedenis tussen Hajime en de al genoemde vrouwen, maar vooral tussen Hajime en Shimamoto, een wederzijdse jeugdliefde die hij door verhuizingen uit het oog verloor en die hij een paar decennia later in zijn jazzclub opnieuw ontmoet en weer veroveren wil. Shimamoto, een naam om even aan te wennen maar die onvergetelijk wordt.

Haruki Murakami werd in 1949 geboren in Japan, zijn vader was een Boeddhistische priester, zijn moeder een koopmansdochter. De beide ouders van Murakami gaven les in Japanse literatuur. Murakami zelf is van jongs af aan sterk geïnteresseerd in Amerikaanse literatuur.

[© MN, over Haruki Murakami, "Ten zuiden van de grens", uitg. Atlas. Afbeelding: Photo by Ann Mei.]

29 juli 2008

"Wish I was here"

Het beroemde album van Pink Floyd uit 1975 is aan de ander, "Wish you were here", maar ik waag het erop dit uitstapje vanuit mijn gezichtspunt te mogen zien. Ik wil de akkers van mijn eiland al een poos voor even verlaten, maar vind steeds niets van mijn gading of stuit op allerlei obstakels.

Via emails van NS-Hispeed word ik al wekenlang gelokt voor weinig geld naar een van de Europese steden te reizen. Meestal verdwijnt deze post meteen

in de prullenbak, maar een enkele keer inspecteer ik ze op de aanbiedingen die gedaan worden omdat er nog enkele stoelen vrij zijn. Zo kun je voor € 28 naar Antwerpen, voor € 43 naar Berlijn en voor € 38 naar Parijs, enkele reis. Het is dan wel de vraag tegen welk tarief je zult terugreizen. Bovendien is het thans hoogseizoen en de hotelprijzen liegen er niet om. Zou ik op reis gaan, dan wil ik ook een behoorlijk, een gerieflijk hotel.

Zo'n korte reis zou buitensporig zijn en noodzakelijk, maar ook onmogelijk, niet reëel. Als alleenstaande reiziger in een rolstoel en de nodige bagage raak je overal in grote verlegenheid. Perronpersoneel zal vermoedelijk zo welwillend zijn je naar een taxi te brengen die je voor het geboekte hotel afzet, een piccolo zal wel zo behulpzaam zijn je naar de gereserveerde kamer te brengen, maar vanaf dan vangen de moeilijkheden pas echt aan. Even anticiperen en het is een door te strepen wens mijn dagelijks leven op deze wijze te doorbreken. Ik verkeer niet in de staat van bijvoorbeeld Gregorius Mundis die abrupt de hele boel achter zich liet en de nachttrein naar Lissabon kon nemen. Ik ben (ook) graag een alleenganger. Een 'Einzeltgänger'? Nee, dan ligt het accent op iets heel anders – en ik voel me een dichter die waakt over de tederheid.

"Ta vie est sauvée", schreef iemand me. Zien en doen wat je kunt, leven bij de dag, dat is ook een kunst. De kunst van dankbaarheid, van creativiteit. "Dat gouden randje, zie je dat?" "Ja, dat is de verbeelding en dat vond ik warempel weer terug terwijl ik op zoek was naar een schilderij waarin ik enkele dagen kan wonen." Dan trillen de snaren van geluk dus zo gek is dit leven nog niet.

[© MN, in 'De verbeelding', fragment in "Weer een kreukje hersteld". Afbeelding/peinture: "La collection" by Lynn Shaler.]

1 augustus 2008

'Hoe' word ik oud?

Ouder worden is een onoverwinnelijk iets in je leven, precies zoals de vraag naar het 'hoe' niet of moeilijk is te beantwoorden. We hebben eigenlijk alleen twee typisch menselijke wensen: we hopen oud te worden of nog lang te mogen leven en ten aanzien van het 'hoe' hebben we een schoonheidswens. Niet in een pijnlijk aftakelend lichaam, niet in verlatenheid en niet meer weten hoe alles reilt en zeilt. Maar hoe

ouder je wordt, des te meer word je geconfronteerd, en geraakt, met een enorme variatie aan lijden en machteloosheid en onstilbaar verdriet.

We lezen over de tragedies van de woedende moord of het geketend zijn aan geweld, over de talrijke fatale ongelukken of ongevallen die als het ware stagneren in ernstige invaliditeit. We 'weten dat ons moeder ongeneeslijk ziek is maar ondanks de toenemende pijn nog helder van geest is' en dat een nicht chronisch ziek is, onophoudelijk gekweld door fysieke pijnen en ongemakken, zich desondanks kranig houdt maar door anderen ook vaak gemeden omdat veel anderen daar niet tegen kunnen of 'het wel gehad hebben', iets dat weer een heel ander lijden veroorzaakt en dat niet wordt gekend. Ware het te doen, dan zou er een meer dan vuistdikke catalogus zijn te maken over het lijden van mensen, maar waartoe zou het kunnen dienen en kennen we de variatie al niet? Van veel wordt nooit gehoord, of van weggevlucht.

'Hoe' word ik oud? Het van dichtbij zien en voelen wat de menselijke slijtage met de ander en met jezelf doet, plaatst de vraag aan het einde van het leven. In veel vroegere levensstadia wordt de vraag wellicht anders gesteld: 'hoe' kan ik gezond leven?, dat zet je indirect op het spoor van hoe je ouder hoopt te worden, namelijk door je bewust te zijn van je keuzes en verantwoordelijkheden en daarin trouw te zijn, zo standvastig mogelijk. Zou dat niet een soort van 'maximaal' antwoord kunnen zijn? Aan het einde nabij zijn, is intens verdrietig, enerverend en tegelijk vaak weldadig. Elk gefluister is van belang, elk gebaar van 'er zijn' verzachtend. Troost en tederheid zijn als een deken in de nacht, het is als het geluk van de sterren te voelen dat je niet alleen bent, dat gezien wordt wat misschien nodig is en begrepen welk woord nog over de lip rolt. Het kan een langdurig, ontredderend vechten zijn, maar, als de pijn te hevig is geworden, ook een lange, stille slaaptocht met diepe zuchten uit de verten van het leven. "Het ergste is dat je niets kunt doen", wordt vaak gezegd, maar met werkelijke nabijheid en compassie doe je alles.

'Hoe' word ik oud? De vraag biedt me een ander gezichtspunt op de morfinepleisters die ik al vele weken ongebruikt laat liggen, eerder schreef ik al waarom. Maar in mijn innerlijke tijd lees ik nu dat afwijzing een soort van domme ijdelheid is, alsof die morfine een pil van Drion is. Misschien is het wel de best denkbare pijnbestrijding, deze transparante postzegel, en kan het mijn dagelijks leven veraangenamen. 'Ik wil ouder worden dan ik ben. Pak dan wat nodig is om niet harder te slijten.' Hoe vaker je rond de akkers van je geest dwaalt, hoe meer sporen je ontdekt die je eerder niet zag.

[© MN, in "Reflecties". Foto van Hildegard, zie Links.]

5 augustus 2008

**Geborgen in afhankelijkheid
Tranen als bloed gestold**

De man die zegt ongelukkig te zijn, neigt
zijn hoofd naar het hare, zoals een veulen de kop
tegen de ranke hals van zijn moeder, maar dat is anders.

De man zegt niet bij haar te willen zijn, “maar
dat toch liever dan zielsalleen” want alle stilte wordt
hem te machtig, niet zijn ongeluk, dat koestert hij,

niet zoals het veulen de moeder, maar als een man die
zichzelf uit de weg gaat en niet kijkt naar wat hij ziet, 'hoe
treurig is niet ons verbond'. Zullen we maar verder gaan?

[In “Lijdenslust” (zo luidt ook de titel van een essay van Marcel Möring). Niét autobiografisch. Naar “Elegie”, een beeld van
Tjikkie Kreuger.]

8 augustus 2008

Norwegian wood

Wat gebeurt er als je hart
opent?

Wanneer je lyrisch bent over
een eerste boek dat je van een
schrijver hebt gelezen, in dit
geval “Ten zuiden van de grens”
van Haruki Murakami, dan waag
je je met gemak aan het tweede,
maar in dat gemak heb ik me
vergist. “Norwegian wood” kreeg

mij maar niet te pakken. Het lag me ook niet lekker in de hand, dit is een raar groot formaat
paperback, een irritante bladspiegel – en dat ligt niet aan het aantal bladzijden want de boeken van
Mercier bijvoorbeeld tellen er dik honderd meer. Nog iets? Ja, die vormgevers bij Atlas lijken over
weinig verbeelding te beschikken, want dit, het boek waar hij in Japan in 1987 mee doorbrak, is al

even fantasieloos als het omslag van "Ten zuiden van de grens".

Maar het wonderlijke van boeken is ook vaak, dat als je het boek na een aantal dagen weer oppakt en eens een flink stuk doorleest, je je realiseert niet uit verveling te lezen of om de tijd stuk te slaan, maar omdat de mist is opgetrokken en de mensen die je leert kennen, je gaan fascineren, de doodgewone, sympathieke en schuchtere Watanabe, de briljante rokkenjager Nagasawa met zijn wonderlijke ambitie, la tristesse Naoko of de meer weelderige en vrijzinnige Midori, allemaal mensen op de drempel van hun volwassenheid, mensen met herkenbare gewoonten en grillen maar met op hun huid reeds het karakter dat ze almaar sterker uitbeelden terwijl een paar neergestreken kraaien de gebeurtenissen gadeslaan.

Veel voltrekt zich in het midden van het boek, in het diep in de bossen gelegen Villa Ami, een soort herstellingsoord waar arts en patiënt afwisselend elkaars leerling en leraar zijn, op welk vlak dan ook. Waar je in dit onherbergzame oord ook wandelt, blaast de wind de geur van het landschap over je heen, van talrijke soorten bloemen tot vers gras. Het gaat over Watanabe en Naoko met haar ravenzwarte lange haar, een vrouw met schoonheid en huiveringwekkendheid, maar tussen hen in zit hun wederzijdse vriend Kizuki die jaren eerder, op zeventienjarige leeftijd, onverwacht zelfmoord pleegde, maar met wie ze wel verder moeten. Ook het zusje van Naoko had op die leeftijd zonder enig voorteken ervan zelfmoord gepleegd. Het gaat (ook) over Reiko die het trauma over de onervulde levensdroom als het ware inkapselt in een huwelijk, maar verstrikt raakt in 'de slangentong' van een beeldschoon meisje en het verhaal dat dan volgt, is zo zwaar bewolkt dat de maan zich nachtenlang niet meer laat zien.

Dan vertrekt Watanabe, diep zuchtend van verwondering en verwarring, weer naar Tokio, de keizerlijke metropool, de stad met het meest grillige stratenpatroon en zijn immense uitgaansleven, de supermoderne stad waar meer dan een miljard mensen wonen. Ergens in die beangstigende massa woont de onweerstaanbare Midori, een vrije geest met een gouden hart, een duizendpoot. De trotse egotistische Nagasawa verschijnt ook weer op het toneel.

Naoko wordt niet vergeten, maar elke zondag geschreven. Het boek gaat nu langzaam naar het einde en dat lees ik zelf, zonder ook nog maar één enkele rimpel over Naoko, Reiko, Midori en de man die me het meest heeft geboeid, Watanabe.

Haruki Murakami. Misschien lag het vooral aan mezelf dat ik er in het begin bijna te weinig door werd gegrepen, maar het is een prachtige, weemoedige roman over volwassenwording en hoe je daarin wint en verliest. Ik zal het straks met heimwee in de kast zetten, maar ook met nieuw geluk.

[© MN, over "Norwegian wood" van Haruki Murakami. ("Norwegian wood (this bird has flown)" is een song uit 1965 van The Beatles, opgenomen in het album "Rubber Soul".) Photo by Mikio Watanabe.]

11 augustus 2008

**Zowaar drie kraaien op de rand van mijn dak
Het leven zo mooi en dreigend**

Op het middaguur breekt de zon mijn venster,
een wolk verbergt hem weer, ik zie
dat de weinige kersen al zijn verschalkt,
maar ik ben weer rein en gekleed.

Alsof zon en wolken tikkertje spelen zonder
dat iemand het tevoren bedacht, hoewel het augustus
is en niet de wolken, maar de zon behoort te winnen,
hij geeft zoveel zacht gepoetste glans aan mijn dag.

Het eiland is elk seizoen bekend, waakzaam zodat
de vloedlijn niet plots over mijn drempel komt,
leef ik met de rug naar de wereld?
Ik dacht het niet, maar mijn wereld verandert wel.

[© MN, in 'Mijn leven als schets' (dat ik inpak in een almaar dikker wordend boek). Afbeelding: Sculpture "Green book" by
Jacqueline Rush Lee.]

13 augustus 2008

Une scène dans la vie d'un poète

Die oude gevoelige, nog krasse dichter,
pardoes verlaat hij zijn rijke, gevierde eiland,
hij veegt een traan van vreugde nu

hij eindelijk zijn koffer pakt en logeren
gaat want hij weet het wel, alleen
op de wereld is hij nimmer geweest.

Twee boeken van de indringer Grossman en
al wat hij niet missen kan, heimwee zal
bij de dichter wel niet aankloppen

want het ravijn in zijn hoofd is van negen maanden
geleden, hartje zomer leek het, warempel in november
alsof het wit van het ei gescheiden werd.

[© MN, in 'De man en zijn ziel'. (13/11-13/8.) Beeld van binnen, beeld van buiten,
– dat tekent Ludo van den Heuvel in zijn hof in Tisselt.]

20 augustus 2008

Onder hypnose van een dreumes

Zonder enige weifeling of moment van gewenning
word je begroet als een oom van ver, maar
meteen dichtbij getroffen door onbevangenheid.

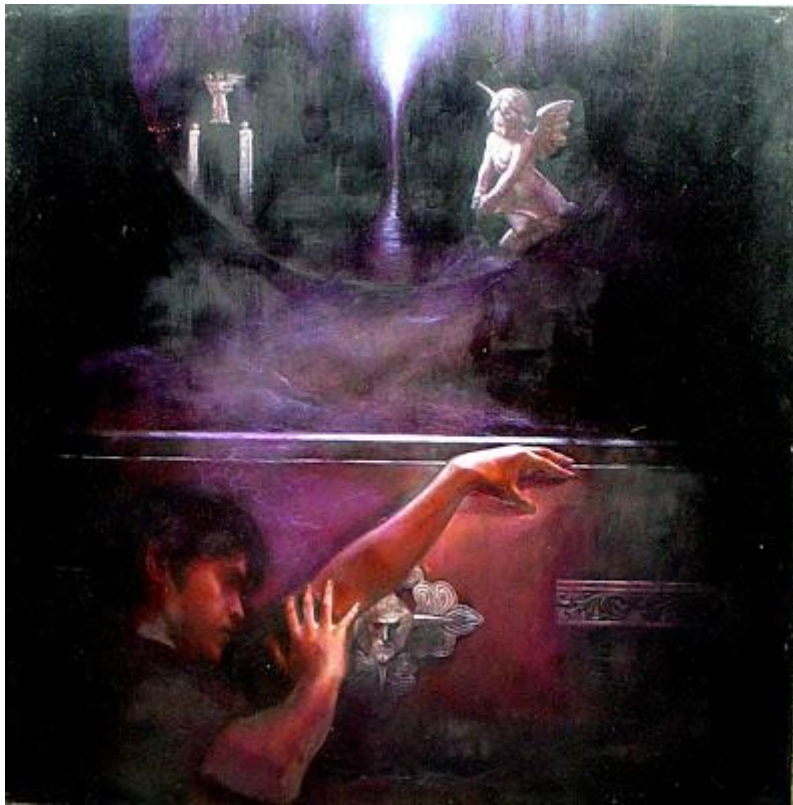
Er is geen grens in tijd of genegenheid, hij
herkende vermoedelijk het natuurgetrouwe en
ratelde honderduit. Ik nam hem in de armen, keek

de dreumes in de ogen en was betoverd, voor
even was hij mijn meester en ik de leerling
in energie, plezier en levenskunst.

Waarheen je vakantie je ook voert, de ogenblikken
van verwondering vormen een reis naar de herinnering
van je kindschap en verbazing over de verstreken tijd.

[© MN, in "De aandacht is daar waar je bent". Behalve dit ogenblik, komt de dichter niet op Internet – dat is het weldadige van
vakantie, hij vermoedt tot 1 september. Afbeelding: samen met zijn eerste neefje Casper.]

26 augustus 2008

De dichter, de indringer. Soms zwijgt hij liever

De dichter logeert bij haar met wie hij
moeizaam tegelijkertijd ter wereld kwam,
hij was de teerste van de twee, wonend
in een huid, verkreukeld als een velletje

papier dat hij levenslang bij de hand hield.
Het eiland heeft hij achter zich gelaten, hoewel
hij hetzelfde leven hier zou kunnen voortzetten,
maar liever verschanst hij zich niet want het voelt,

zo vertelde hij, als een thuiskomst, en nachtboeken,
waar trouwens geen letter in staat, heeft hij genoeg.
Hij stelt zich na zonsondergang bloot aan de duisternis
van zijn ziel en kent nu eenmaal de drijfveer alles wat daar

opborrelt, nog vóór het is gestold in de vergetelheid
te veranderen in woorden, maar wie,
wie wil het weten, kan het niet beter onderhuids blijven?
Er blijft genoeg onbekend of verzwegen

van al dat in onze ziel wordt geschapen, zo schrijft hij
zelf uiteindelijk toch ook maar enkele regels, dat heet wel
openhartigheid maar is daarom nog niet een open boek.
Hij is geen indringer, maar, zo blijkt, een vriend des huizes.

[© MN, in "De aandacht is daar waar je bent"; De ziel schenkt je het licht dat je wilt zien. Afbeelding: "Sleep" by Armand Santos.]

31 augustus 2008

Een mens z'n zin, een mens z'n leven*

De monnik en de heiligheid van het leven

Je moet er niet tegen vechten,
maar loslaten als iets
onbelangrijks, laten vallen dat
grote ongemak van de pijn en de
met zich meebrengende
beperkingen, dat is "de faam van
de heiligheid", hoorde ik de 78-
jarige trappist-kluizenaar André
Loef een tijd geleden 'mij'
zeggen in zijn fraaie, wat
wanordelijke voormalige
ezelsschuur, gelegen in een
(toen) zonovergoten verlaten
vallei ergens in Frankrijk,

natuurlijk een landschap van schoonheid en stilte.

De boodschap is mijns inziens niet slechts het (voor velen ondenkbare misschien wel absurde)
verlangen naar eenzaamheid om 'al lerende' zo klein te worden als iemand met een verbrijzeld hart en
jezelf zodoende te kunnen offeren, nee, de boodschap heb ik begrepen als een oproep tot
bescheidenheid en minder te tillen aan je ego dat belangrijk en voortreffelijk wil zijn, dat wil opvallen
en vaak naar méér verlangt dan er is of dat mogelijk is en als dat niet lukt, vervalt in ontevredenheid
en frustratie, in boosheid of andere uitingen van onbehagen.

Dat laten vallen van jezelf zal de opgave zijn aan de eenzame monnik, anders kan hij ook onmogelijk
bidden en leven, gelukkig zijn met zijn gekozen lot, maar de les naar ons zou kunnen zijn – hoe
ondoorgroendelijk en vreemd of veraf zijn bestaan voor velen ook vaak is – de betrekkelijkheid in te
zien van wat ons overkomt, niet zo hoog van de toren te blazen of onszelf niet in het centrum te

zetten. Hij noemt dat zo mooi “de faam van de heiligheid”, dat ook is op te vatten als de kunst ons bestaan, ons persoonlijke leven, zo licht mogelijk te maken. Dan wordt het minder van belang, dan wordt het draaglijk en komen we het dichtst bij die we eigenlijk zijn – en in de kern is dat ook ons grote verlangen want dan leef je rustiger, niet zelfgenoegzaam, maar eenvoudig en ontdaan van al dat je jezelf oplegt maar mogelijk onbereikbaar (b)lijkt.

Lees niet dat het mij lukt zo te leven, het is een in stilte nadenken over die zinsnede “de faam van de heiligheid”, een gedachte die me plots, ik weet ook niet waarom die opborrelde uit de duisternis van mijn ziel, deed afvragen wat het toch betekent of zeggen wil, “in elk geval niet struikelen over dat woord ‘heiligheid’ want als we het daarom meteen verwerpen, gooien we het belangrijkste weg”, dat althans dacht ik in de eerste plaats. Het is een direct begrijpelijk begrip in de context van het monnikenleven, een leven dat uit respect voor de mensheid ons iets zeggen kan over de *essentie* van het burgerleven, niét het leven van ‘de leek’ want dat suggereert dat die niets begrijpt van wat leven is. Het is de monnik die iets zegt over de heiligheid van het leven.

[© MN, in ‘Maak me menselijker’. De titel ‘*Een mens z’n zin, een mens z’n leven*’ is van een mij dierbare vriendin toen we spraken over ‘respect voor ieders eigenheid’. Afbeelding: “Somewhere in the world” by Elena K.]

4 september 2008

Ieders hart kent vele kamers

Ik versnijdt mijn woorden op schrift,
strooi ze op mijn akker en zie dan dat
het een gedicht is geworden.

Een gedicht niet van willekeur of toeval,
maar als persoonlijk monument dat zó en
nooit meer anders blijft bewaard.

Als het dan zo van mijzelf is, lijkt de akker
braakliggende grond, maar wat ontkiemd is
blijft slechts leesbaar voor twee.

Een gedicht is een symbolische werkelijkheid
of verbeelding, maar ditmaal een akker in zichzelf
rondom een sprekend beeld van Kevin Grey.

[© MN, in "Een kamer van het hart". Wanneer blijkt, dat de grond te drassig wordt, dan maak ik er een plein van met een zachtstenen plaveisel en daar rondom een pad met Platanen, hier en daar een bankje en een enkele lantaarn. Elk plein heeft een naam. Hier staat, weinig opvallend boven een rand van bramenstruiken: Kroniek van een liefde. Afbeelding: beeld van Kevin Francis Grey.]

8 september 2008

Een daad van waanzin en genade

Democratie in een impasse

Timothy verblijft voor een half jaar in Californië en schrijft me een intrigerende observatie uit het alledaagse leven nabij de Berkeley University, een omgeving die bekend staat als 'erg liberaal', onder meer op te maken uit "het recht te mogen protesteren".

Wat is er aan de hand? "Rondom het voetbalstadion staan Eiken die men wil omhakken. Daar zijn al meerdere malen protesten tegen geweest, maar bijna twee jaar geleden is in een rechtszaak besloten dat de eiken echt mogen sneuvelen." Direct na dit vonnis is een aantal mensen de

bomen in geklommen en er sedertdien ook niet meer uitgekomen. De fanatieke milieu-activisten leven daar nu al 637 dagen. "Er is namelijk continue politieaanwezigheid en zodra ze een voet aan de grond

zetten, worden ze gearresteerd. De politie kan ze echter niet uit de eikenbomen halen, niet alleen omdat dit tegen het recht op protest zou zijn, maar vooral omdat wordt gevreesd dat als de protestors daar ook maar iets aan overhouden, zij de politie in dat geval schijnbaar voor miljoenen dollars kunnen aanklagen.”

Rondom de vermaledijde bomen zijn allerlei supporting units, vanwaar mensen verse kleding, eten en drinken omhoog gooien. (De Eiken zijn afgezet met hekken zodat je niet in de buurt kunt komen, maar de protestors zijn koppig.) “Ze waarderen dat protest hier ook zeer; ze konden zich totaal niet vinden in mijn suggestie om gewoon de sproeiers er op te zetten, drijfnat komen die mensen er zeker binnen twee dagen uit. Dat ging tegen het recht om te protesteren, maar mij lijkt het een redelijk Amerikaanse oplossing”, schrijft hij.

Een merkwaardig detail uit de liberale cultuur waaraan je trouwens ziet dat het niet een en al oppervlakkigheid is, er is ook een zeer hardnekkige vastberadenheid: de verdedigers van de Eiken en hun supporters, en dat al bijna twee jaar achtereen. Verbazingwekkend dat zoiets niet verslapt en dat fanatisme van geen enkel levensgebied is uitgesloten. Juridisch een schaakmatsituatie lijkt me: de rechtbank heeft vonnis gewezen, maar de politie kan niet tot daadwerkelijk optreden komen uit vrees voor schadeclaims. Hoe komt zoiets nu tot een eind, vraag je je af. Een uitputtingsslag? Zullen de miljoenen die het de politie kost later op de bezetters worden verhaald? Maar dit laatste conflicteert eveneens met het recht te protesteren, een recht dat zelfs door een gerechtelijke uitspraak onaangetast blijft. Hoogst intrigerend.

Wat gebeurt er als het primaat bij de burger ligt? Vreemd is weer, dat als ze de boom uitkomen, worden gearresteerd.

[MN, met dank aan mijn veelbelovende ondernemende neef Timothy. Afbeelding: “Atlas of Wander” by Vladimir Kush.]

9 september 2008

In dichter's eenzaamheid woont hartstocht

Ik hunker zó naar je mond, je stem, je haar
dat ik stil en hongerig door verlaten straten zwerf.
Brood zal me niet voeden want elke dageraad ontwricht me,
mijn oor hangt slechts naar de soepele maat van je voetstappen.

Ik verlang naar de glans van je immer liefdoende lach,
naar je handen in de kleur van wilde tarweoogst,
zoals alleen ik ze ken, je steenbleke vingernagels,
ik eet gretig je huid als een gave, ongeschonden amandel,

ik eet de schitterende stralen van je schoonheid,
je neus, de vorstin van je trotse gezicht,
ik eet de vluchtige lommer van je wimpers,

zo stap ik hier rond, hongerig snuivend in de schemer,
op jacht naar jou, je heftige, vurige hart,
ik lijk wel een poema in de verlatenheid van Quitratue.*

[* Een streek in Chili. Het is een liefdesgedicht, "Love sonnet XI", van **Pablo Neruda**, door mij uit het Engels vertaald, vermoedelijk te vrij, en voorzien van de titel 'In dichter's eenzaamheid woont de hartstocht'. *Voor wie weet wat liefde is*. Pablo Neruda (12 juli 1904 – 23 september 1973) is het pseudoniem van de Chileense dichter Neftalí Ricardo Reyes Basoalto; later werd Pablo Neruda zijn officiële naam. In 1971 werd hij onderscheiden met de Nobelprijs voor Literatuur.

Afbeelding: painting by Kelvin Lim.]

14 september 2008

Veel betreden pad naar stilte

Het is een zoals gewoonlijk stille zondagmorgen,
er is een grijze lucht met witte pluimen die zwijgt.
Dat ik me het onbehagen herinner is ook genoeg,

wie weet, drijft ze heen als de zon nog komt.
Maar de regels staan er nog niet of het regent, ál
wat vuil is, wordt weer gewassen. Ook goed.

Het is geen weer om naar het plein te gaan. Op 15
september is het volle maan, ik ga erheen en mediteer
over mijn alledaagse leven vol pijn en schoonheid,

zoals wat vuil is nu gereinigd wordt, zo zal ik er zijn,
de ogen geloken, stil zijn en gewoon ademen, mijn handen
als een kom in de schoot, dan proef ik wat komen kan.

[© MN, in "Maak me menselijker", geschreven zondag 7 september. Het plein? Já, het plein Kroniek van een liefde waarover ik
op 4 september schreef, met een pad er omheen en aan weerszijden Platanen. Je kunt er alleen zijn en mediteren, samen zijn
als geliefden of met iemand een appeltje eten en het hebben over hoe alles reilt en zeilt.

Afbeelding: "Full moon" by Gothenburg Sweden, see www.artme.se]

16 september 2008

Zelfs het grootste protest zal wijken voor de macht

De onmacht van een stukje bizar leven

(Een update van 8 september.) Californië 2008.

“Zeg, de protestors zijn in de minderheid, dus de
onbewoonde bomen kunnen toch worden
neergehaald?” Er is altijd wel een ‘slimme’ Goliath.
Op enig moment is zo’n zin als ‘briljant idee’ op tafel
gekomen en besloot men de vele andere bomen vast
te gaan omhakken. The Oaks, die in hun schoonheid
het stilste en meest machteloze protest vormen gaan
voor de bijl (god mag weten waarom en of dat wel zo

zinnig is). De bomen worden geruimd zoals hier honderdduizenden nog onbesmette varkens en

kippen werden geruimd zodat men steeds dichterbij de haard kwam (dus zó Amerikaans is de oplossing niet).

Maandag 8 september is er weer een rechtszaak geweest. Eerder dit jaar was al uitgesproken door de rechter dat de protestor's in overtreding van de wet waren en de tree-sit geen uiting was van free-speech. UC Berkeley wilde desalniettemin niet met geweld ingrijpen en de tree-sitters bleven via hun advocaat in beroep gaan tegen de verschillende uitspraken. Maandag heeft de rechter de mogelijkheid tot beroep op de een of andere manier uitgesloten, dus alles geheel beklonken en ook het recht gegeven aan UCPD (University of California Police Department) – aanvankelijk zeer benauwd voor eventuele schadeclaims - om de tree-sit te beëindigen. Natuurlijk talrijke nieuwsverslaggevers meteen in rep en roer, ze kwamen zelfs per helikopter want er werd tumult en problematiek verwacht en er waren diverse onderhandelingen tussen UCPD en de Treesitters. In tegenstelling tot de verwachtingen hebben de vier of vijf overgebleven tree-sitters, de die-hards, de bomen vrijwillig verlaten. "The protest, which was the longest urban tree-sit in history, lasted 21 months and cost the campus \$1.5 million in security expenses", schrijft Timothy.

Een van de deelnemers aan de Free Speech Movement (de oorspronkelijke protestorganisatie die veel van de protesten in Berkeley geleid heeft en waarnaar ook verwezen werd in het begin van de protesten, zei: "But John Searle, a philosophy professor and participant in the Free Speech Movement, said that the tree-sit was a crude parody of the movement and did not fit in with UC Berkeley's history." Searle: "The tree-sit was an unusual combination of stupid and evil. Stupid because the trees were of no great ecological importance and evil in the enormous amount of money that this cost the university that could have been spent benefiting our students."

De treesitters zijn wel degelijk gearresteerd en zitten momenteel vast. Ze pleiten onschuldig tegen het illegaal overnachten en het overtreden van een juridisch bevel om weg te blijven van de omgeving van de oaks. Drie van de vier laatste sitters kunnen tot zes maanden cel krijgen, de vierde zelfs nog iets meer.

Onmiddellijk na maandag is de campus begonnen de eerste bomen neer te halen, terwijl de protestors nog slechts in één boom zaten. In totaal zijn er 42 oaks continu bezet geweest sinds december 2006, waarvan de periode tot en met eind 2007 een legaal protest was. Toen heeft de superior court judge besloten dat het geen vorm van vrijheid van meningsuiting was, maar een illegale bezetting van privé-eigendom.

Supporters van de tree-sitters proberen momenteel de bail te verzamelen voor de sitters (3000, 5500, 1300 en 15000 \$). "Geen idee waar de verschillende bedragen op zijn gebaseerd", vertelt Timothy. Vele supporters van de activisten zijn teleurgesteld, zoals bijvoorbeeld Janette Reid, een medewerkster van UC Berkeley, die samen met anderen twee jaar lang voor hen gekookt en gezorgd heeft. "Ze geven echt om die mensen."

De leider van de treesit was Zachary Running Wolf. Over de Broken Treety, symbool voor het protest "It's going to find a home", zei Zachary, als he gazed at the newly cleared ground: "We all lost something today. These trees had 648 days of being loved."

[© MN, met dank aan mijn neef Timothy Nuy, student (and my reporter). Naar GerdaYD's suggestie opgedragen aan al de bomen ter wereld waar de mens zijn oog (én bijl) op vallen laat. Afbeelding: "Redwoodcuttingen" by Vladimir Kush.]

18 september 2008

Touching

"This isn't real", he whispered

"My dream", he said, "is to be free and fly away, if I want." The brave, strong boy will be like the birds around and above the mountains.

He doesn't know of course any fear or despair
or desolation, he just want to follow
his secret dream as a flying boy and prepared

himself for the impossibility to change the limited
and vulnerable nature. He is not a young unloved
fortune-hunter, but in his dream like we all are.

Look at his face, he touches our life, he wants
to fly now, but he shall be a traveller who follows
his own wishes and borders.

[© MN, in "Dreams are forever". Afbeelding: "Kamicarus" by Egil Paulsen. Overigens ben ik vanaf nu tot maandag 'out of town'.
Ook een dichter heeft vrije dagen, hoewel ik daar zo mijn gedachten over heb.]

22 september 2008

De eenvoud van de lach
Blijmoedigheid wappert als een vlag

Hutsefluts gaat over de grootste onzin
en dat is tamelijk eenvoudig
want er is zoveel van.

Zij zegt, dat ik het zelf ben,
maar als dat menens is,
wat ben ik haar dan waard?

Typisch een vraag van deze dichter,
die de gewoonte heeft alles zo
ernstig te nemen dat hij de onzin niet ziet.

Natuurlijk zie ik hoe haar liefde is, daar
komt geen gedachte aan te pas, en opeens is er
de lach om wie ik óók ben, een hutsefluts.

Een hutsefluts is dus ook een mens die niet altijd
ziet wat er pal voor zijn neus gebeurt, ach
wat een arme drommel is een dichter soms.

[© MN, in "Leven is leren" (want misschien weten we wel meer dan we kunnen verwoorden, leren tot het eind van de kluwen,
ook en juist voor een dichter die de eenheid zoekt, weet dat het geen vergeefse tocht is geweest en toch verder gaat).

Afbeelding: "Probing the gray day" by Ed Watson.]

24 september 2008

**Toeschouwer voor een zwijgende weide
De hemel is open, de wind geruisloos**

Er heerste een behaaglijke stilte, als aan
mij gegeven, mijn ogen drongen door tot in
lichtgroene acacia's, rechts gearmd met populieren en

links met esdoorns. Voor mijn neus een geurende boomgaard.

Er kwam een garnizoen spreeuwen thuis, maar ze streken
neer in de kerktoren, na wat rust zouden ze zich tegoed

doen aan het fruit. Eenden vlogen in lichtvoetig gekwaak
hun vredesmars, maar er was er één die zich de vorst wilde tonen,
de haan, maar het mooie was dat geen enkel gevleugelte

zich er een biet van aantrok en nog vóór de schemering
in eigen tonen, luidkeels, hun avondverhaal schreef, zó zaten
we daar in Aerdt, een gehucht van niets, een paradijs van alles.

[© MN. Er stond eerst 'Mediteren', maar de lezer zou zich kunnen afvragen 'waarover dacht ik'. Toeschouwer is een stiller begrip. Ik keek rond met al mijn zintuigen, welbeschouwd ook een mediteren, een mediteren over het landschap waarin we leven en dat we soms vanwege de alledaagsheid niet eens meer opmerken. Afbeelding: Painting "The church for ravens" by Maria-Mihaela Sârbu.]

26 september 2008

Het licht van de dichter

Een dichter is geen wilde, roekeloze krabbelaar,
maar wikt en weegt, schaaft en polijst zijn woord
want hoe duister de realiteit soms ook is,
zijn woord wil een licht zijn.

"It's a journey to the colours of your life", zei Yvette.
Zij bedoelt het levenspad dat ongewis is en duister soms,
zo tast een dichter in zijn ziel en krabt de woorden
van zijn lippen om zichtbaar te maken wat niet direct

gezien is, niet eerder zo scherp blootgelegd
want een dichter snoeit het struikgewas van de realiteit,
de leegte wordt bemanteld met zijn woord en zo toont
de akker van zijn geest waar hij staat.

[© MN, voor Gobboe, Erik van Hoof, Vredesslammer 2008, zie zijn weblog. De regel van Yvette: zie Yvette, "Felting your Soul". Afbeelding: "Roses for the poets" by Jeanne, een schilderij door mij symbolisch benoemd als An Award for Peace.]

28 september 2008

Elke dag een gewonnen dag*

Twee eksters schetteren om dezelfde pier,
opeens pikt de ene hem op en blijft de andere
wat boos namopperen. In een fractie van een seconde,
een mum van tijd, foetsie zijn gladde ontbijt.

Even dacht ik dat de Vlaamse gaai tussenbeide
zou komen want ook zijn bestaan moet elke dag
gewonnen worden, zoals dat van mijzelf, in wezen
even broos en ongewis, met een krans van geluk.

De zon schijnt een frisse kleur,
de wind trekt hem aan. Zo sta ik oog in oog
met een nieuwe trendy morgenstond, een zoals ik
al vaker zag, de schone schijn van warmte.

[© MN, in "Het ongewisse bestaan". De titel is een regel van Uvi. Afbeelding: "I am tired", painting by Jennifer Anderson.]

1 oktober 2008

(Helaas is vanmorgen mijn prachtige recensie over het boek van David Grossman, "Haar lichaam weet het", om onverklaarbare redenen verloren gegaan en zelfs na systeemherstel niet teruggekeerd. Het was een lange, intensieve tekst en niet meer zomaar weer tevoorschijn te halen. Treurig. Daarom nu een gedicht, terwijl ik dat juist nog even wilde bewaren.)

Noeste, stugge arbeid en op 't oog nietsdoen

Het lot van de schrijver is het volle
behagen van de stilte, niet die van het hart
van verlatenheid of andere chaos, maar de stilte

van een gerust hart. Soms is een brief
of wat tekst heet als brandhout, elk vlammend woord
erin zet je in vuur, je leest enkele regels en het is er, het

kan een vuur zijn van woede, van fascinatie, maar
ook van lust, geen mens die zo'n hitte niet kent, of de stilte
als het is geblust, het verlangen is vervuld, als

er weer een akker is ontstaan, waar niet in het wilde
weg is geploegd, maar is nagedacht over elk te poten
woord, woorden waaraan is geschaafd zo te zien, de uren

verstrijken. Doorstrepen en polijsten, dat zijn woorden,
alsof een vroedvrouw ze heeft gehaald, en pas dan
een verhaal tonen dat je toevoegt aan alle vorige.

[© MN, in "De man en zijn ziel". Afbeelding: painting "Lifeline" by Japi Honoo. Zoals ik bij een van de laatste reacties van zondag al schreef, ga ik er nu weer voor enkele dagen vandoor. Graag tot maandag.]

6 oktober 2008

"Haar lichaam weet het" revisited

De oorspronkelijk geschreven recensie is verloren gegaan, spijtig, maar dat kan gebeuren als je even onoplettend of ongeduldig aan het werk bent. Het (tevergeefse) zwoegen want zó zit ik toch wel steeds achter mijn akkers, als ze nog leeg en nieuw zijn. Tijdens mijn reis deze week ben ik de trap afgegaan naar mijn geheugen, en deep down schreef ik regel na regel, in slow motion, alsof het in scherven lag en ik alles weer lijmde. Wonderlijk. Dit onvergetelijke boek van David Grossman bestaat uit twee novellen, de eerste heet

'Waaizin' en de tweede 'Haar lichaam weet het'. De recensie ging/gaat over de eerste, waazinig knap en spannend geschreven, met duizenden zorgvuldige penseelstreken over het innerlijk leven van vooral Shaoel en Elisjeva en Esti, ook dat van Mischa en Paul, maar dan meer in de marge. Wie dit boek leest, moet in de stemming zijn zich te willen afsluiten en heel geconcentreerd te lezen, je moet je 'kop' erbij houden en niet verdwalen in de kronkelwegen van de eigen gedachten of associaties die als bloed door je heen stromen, maar waarachtig oplettend, aandachtig aanwezig zijn. Mij overkwam het, dat ik, eenmaal op pagina 24, van voren af aan kon beginnen want ik begreep er niets meer van, gedeeltelijk doordat zinnen soms meer dan een halve bladzijde lang zijn, maar natuurlijk vooral doordat ik afdaalde naar dozen vol herinneringen in mijn eigen leven. Je kunt het boek dan ook terzijde leggen en denken dat het niets voor jou is, dit boek, maar dat deed ik niet. Ik dacht bijvoorbeeld over het fatsoen, over 'niet gezien willen worden' als anderen erbij zijn, maar

zonder die anderen alle mores naast je neerleggen, ik dacht aan mijn eigen moeizame leertocht met toch ook een heel gelukkige 'barenszee', maar laat ik in hemelsnaam bij het boek blijven dat ik uiteindelijk toch ademloos heb gelezen.

Shaoel is meer dan vijfentwintig jaar getrouwd, een mijlpaal die ik nooit meer zal halen als oudere, krakende man op wielen, en zijn Elisjeva – wat een prachtige naam, een naam als een lied – heeft een minnaar. Maar Shaoel is verschrikkelijk jaloers en fantaseert er op los, tot in de kleinste en meest gezochte maar nog heel geloofwaardige details – met uitvoerige herinneringen vol warm bloed van triomfen, vol heimwee en weinig genade voor zijn nederlagen - bouwt hij een stiekem, hartstochtelijk leven dat hem zowel opwindt als deprimeert. Dit laatste nog het meest.

'De werkelijkheid is het verhaal dat we er van maken', schreef Flaubert.

Dat klopt. Shaoel's verbeelding is buitensporig, is schrijnend en schroeit, en de realiteit van Elisjeva zo eenvoudig. Zijn visioenen boden hem kennelijk méér dan het werkelijke leven, dan in zijn verbleekte alledaagsheid mogelijk zou zijn, maar dat ga je op het laatst pas begrijpen, evenals Esti die ooit met Shaoel samenleefde – maar dat ligt onder een dikke laag stof – en die bloost van verlangen en nieuwsgierigheid want deze Shaoel kende ze niet.

Het is fascinerend hoe Grossman de innerlijke levens zo diepgravend weet binnen te dringen en ervoor te zorgen dat zijn lezers hem niet ontsnappen. Dat is haast ondenkbaar want de geheimzinnige en langdurige autotocht van Esti met de in zichzelf weggekropen Shaoel op de achterbank, gek, geniaal, heftig, mallotig en zuchtend, bestaat uit een heleboel stukjes mens.

[© MN, Over de novelle Waanzin in "Haar lichaam weet het" van David Grossman, uitgeverij Cossee 2004, 2de druk 2008.
Painting by Jacqueline Devreux (1963).]

8 oktober 2008

Nooit zomaar weer 'het heertje'

Wel galant hoop ik, maar wie men 'heer' noemt, zo
was ik nimmer, maar gisteren op reis werd het mij
te kwaad, laat in de avond. Voelde ik me nog

een dichter, eerder een mens aan de verloren kant,
het was minstens 1500 meter lopen, inclusief hoge trappen
in een onneembare, tochtige vesting, ik zag iedereen

in draf de trein halen, maar zelf bleef ik achter,
als enige op een guur perron, terwijl dieselmotoren ronkten,
roerde alles van deze maanden alsof ik aan de kook moest komen,

zo van slag raakte ik, dat ik thuis prompt in slaap
tuimelde, terwijl met de recessie mijn kleine geld in de
rookoven was gedaan. Heb ik geen geld, dan heb ik de liefde.

[© MN, "De troost", vandaar deze afbeelding, "Ontmoeting in levende ziele" van Amberoos.]

11 oktober 2008

Dichter, blijf waakzaam over je ziel

Gelukkig, het is zo zonnig,
mijn ogen glanzen alsof ze geboend zijn,
er is zo'n zon die precies past

in dit seizoen, zie je, alles is hier op maat,
de schepping toont ongekennde en nerveuze chaos
maar ook veel wonderen.

Ik ben een dichter die zijn ravijnen
kent, maar ook de zachte wind die me streelt, zó,
dat geen pijn mijn ziel nog schuurt,

het is de geest van verwondering
die gewekt wordt, een stijl van innerlijk leven
waarin elke vrijheid en vrede landen kan.

[© MN, in 'De man en zijn ziel'. En Loesje zei: "Het is herfst, maar het stoerste blaadje valt pas in maart van de boom." Afbeelding: "Logging Trail", oktober, by Connie Tom. Vandaag is het familiedag, maar morgen ben ik er weer.]

13 oktober 2008

Rainer Werner Fassbinder zei eens: liefde bestaat niet, alleen hoop op liefde

Muziek: Eleni Karaindrou, "The weeping meadow"

Wederom bij een van mijn akkervelden, het is er stil en aan de rand hoor ik dwarrelvluchten van vallend blad. (Adelheid zei, " ... zelfs het gefluister van beekgefezel ontgaat me niet.") Een begin van herfst. Mijn hersens zijn vol warm bloed en rijk aan zuurstof. Hier zit ik weer, alleen voor een nieuwe akker en weet dat ik ergens gelezen heb wat die Duitse filmmaker eens stelde. 'Liefde bestaat niet, alleen hoop op liefde'. Is dat de ontgoocheling van het leven, is dat het waarom wij terughoudend zijn als een angstig dier wanneer de liefde ons nadert, altijd en in feite alleen, is dat het waarom wij het niet weten en telkens zeggen het te hopen, al is het voor de duizendste keer. Als de liefde

niet bestaat, tuimel ik in eeuwig verdriet. Als de liefde niet bestaat, hoef ik ook geen geld. Heb ik geld, dan geef ik het aan de liefde. Maar 'liefde bestaat niet'?

"Ga je nu al weg? Verlaat me toch niet." Is het dan een illusie, de liefde? Dromen we slechts van liefde? Is de verrukking van liefde voor ieder van ons apart of van ons samen? Is het dan egoïsme als we denken dat er wel liefde is? Als de hoop op liefde bestaat, moet ze ergens zijn. Alleen de hoop is toch niet voldoende? We weten toch ook wat het is: de spanning van de liefde in te gaan, hoe uniek en verkwikkend dat is, een verloren liefde, een onbeantwoorde liefde en opnieuw hunkeren naar liefde? Bouwen met liefde? Het verdriet, de verlokking. We weten toch ook wat het is: een liefde verscheuren, een liefde dringt zich op, een liefde blijkt niet waarachtig te zijn, van een liefde die ontwricht, van een liefde bevrijd zijn, om met rust en los gelaten te worden en toch radeloos te zijn? Gaan we soms dood aan de liefde? We weten, al is het een raadsel, dat de grens tussen liefde en haat zo dun is als een plaat staal, dat opeens het wederzijdse respect kan zijn verdwenen, dat het plezier is gedood. De troosteloosheid. Het is toch dat ik de liefde heb gekend, ik herinner 't me alsof het me vertrouwd is dit te beleven, zoals ik veel zonneshijn en donkere wolken al zo vaak heb gezien, zoals ze zich samenvakken in mijn kleine geschiedenis.

We weten wat het is: zuchten of roddelen over de liefde, de liefde die kennelijk bestaat. De liefde die ons beïnvloedt. Compassie, mededogen, tederheid, ontroering. Liefde kent vele gedaanten. "Weet een vis dat hij nat is?" Wanneer kan ik eens rustig ademen, in het vertrouwen dat er liefde is, dat er aandacht is, dat er naar me wordt geluisterd, dat er tijd voor me is, dat ik word aangeraakt. Blijft het levenslang zoeken, tasten en hopen, houdt deze innerlijke worsteling ooit op of begrijp ik het gewoon niet en blijf ik daarom eenzaam ploegend op deze akker, dag na dag mijn woord strooiend in de hoop dat er een verhaal over liefde ontstaat? Ik kijk hier om me heen naar honderden boeken, in niet één ontbreekt de liefde. Waarom zou Japin zeggen dat de liefde hem liever is dan vrijheid? Als de liefde niet bestaat, is er dan ook geen schaamte, geen waarheid en leugen of bedrog? Mijn akker zwijgt, er staat alleen: voor wie weet wat liefde is. Ik voeg er nog een regel aan toe: en voor een dichter die weet dat hij geen vergeefse tocht gaat. En voor twee andere dichters, die, net als ik, de slotregel: wie hun liefde lezen als een boek.

Liefde. Ja, we kennen haar in tal van gestalten, maar wie weet waarop we hopen?

[© MN, "Ik adem liefde en hoop." Het korte citaat, 'weet een vis dat hij nat is', is van Nilgün Yerli, 'Weg van Nederland', literaire juweeltjes, B for Books 2008. Er volgt te zijner tijd nog een tweede deel, een Ode aan de Liefde. Afbeelding: Painting by Albert Kyle Pace "What will I know when the apple falls?"]

14 oktober 2008

**Mijn moeder, mijn broze bron van tederheid
Hoelang kunnen we elkaar nog vasthouden?***

Eenmaal oud en mijmerend op de zetel
van al uw verhalen, ik zie u aan en luister, nee,
uw zuchten hinderen niet, het is de adempauze

in uw geschiedenissen, zilvergrijs maar levend
en van belang ze te horen, of zullen we stil zijn en
samen ... "Ja, thee graag", zegt ze gretig, "ze denken

soms dat ik gek ben." "U bent mooi en oud en kleurrijk",
ik zie de dunne huid van haar hand, haar ogen zien
een verte die ik niet ken. "Zou ik al dicht bij de dood zijn?"

Die hortensia's daar wel, verlept en bleek zoals ik. Ik ga
nog niet, maar ben er dichterbij dan u." Ze drinkt haar thee
en morst, ze veegt het weg met de tissue in haar vuistje,

ze zwijgt, ze wacht niet op mijn woord. "Gaat u al weg?"
"Ik blijf zolang u wilt of tot u slapen gaat." Het is de stille
aanwezigheid die haar deugd doet, mijn ontroering

is een belofte, vol rimpels, zij maakt nu de tijd, haar tijd
zo broos als zij spreekt of de stilte die mij luidkeels
roept, 'wij raken aan geduldige innigheid', er is geen haast.

[© MN, in "De wind waait de tijd als zandkorrels weg", een gedicht over de ontroerende schoonheid van ouderdom, hoezeer wij
het ook herkennen als menselijk lijden, als een slijtage die niets dan tranen wekt.
De ondertitel is van Uvi, mijn dichter nabij. Afbeelding: painting "Old age" by Magda Wieclawska.]

18 oktober 2008

Das Heimweh

Für die Speise nahmen wir in die
Schweiz am liebsten Karbonade
mit grüne Bohne und Apfelpaste,
en nadat een eenvoudige
receptuur was gevolgd, "néé,
niet zoals hier in Nederland dus
hè, karbonades die zó dun zijn
dat je er de krant doorheen kunt
lezen."

In de lange verdrietige uren van
een sterven was dit een van die
onmisbare ogenblikken van de
lach. De verteller is een

meester-kok, een man van oneindige verhalen over De Lage Vuursche en zijn jarenlange
geschiedenis als meester-kok in een chique hotel-restaurant aan de Bodensee.

Uren van waken in de stille spanning van de slaapkamer zijn in de woonkamer tevens uren van
verzuchten, van ijsberen, van emoties en van herinneringen. Een stervensweg lijkt op een uiterst
moeizame voettocht over een voor het eerst betreden en schamel verlicht kronkelend en oneffen pad
dat je machteloos en in een volle maar duistere nabijheid volgt. Het leven in huis lijkt dan letterlijk een
boek geworden, een boek, hier en daar wat beduimeld en met kleine soms wat vergeelde foto's, een
boek met vele episodes uit de jaren vijftig en zestig waarin je met elkaar bladert en door de nacht
heen nog eens opnieuw leest in oude handschriften over het jeugdplezier, over winters die we niet
meer kennen, over de nu ondenkbare eenvoud van het huishouden, over de veel strengere rituelen in
en buitenshuis en terugdenkt aan sobere maar mooie vakanties aan Katwijk aan Zee. Vertellingen als
naalden op het water, kijkend en luisterend met een kloppend hart van aandacht.

Een waken en herinneren in een sterk vertraagde tijd, waarin de actualiteit van het leven lijkt
uitgeschakeld, behalve dan de schrik van soms vermeende veranderingen aan het sterfbed. Je staat
gezamenlijk buiten elk vertrouwd ritme en zit met elkaar rillend en warm aan dezelfde tafel waarover 's
morgens het gele herfstlicht strijkt en de blauwe walm van de nacht wordt verdreven, daar word je

geleefd naar het toch nog overrompelende en alles ontladende eindpunt, langzaam gevolgd door opeenvolgende gebeurtenissen die markant zijn voor de te ruste legging in het familiegraf, - ooit het laatste rustbed van alle heimwee.

[MN, "Een fragment uit stervensdagen" - IM Antje, 23 juli 1920 - 16 oktober 2008.]

26 oktober 2008

Elk mens haar innerlijke oevers

Na elf maanden pijn en zichzelf willen zijn
kwam het gevreesde woord met zelfs
een explosieve groei. Welk mens kan zo'n schok

verdragen en tegelijk de hoop omhelzen waar
die niet te vinden lijkt, anders dan in de eigen ziel
en doorheen de tranenwaas in de getroffen blik

van man en dochters, van broers en zus - toch
is het die warmhartige nabijheid die het denkbeeldig
noodlot wil doen verbleken, haar helpen wil

het onvermijdbare pad draaglijk en begaanbaar
te maken, met zonlicht door de schaduw van haar leven,
zij, als een vroedvrouw delft zij alle verdwaalde kracht, als

een kwetsbaar wezen neemt zij uit onze handen,
tegen alle deernis komt troost en liefde, leest zij onze ogen,
traan tegen traan, jouw gevecht is ook het onze.

[© MN, 'In een aaneengevlochten leven(sleed)', fragment in Reken op wonderen. Afbeelding: painting by Deborah Walker
"Fresh and timeless".]

29 oktober 2008

Zoveel tederheid nu gedrenkt in droefenis

Elis, mijn lief, waer bestu bleven
mi lanct na di, gheselle mijn du coors
die doot, du liets mi 't leven.

Een milde herfstzon wenkte naar ons gesprek
ook al bleef een dikke traan onverborgen, "was
samen met haar gaan niet mooier geweest?"

Zie mijn oude, eenzame hart, Elis, het blijft vervuld
zoals in alle seizoenen en meer dan vijf decennia
verknocht aan jou, mijn zielsverwante, mijn zegen.

Je bent gehemeld, maar waer bestu bleven? Ik leef
de winter van mijn leven, het is het zwaarst wat ik ooit
torsen moest, in het geluk van de troost, dat wel. Ik wis

mijn ogen, wazig nog van al je tederheden, zet de kraag
omhoog en fiets naar huis, onze oude niche vol symbolen,
elke meter meisjeslief herinnert mij aan gestorven rituelen.

[© MN, voor Dave. De eerste strofe is vrij naar Jan Moritoen, ca. 1400.
IM Elis 19 april 1926 – 24 augustus 2008. Afbeelding: schilderij van Wil Lof.]

3 november 2008

Soms is de wereld de wereld even niet meer

Eerder schreef ik over 'de monnik en de heiligheid van het leven' en of je daar nu wel of niet iets mee hebt, is helemaal niet van belang, want toen ik me afvroeg wat 'de faam van de heiligheid' toch zou kunnen betekenen, kwam ik uit bij de individuele nederigheid en schreef regels over de kunst ons persoonlijke leven zo licht mogelijk te maken zodat het draaglijker en eenvoudiger kan worden. Keer en draai dit zoveel je wilt, maar daar gaat ons verlangen veelal toch naar uit.

Het lukt me vaak voor geen meter zo te leven. Toch grijp ik de pen, ploeg mijn akker maar weer om en terwijl mijn ploegschaar voortgaat, voor na voor, denk ik eraan mijn woord aan het zwijgen te geven want ik zie de wereld even anders, ik wil hem niet eens graag binnenlaten. "Zoek een mooi schilderij", zegt G. lief en bemoedigend, "ze kan even schuilen in ons licht en onze hoop. Hebben we iets anders dan?"

Het is waar liefste zusje, als wederhelft ben ik gekomen, ik sta met lege handen maar ik durf bij je te blijven ook al splijt de grond onder mijn voeten.

[© MN, in 'Schuil dan in ons licht'. Painting "The soul and the world" by Mihail Aleksandrov.]

7 november 2008

Een nieuwe morgenstond elders

Deze is weer anders dan alle voorgaande, natuurlijk, op vertrouwde rituelen na, nee niet zwart en ook niet zwart omrand, maar zo diep vol contrast. Elke morgen vertoef ik bij één van mijn akkers, vaak omheind door een gedicht waarvan de woorden als bindstokken in de aarde staan als de intieme aanraking van gedachten, van huid en diepe emoties en door

de lijnen ertussen haar en mij aaneenbinden als een verlangen naar blijvend vertrouwelijke saamhorigheid en eenheid, een omheining die nodig is omdat ik soms, als een windvlaag zei Danny, mijn verstand verlies. Zo verschijn ik voor mijn akker en staat mijn muze 'avec le coeur bien placé' er als belofte, als richtsnoer van de dag, de dag die zich toont als een onherbergzame, verontrustende chaos in de wereld en de klaarblijkelijk massale behoefte 'to transform the world', maar tevens als een dag waarin de pijn als onkruid groeit en die ontroert door het gedeeltelijk opschorten van het gewone dagelijks leven om plaats te maken voor warmte, mededogen en zorg.

Waar jij bent, wil ik zijn

Terwijl op het dak twee eksters beurtelings hetzelfde bad delen

De zon glinstert door het dunste gele kersenblad,
geeft glans aan de rode amaryllis die ervoor
op tafel staat, met nog witte lelies, de kersenboom is
een en al wind, zodra de kersen plukrijp waren, verdwenen

ze in hongerige of begerige snavels, dat is me liever
dan dat de zon verdwijnt, dan dat alles dof wordt,
dor, duister en dood.

Het is vrijdag en ik zie door de vensters

heen mijn godin van de gezondheid,
niets van haar schoonheid wordt verhuld,
wel de belofte, maar dat is het leven, een leven
vol symbolen, kille wind, soms amaryllissen en de zon,

dié te zien, zegent al mijn morgenstond,
ik weet 't , soms in horten en stoten
dringt tot mij door wat leven is,

is dat omdat onder mijn huid de dood zit?
Ik wil leven de jaren die ik krijg, zonder harnas,
ten volle, hoor je, dat is toekomst.

[MN, Een meditatieve compositie. Worden we soms in een van onze zelden, die volgens Fernando Pessoa ieder van ons is, niet moedeloos geraakt door bijvoorbeeld de langdurige, schrijnende verschrikkingen in Congo, elders de tragiek áchter de economische malaise? Het leven als hel en vagevuur met minieme vlokjes genade en hemel, maar heel ons woord is afgezaagd en versleten, "uitgewoond", vond Amadeu de Prado. 'Pijn' staat (ook) voor ziekte en 'opschorten' duidt op zorgverlof, tijd nemen, er zijn. Afbeelding: photo, "Strange sunrise", by Shaahin.]

10 november 2008

Liever de rozen dan het zwaard

Tegenover de vreemde of vervreemdende sunrise
kennen we gelukkig ook die van de betovering, wanneer
we beneden komen in een alles strelende lichtval die

ons een leven wenst waarop we in stilte al hoopten,
waar zelfs een bekoring van uit gaat die zwanger is
van warmte, van vrolijkheid, die alle somberheid weet
uit te wissen, zo gemutst wil elke mens graag zijn, licht
gekleed, lichtvoetige gedachten, helder, even onbekommerd.

Voor die een gelukkige morgenstond proeft, weet
dat het leven haar beloften niet slechts geschreven laat,
dat de akkers wel doorploegd zijn en onze zintuigen
op scherp staan voor al dat van deze vrede een illusie maakt.

[MN, in 'De eenvoud van geluk' bij een schilderij van Jan van Loon.]

13 november 2008

Gebonden aan méér dan weemoed
La vie et la mort

Wanneer het verdrietigste uur voorgoed is gebroken
en de rituelen voorbij zijn, is ook de stilste aanraking
gesneuveld in de droefenis van het verkillende, schrijnende

sterven. Tranen en mededogen borduren de troost, maar
de prompte innerlijke rouw kent geen patronen en de
gehechtheid is als niet te delven goud. Zo geworteld

ons leven is in haar intiemste, bezonken momenten van liefde,
zo vervuld is ons hart van herinneringen en verlangens
naar een onverbrekelijk weerzien. Het is die eenheid

welke ons de weg wijst vanwaar al wat geweest is.
Zij is voor altijd aan het oog onttrokken, maar verlaat
nooit meer ons lichaam dat wij met pijn van tederheid bewonen.

[MN, in 'Weerloos tegen het sterven. C'est la vie.' IM Antje, 16 oktober 2008.
Painting "Undividing heart" by Gilan Ross.]

15 november 2008

Een bordje "Pauze in mijn ziel"

Moet nodig een dichter schrijven
want haar slaapkamer draaide rond
en nog zoveel andere tekenen van onbehagen,
deze lieve dichter, een vechtersbaasje

dat het telkens te verduren heeft,
troosten moet ik haar, maar met welk woord
is er iets van optillend geluk te tekenen
in haar woud van tegenspoed?

Een schilderij kan ik geven, zo met zorg gevonden,
al haal ik mijn kast overhoop, boeken met
leeslinten liggen er ook, maar een beeld van zachtheid,
van tederheid, het spreekt zichzelf, vergt weinig kracht en

dichter in mijn geweven web van vrienden, zij kan
er naar kijken of in dwalen, zij heeft de ogen
van een rebelse geest en weet nooit een einde, lijkt het
wel, in de raadsels van haar zieke lichaam.

Moed wil ik haar schenken, ja, een woord
van aanmoediging kan haar bekoren, vanwaar dit leed
te dragen? Lieve dichter, je bent zo ongelooflijk
wijs, ten volle leven wil je. Hoor me, wanhoop niet.

[© MN, in "De pijn van droefenis wil ik helen." Voor Ingelien, 'Leeslinten'. Geheel weerloos zijn we niet. Niet berusten kan een antwoord zijn al lijkt het onzichtbaar of zinloos, houd je pen vast want het geeft houvast voor vertrouwen in je voortbestaan, ten slotte is er geen leven zonder ravijnen, houd je pen vast en vergeet nimmer je momenten van trillend geluk. Afbeelding: "De weg naar de ziel" van Amberoos.]

19 november 2008

Een avond valt neder

Je tedere woord, de immense adem
verwart, mijn hart is hel noch vagevuur,
it is like a secret room.

Ik ontwaak in je luide klokken,
ieder heeft meerdere zelden,
"geluk is een lang verhaal".

Verwarring in de woorden van het hart,
zei ze, jouw tederheid in benadering
is als een zachtheid ongekend,

liet mij de jouwe zijn, van waaruit,
in geheime kamers, onze zelden strijden soms
in taal voor een leefbaar leven.

[Het citaat is van Christophe André, waar hij vertelt over het schilderij van Rembrandt 'De verloren zoon'. MN, in 'De rumoerige ziel', a poet in the night. De psychiater C. André schrijft ook: "Je hebt liefdes waarin he tom de vriendschap draait, en je hebt vriendschappen die worden gekenmerkt door liefde" (in 'De kunst van het geluk'.) Afbeelding: painting "The hidden house" by Paul Christiaan Bos.]

21 november 2008

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is nu juist de schoonheid ervan (I)

Ik leef in niet zo gemakkelijke omstandigheden en daarom zal ik nu en dan met deze regel volstaan. Een schilderij maakt en vertelt zichzelf en kan het goed stellen zonder mijn interpretatie of relaas, zoals ik dat in november 2006 ook al eens deed – zo'n eigen beschouwing is altijd overbodig, maar des schrijvers ijdelheid wil telkens weer spreken. Ik vlucht niet naar

alleen maar schilderijen, hoewel taal en schilderijen, ja, ze doen mij de tijd verstrijken, zij zullen blijven en ik zal gaan, te zijner tijd. (Misschien doe ik het tóch wel, dat woord erbij.)

Het is een doek van de Iraakse kunstenaar Basher, ja, dezelfde als van het doek op 20 mei,

surrealistisch; of het je al dan niet aanspreekt, het zegt iets over de ongelooflijke, imponerende kracht en denkbeeldige krachtmeting, zowel in uitbeelding als in kleur, wat een energie, wat een mógelijke, denkbare beweging – mij maakt het gelukkig naar een mooi schilderij te kijken, het is alsof de bewondering alles opzij schuift, bij "Chant", de cd van The Cistercian Monks of stift Heiligenkreuz. Ludwig Wittgenstein zei, "het is (soms) de ervaring de wereld te zien als een wonder."
(De wind blies mijn lange haar geheel in de war. Het geeft niet, het zit daar toch niet op een rijtje.)

[© MN, in 'A little bit of heaven becomes present'. "The force of nature" by Basher (1948); Basher, the Arabic word for face. Naast zijn streven naar perfectionisme, verzet Basher zich tegen het jachtige oppervlakkige leven. Via zijn werk probeert hij rust, vrede en welbevinden uit te dragen.]

23 november 2008

**De hoop is niet slechts een idee
Mijn gemoed is niet zwarter dan het lijkt**

Als mijn fysiek dwars ligt en
mijn geest de pijn niet ontwijken kan,
als mijn wangen blozen en

mijn schedel niettemin bevroren lijkt,
waarheen verdrijf ik dan de angst
wanneer ik wankel als wrak hout,

wat rest mij dan te vertrouwen op
wat ik niet bij machte ben, - laat mij
maar slapen op een vilten kussen.

Mijn vingers trillen vol ongeduld met
misslagen, de dichter is zijn draad kwijt,
hij is uit balans, ook zijn wollen mutsje, hij

wil wollen bedsokken en verstrooiing,
droomt zijn geschiedenis, scheuren
in verhalen, weemoed treedt buiten haar

oevers, maar er is altijd nog een overkant
waar het groen is en de liefde, ja,
de liefde is genegen te blijven.

[MN, in 'De man en zijn ziel'. Zij zegt dat dat zij het is, én de sneeuw die alles reinigt.

Mijn gedachten zijn minder helder en op sneeuw heb ik het niet zo meer.

Afbeelding: "Stille morgen" van Hans Dolieslager.]

25 november 2008

Gevleugelde roem aan tafel
Een licht moment voor Erna, een glimlach

Het eenzame koude hart dat zichzelf
voeden moet als was ik het koolmeesje
op een van die rillende takken daarbuiten.

De dichter ziet het beestje en
nodigt het uit aan tafel, er zitten al
een winterkoninkje & een roodborstje,

gedrieën hebben ze genoeg aan de kruimels
des dichters ontbijt, ze ontdekken de
zeeschors, zelfs het schaaltje lauw water.

Ik lepel rustig uit het gehalveerde eitje
en luister, dat zachte getik op tafel is alsof ze
zwijgzaam de trom van vreugd & hoop slaan.

De ekster kijkt verongelijkt naar binnen, beseft
niet dat men gelijken gelijk behandelen moet en
vliegt er pardoes met 't hele zakje pinda's vandoor.

Als het drietal is vertokken, ruim ik hun
voedselbankje op en lees de putjes in het hout
als poëzie van zeldzaam gezelschap.

[© MN. Voor Erna, "Flow of Hope". De tweede dubbele chemo.
Afbeelding: 'Flow of the river' van Ulco Glimmerveen.]

28 november 2008

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (2)

Toen ik dit schilderij vond, dacht ik, 'a tribute to the origin of Tagelus', ook al weet ik dat hij, oud-Harlinger Gerhard, geen botter heeft, maar wel een man met van jongs af aan een passie voor schepen, zeilen, het Friese waterleven en al vele jaren een geoefend schipper op zijn Dolman vlet, met in het kielzog zijn dochter Hella.

Ik, een bange dichter, vrees mijn

leven in deze stormachtige omstandigheden, zeker op zo'n naar mijn gevoel kantelend breekbare en benauwend kleine botter, hoewel van sierlijk gebogen hout. Ik herinner me nog de meer dan twee uur durende boottocht, meen de Stortemelk, naar Vlieland vroeger. Het stalen schip bonkte op de woeste dans van golven, er stonden koeien aan dek die alle zes aan de diarree waren, het wild schuimend zoute water plensde over de boeg en tientallen toeristen werden prompt zo onpasselijk dat ik rillend bleek werd van angst. Niets leek nog op een verlangenstocht naar Eureka op Vlieland, we zouden vergaan en vergeten worden, - maar niets anders, dan "woest mee te gaan met dat breed gelaten zwaaien van den boeg, in het wijde waaien over zee", schreef Slauerhoff.

En opeens, alsof zijn bundel hier walmend van eenvoud voor me ligt, herinner ik me de heldere regels van de schilder en dichter Willem van Hussem (1900-1974): "Zet het blauw van de zee tegen het blauw van de hemel, voeg er het wit van een zeil in en de wind steekt op."

Jan Slauerhoff sierde tot voor een tijd geleden Gerhard's weblog, te mooi om tot slot niet nog eens te herhalen want ook daarheen spoedden zich mijn gedachten bij het zien van dit prachtige puur Hollandse schilderij.

"Want de roep van de rollende branding, brekende op de kust,

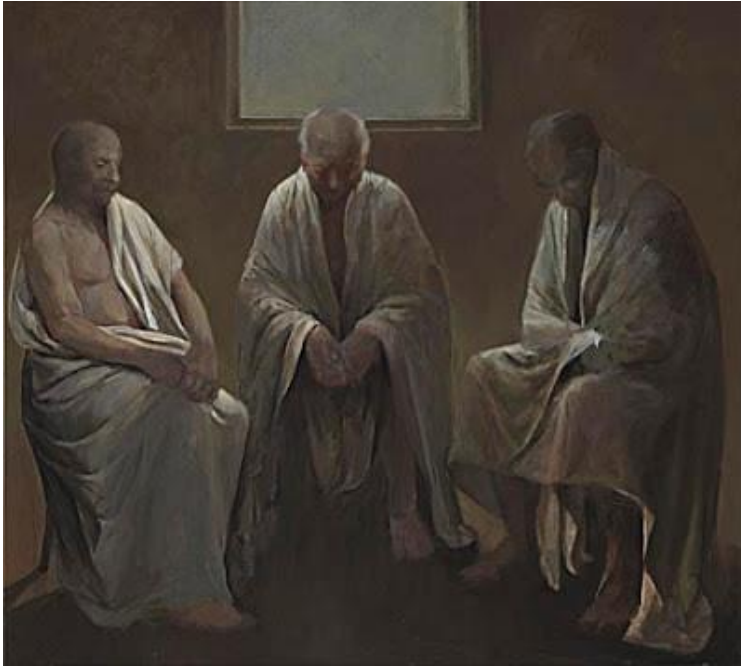
Dreunt diep in het land in mijn oren en laat mij nergens rust.

't Is stil hier, 'k verlang een stormdag, met witte jagende wolken

En hoogopspattend schuim en meeuwen om kronklende kolken."

[© MN, 'Tribute to Tagelus'. Afbeelding: "Botter in stormachtige zee" van Martinus Schouwman.]

30 november 2008

Hoe het in veel verpleeghuizen was,
weet ik nog uit een eigen
wetenschappelijk onderzoek, maar
dat dateert van 1983. Het is nu een
kwart eeuw later en erg veel beter is
het er niet op geworden. Dat weten
we, sommigen als mantelzorger,
anderen als lezer van kranten (onder
meer de zogenaamde pyamadagen
vorig jaar), van Feex en uit boeken,
zoals bijvoorbeeld van Stella Braam
over wier werk ik al enkele malen
schreef. Ook over mantelzorgers
bestaat veel literatuur en in mei van
dit jaar hield oud-collega professor

Myra Vernooy aan de Nijmeegse universiteit haar oratie 'Het is zaliger te geven dan te ontvangen' .

Ik ga daar inhoudelijk nu niet op in, maar geef een poëtische impressie van hoe een vriendin het
ervaart haar dementerende partner nabij te zijn en telkens weer te moeten loslaten. Zo geef ik woord
aan haar onophoudelijke zorg en verdriet.

Schrijnende liefde

Verwant maar zielsverlaten

Als ik niet bij je ben, zwerf je
willoos en zonder herinnering
in een onbekend huis, groot als een paleis.

Er is niets dat je herkent als van jezelf,
je kent wel een verlangen, "Ik wil terug naar
waar ik geboren ben, mijn familiehuis."

Ik heb lege handen, weet je, wil je altijd
vasthouden, maar kan je niet meer terugbrengen
naar je vertrouwde verleden. "Lieverd,

kom in mijn veiligheid." Wat kan ik weinig
uitleggen en steeds weer moet ik loslaten en
'jouw huis is ook mijn huis', het is waar, maar

niet de werkelijkheid, elke keer is er het verlies,
ik loop naar de lift, je onzekere, draadloze
wereldje verlatend, ik sta in een regen van tranen,

eigenlijk beiden gevangen, maar ik zou mijn leven
geven als ik wist dat je vrij zou zijn, dat is mijn vuur,
jij terug naar je ooit bezongen vrijheid.

[© MN/TdR - bij het schilderij "Verpleeghuis" van Rudolf Hagenaar.]

3 december 2008

Het moederschap overleeft

Mijn hart als jouw hemel, geen wonder
dat je elk jaar op een vast tijdstip verschijnt
als een heldere ster aan de hemel buiten mij.

Al zo lang geleden ben je in slaap gevallen, zonder
afscheid was je bij het einde en nu reis ik naar jou,
kom ik zo weer terug bij het begin?

Deze zomer was ik met je dochter bij het versleten
graf. We plaatsten er een beeld van haar hand
en legden er rozen neer, de rozen van ons kloppend hart

bij jou die ons het leven schonk, als een herinnering
aan de omhelzing van weerzien en verlangen, - al
is de werkelijkheid ook weer anders

want ik herinner me Nietzsche's geprevel,
"voor stenen is horen en zien er niet bij. Toch
snikken ze zachtjes. Denk aan mij. Denk aan mij."

We verbinden ons even opnieuw aan al die momenten
van blijheid en verdrietigheid van jouw leven, jij
die in ons woont zoals wij in ons lichaam wonen.

[© MN. In Memoriam Mimi Nuy-Sterenbergh, 13 mei 1923 – 3 december 1972. Beeld van verharde
textiel, van Erna, mijn tweelingzus.

Het citaat van Nietzsche is afkomstig uit "Nietzsche's tranen" van Irvin D. Yalom]

5 december 2008

Een prent vertelt het leven (3)

"Waarom toch zulke prenten van
droefenis?" Ik ken geen antwoord dat
geruststellend kan zijn, ik zie de
onoplosbare tragiek en wil haar tonen,
mogelijk omdat het tegendeel zo machtig
lijkt en we niet willen dat het bestaat.
Iedereen laat wel eens een traan, van
binnen of van buiten, maar dit schrikachtige
isolement, deze eenzaamheid die met
kreten snijdt, dit realisme van de wanhoop,
van de uitputting, noemen we in ons
holland bestaan 'triest' en laten we
weerloos achter. Heeft zij een oor voor
troost, laat zij zich tillen naar een omhelzing
van nabijheid, kunnen we haar leven nog

lezen, voelen we de betekenissen van al haar naakte geklad? Hebben we nog uitzichten in ons kleine

menselijke vermogen? Ik herinner me de zuster vlakbij mijn gezicht, “Ik blijf bij u, wat er ook gebeurt, ik verlaat u niet.” Het is bijna vier jaar geleden maar onvergetelijk, weldadig; het was wellicht haar taak, maar een morele plicht kunnen we het niet noemen. Een moreel appèl.

[© MN. De foto, “Lost dreams”, is van Kees Terberg.]

8 december 2008

Kunst heeft altijd een verhaal (4)

De schepping van de verheerlijking

“Ga heen, jij malle dichter, met je verheerlijking, het is pure provocatie en banaliteit. Schamen moet je je.”

Meteen is te denken dat het niet méér dan een beeld van lust is, koud zelfs, onvolledig en in sommige ogen banaal, maar zou het ook niet een hommage kunnen zijn aan liefde, aan onuitroeibare begeerte, vrouwelijke schoonheid, menselijk verlangen, zonder onmiddellijk te denken aan de typische geilheid van mannen, spiedend naar wat ‘hen immer fascineert’? En verandert het oordeel als u weet dat deze kostelijke en zo precieze verbeelding van wie we zelf zijn, gehouwen is uit steen door een vrouw? Ik ontken niet mijn ‘deel in dit, in ons bestaan’, maar verloochen evenmin het realisme van eros, van de schoonheid, de bewondering, de verleidelijkheid, de geestigheid in dit vakmanschap. Nee, ik plaats seks niet op een voetstuk, schijn bedriegt. (We ‘moeten’ het niet verwarren met seks en erotiek in het privéleven waar de beleving strikt vertrouwelijk is, maar

schilderijen en objecten behoren tot het publieke leven – en het gaat ook niet om de vraag of het midden in de stad moet mogen staan. Het gaat denk ik om de vraag of het ‘weezinwekkend’ is dit te tonen, als een ‘zondige’ gedachte of intentie, als een element dat we moeten onderdrukken, “terwijl we weten hoe desastreus dat is, dat onderdrukken”, schrijft Miller. Nee, het is geen zonde of schaamte, het hoeft niet te worden beschimpt of bestraft. Lust is wel intens geluk en heeft ook iets van egoïsme, maar staat in de schaduw van onbaatzuchtig

lief te hebben, te delen en te geven, dat schenkt energie, zelfvertrouwen, balans.)

Noemen we dit pornografie, de eeuwigdurende bron waar het om draait en waar bijvoorbeeld Henry Miller, Jacques den Haan en Willem Jan Otten zo prachtig, zo bevragend en taboedoorbrekend over hebben geschreven en die eigenlijk de vaag stelden of obsceniteit wel bestaat, maar geheel en al een eigenschap is van de menselijke geest? Altijd worstelen we met de grens van preutsheid en vrezen we de zwakheid van ons hart. Vrees en wens, zo zijn we en zo zijn we niet. Is het niet de liefde die we in alle grootsheid willen ont-dekken en beleven? Losbandigheid of moedigheid, de hemel of de hel,

vertederung of gewelddadigheid aan de moraal? Zetten we een deel van ons in de nacht, in het geheim, terwijl het misschien hetzelfde is waarom kinderen van sprookjes houden? Is het mijn verwerpelijke rariteit de intimiteit te willen tonen, te schenden zelfs, of is het de uitbeelding van onze tijdloze behoefte aan verlokking en verlossing? Zonder blikken of blozen, ik ga er rustig om slapen met de bewegingen van mijn gemoed voor ogen. Is dat niet ook de kunst van het geluk?

[© MN, geschreven tijdens muziek van Eric Satie, "The Early Piano Works". Sculpture by Francine de Carennac.] (Ik stop voor een aantal dagen vanwege mijn fysieke conditie. I live in troubled times, maar ik stop voordat ik terechtkom, zoals Anthony Mertens zo treffend zegt, 'in een zwenbad vol zelfmedelijden'.)

10 december 2008

Dichters in verloren eenheid
Al dribbelend op mijn bewoonde eiland

Ik bemin de winteravond, ik, oude,
argeloze man, vastgeschroefd aan het woord,
de gordijnen blijven open, zie

Uvi, zie mij aan dichter en hef
uw arm, ik hijs u aan mijn tafel.
Vertel, deed ge nog nieuwe vondsten

op zolder, uw schuilkelder? "Nee, mijn
waarde, slechts oude woorden, oud als wij,
breekbaar, teder en warrig, teveel

weekheid om te bewaren." "Oh", zei Inge,
"vervlogen spinnenwebben stof ik uit." Niets
met verrukking gevonden dus, geen gouden regel

in wat niet versnipperd was, wat is er
dan te koesteren? Zullen we spreken over
een bestaan van 'nieuwe gebeden'? "Laten we

in hemelsnaam niet bidden, zo nuizelig", desnoods
op de tast nieuwe levensbeelden schetsen, Isolde's
woorden rennen over tafel, always "A heart of dignity".

[© MN, in 'Voor wie weemoed kent'. Met de dichters Uvi, Isolde en Inge Deconinck. Afbeelding: "Over de aard van de mens" by
Magda Wieclawska.]

11 december 2008

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (5)

Niet het summum van het
kwaad, maar van de
ontmoediging

Een intrigerend schilderij, zowel
naar voorstelling als titel. Een
gehavend interieur, mooie
lichtinval, maar voorbij het licht
schuilt een geheimenis.
Vrijpostig? Erotisch? Een
verstoorde amoureuze
ontmoeting? Een verbeelding uit
zijn vaderland dat hij, Basher,
lang geleden verliet? "Hij verzet
zich tegen het jachtige,
oppervlakkige leven", schreef ik

eerder. Ik weet nog weinig van deze Luidinga Gerrit Basher (1950). Hij verblijft sinds 1991 in Nederland. In 1979 vestigde hij zich in Florence, ontwikkelde daar zijn persoonlijke realisme, met als intentie rust, vrede en welbevinden uit te dragen. Een perfectionist, dat is te zien, ook in het vorige schilderij dat ik toonde – (straks, als zijn boek binnen is en op mijn notenhouten leesstandaard staat, zal ik graag over hem lezen). Hier is het schilderij een woning, maar allerm minst zoals we ons een woning van binnen voorstellen. Het is een schouwspel, een poëtische vertelling van de bedreiging,

maar ook, vanwege dat open venster en het diepe blauw van het als hemel gedrapeerde doek, van de hoop en het verlangen. Het is de vlucht uit een verlangen en tegelijk náár het verlangen. Wij wonen in ons lichaam, maar de schilder toont hier een groter lichaam, een innerlijk lichaam en herinnert zich de grote onrust, de agressie, de onderdrukking, de taboes. Zou het dat kunnen zijn? De twee zijn bijna in het vage donker, het licht en hun realiteit ontvlucht.

[© MN. Afbeelding: "Vlucht in de duisternis" van Basher. Titel van zijn boek: "Persoonlijk universum van Basher". Een uitgave van Galerie Utrecht, 2003.]

14 december 2008

Alles is liefde

Weet nog wel waar dat feestje
was in Rosmalen, zie bruid & bruidegom
nog, hoewel in de nasleep van rouw, wie weet
niét van dat zwaar beladen jaar?

Liefde dringt overal doorheen, is het oorlog
of andere misère, steeds is er liefde, vreemd
misschien, maar onoverwinnelijk,
zo gaat het in het leven,

waar niet alleen de liefde heerst, ook ziekte
en tegenspoed, dat is niet te verbergen, maar
als je de liefde viert, is
er veel gewonnen. Liefde die redt,

het is waar en ook weer niet, elke dag
komt het onder onze zintuigen, de honger,
de onderdrukking, dus of alles liefde is, het
lijkt waaghalzerij dat te zeggen.

Alleen wanneer twee mensen het in alles
weten vol te houden, het hartelijkst blijven,
gastvrij en beminnewaardig, ja,
dan is alles liefde.

Als dat alles liefde is, dan willen we
dat ook viert, dan zetten we de tijd terug
naar 1973, van in de verte langs kronkelende paden
tot hier, aldoor is nog alles liefde.

Er zal wel een traan vloeien, ook de lach zal
luiden, want wanneer alles liefde is dan zijn die twee
onverbiddeijk verbonden, zo gaat dat
in een mensenleven, ook van jullie twee.

Alles is liefde, geen twijfel mogelijk, "the two
of you: a beauty of wisdom, like saying, shower
me with love and carry me till there, where ever it is",
omdat dat alles liefde is en wij hier zijn.

15 december 2008

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (6)

De aanbidding. De innerlijke zegening?

Dit lijkt een doek uit de middeleeuwen, maar het is een 20ste eeuws verbeelding van de familie, nauwkeurig, vanaf een palet met magnifieke kleuren en onmiskenbaar met de intentie het gezinsleven te eren, te eerbiedigen, te beschermen, zeggend ook dat het intieme familieleven een onverbreekelijke eenheid vormt en van onschatbare waarde is. Het dateert van 1972. Zij, Susan Boulet, heeft het gezin als het ware gevangen in een enkel weefsel, niet als een los blad zwevend op de wind, maar als een hoofd, stevig op de schouders van de mensheid; ze vormen één geheel, het is helend daarin op te groeien, alsof we zijn vergeten om ons met alles om ons heen, in harmonie, te ontwikkelen, te leven en onszelf en anderen te respecteren. (Het doet denken aan het oeroude sjamanisme, New Age en andere spirituele stromingen.) Op de schouders zien we de contouren van rendieren, dieren – niet alleen elanden of herten, maar ook wolven - die in veel ander werk van haar nogal eens

terugkeren, dieren die een onloochenbare betekenis hebben en waaraan zij, denk ik, een zekere symbolische of mythologische betekenis toeschrijft. Eenheid, verwevenheid, toevlucht, bescherming. Waar ik weinig van begrijp of weet te zeggen, is dat bolvormige portretje rechts. Zijn het de maan en de vruchtbaarheid? Is het een weeskind?

[© MN. Afbeelding: "The family" van de Braziliaanse Susan Eleanor Seddon-Boulet (1941-1997; zij stierf, in California, aan kanker). In 2000 verscheen bij Pomegranate Press een biografie, "A Retrospective" van de hand van Michael Babcock, ook auteur van "The Goddess Paintings" van Susan Seddon-Boulet. Meer over haar: Christina Baldwin: "Life's companion" en Michael Fox "The New Eden". Zijzelf publiceerde "Shaman paintings" of Susan S.B. Als het me lukt, plaats ik tot besluit een collage van Susan's shaman-paintings, schilderijen die me eerder fascineren dan bekoren.]

17 december 2008

**Last morose, depressive whispering
(for today, or some more)**

The angels are around me as if I'm
lost, there is no power anymore.
"Lay down my dear", said one of them.

It's a painful dream, or reality, there is still
so much to do, my pencils are broken,
this can't be the end, my soul is crying.

No, don't close the curtains, don't bury me
in the fear of life and death, give me some time,
I want to sleep another few hours.

[© MN, in 'De man en zijn ziel'. Natuurlijk kom ik terug, en ik weet, de toon is dramatisch, voel me ook ellendig maar het komt weer goed en ik zal terugkeren naar de hoopvolle, strijdvaardige levenshouding, terug naar 'Amor fati' waarin méér mogelijk is dan in deze zwarte knorrigheid waar niemand iets mee kan. Zwaarmoedigheid, hoe begrijpelijk soms ook, is de meest zelfzuchtige houding die er is, daar kun je niet op bouwen tenzij je tijdig inziet dat er méér is, een soort van her-ontdekking. Vandaar ook dat prachtige schilderij, "Hemelse muziek", van Amberoos.]

19 december 2008

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is nu juist de schoonheid ervan (7)

In voor mijzelf moeilijke tijden neem ik mijn toevlucht tot het museum, in casu de collectie in mijn archief (want ik ga geregeld op reis en tracht dan mee te nemen wat mij op dat ogenblik aanspreekt, inspireert of ooit bruikbaar lijkt als illustratie. Met de zogenaamde Valyspas reis ik voor 0,16 cent per kilometer, een uiterst handicapvriendelijke regeling, waarin je alleen hebt te overwinnen dat je bestemming

zelden rechtstreeks is maar wordt bereikt via zo klein mogelijke omwegen langs allerlei instituties, zodat beperkte medepassagiers met een verscheidenheid aan hulpmiddelen weer thuiskomen of kunnen instappen met een op de route gelegen reisbestemming. Aanvankelijk confronterend, ik zag het aan met schuwe blik, maar het zijn gewoon wat oudere lotgenoten. Solidariteit is meer op zijn plaats dan een afgewende houding, ook de stilte spreekt zichzelf.)

Het schilderij toont een onmiskenbaar oude man, verzonken in een dagdromerij over zijn levensloop. Het avondrood is zijn klok en weerspiegelt de talrijke gebeurtenissen waarop hij met pijn en tevredenheid terugkijkt, dat lees ik als het ware in zijn met groeven getekend gelaat. Vooral zij is sterk aanwezig, de vrouw met wie hij ooit zijn leven deelde of die zijn onbereikbare muze was met wie hij nimmer een nacht heeft geslapen of die nooit geweten heeft hoe zijn hart trilde, wat in zijn schoot tevergeefs tot leven kwam. Plots was zij vertrokken, lang geleden, als in een geheimzinnige noordenwind maar haar verschijning is onvergetelijk gebleven. De vele anderen zijn voorbijgangers, niet altijd onbeduidend, maar toch vaag geworden passanten, - behalve zijn zoon van wie hij vervreemd is geraakt en die hij slechts onvoltooid weet uit te tekenen, nabij in zijn gedachten maar verdwenen uit zijn werkelijkheid.

Het typische is, dat de schilder de gedachten van een oude man 'neerzet', dat een dichter er naar kijkt en ze voorleest, terwijl beiden niet weten wat de oude man werkelijk dacht. De schilder, die zowel de man en zijn gedachten creëerde, heeft meer recht van spreken. Bij de titel staat ook: 'met mogelijk een engel'. Misschien is hij geëmigreerd naar een ander innerlijk land, hij, de oude man in de herfst van zijn leven, probeert hij door te graven, te bespiegelen en gebeurtenissen te duiden.

[© MN, in 'Een schilderij vertelt zichzelf'. Afbeelding: "Gedachten van een oude man" van Nels Busch (1954), Nijmegenaar, trots op zijn atelier in de vroegere Limoskazerne (en voormalig bassist in de Frank Boeijengroep, van 1979-'91). Ik klom al weer naar nieuw licht and Redstar gave me a kick under my ass, so I can move on again. Maar waardoor ik werkelijk opveerde uit het donker, was het beleven van enkele DVD-concerten: een nog kort deel van de Beach Boys, gevolgd door een CrossRoad-concert, ik meen in Chicago 2004, van Eric Clapton met onder andere BB King, Jeff Beck en Cajun-muziek van Willie Nelson en

ten slotte het meer poëtische concert van Brian Ferry die vooral in heel eigen stijl Bob Dylansongs vertolkte. Voortreffelijk gespeelde muziek uit 'mijn tijd', getalenteerde musici en plots een nieuwe dageraad, anders dan Jaap (hieronder) beschreef maar met een vergelijkbare impact.]

21 december 2008

"Warmte, en nieuw licht"

Het is winter, zondag voor kerst, en vrijwel overal in de omgeving een gemoedelijke en iedereen aansporende kerstmarkt, een drukte die we elk jaar opzettelijk mijden, maar Aïda uitte vanmorgen plots het verlangen naar een kerstboom. "Heimwee naar warme gevoelens", zei ze, "en nieuw licht in huis." Het was een onweerstaanbare wens, maar 'nieuw licht' trok me wel, die glinstering in haar ogen, haar helm die ze al boven uit de kast had getrokken want ze dorst nooit met me mee en die ze al demonstratief opzette, "die Floret, dat oude kreng, en ik krijg

het alleen maar koud", zei ze altijd. "Het is koud hoor", waarschuwde ik. "Ja, maar zó ver is het niet, toe nou maar."

[© MN, in 'Het onverwachte element'. Afbeelding: "Wegomlegging", schilderij van Marius van Dokkum.]

24 december 2008

Een feest met nog geen halve waarheid – of is het anders?

Met kerstmis vieren we de universele waardigheid van het leven, en dus de vrede, de verzoening, de onbaatzuchtige liefde, de geboorte. Het zijn begrippen die verwijzen naar talrijke symbolen en rituelen die met elkaar uitdrukken hoe sterk we gebonden zijn aan het leven, hoe lief het ons is, hoe menselijk we zouden willen zijn. We ontsteken het licht, we steken ons in de mooiste kleding, we dekken een meest feestelijke tafel met kostelijke gerechten en zijn gul met geschenken. Soms vraag je je af of het nu een tentoonstelling is van

waarachtigheid of een gelegenheid om eens uit de band te springen. Zijn het dagen van ongeveinsde liefdadigheid, zit er een luchtje aan of is het van alles wat?

De verhalen van de wereld zijn anders. Er is een diep verscheurde wereld, die we desondanks mengen met glinsterende feestelijkheid en dus roepen we betekenissen en meningen op waarmee we half door de bodem zakken, zo broos en moerassig is menselijk leven, een leven met de scherpst denkbare en verdrietige contrasten. Toch is het prachtig en waardevol en ontroerend het te vieren, omdat we ons herinneren hoe we zouden willen dat het werkelijk is.

Zeggen dat het 'nog geen halve waarheid is', kan vanuit een bepaalde gezichtshoek wel worden volgehouden, maar het impliceert ook een moreel oordeel over onze authentieke intenties. Dat kan niet, dat is hoogmoed, daarom zeg ik, 'ja, het is anders'.

Laten we het maar een feest noemen van de verering, de hoop en het verlangen, laten we het cynisme de kop in drukken. Laat het blijmoedigheid, harmonie, tolerantie, solidariteit, warmte en tederheid zijn die ons tekent en die we belangeloos willen doorgeven. Laten we blijven doen wat we kunnen en nalaten wat overbodig is of ons bevoordeelt.

Van harte een warme, liefdevolle kerst gewenst.

[© MN, korte overweging bij Kerst 2008. Collage van eigentijdse en klassieke Maria's, van links naar rechts: photo by José Manchado; foto van fresco in een kerk te Arezzo door Elly van Doorn; "Vrede op aarde", schilderij van Ambersoos; painting "A Spell of Summoning" by Jake Baddeley; "De stal van Maria en Jozef", schilderij van Marius van Dokkum; "Responsibility" van Gerrarde Maria Abelman; "Love", painting by Marketa Uhlirova; painting "Protection" by Teresa Zafon and a photo, again by José Manchado.]

27 december 2008

Het bezoek is weer voorbij, het ideaal niet

Het is weer een gewone zaterdag en misschien wel kliekjesdag want er stond veel heerlijk op tafel en naderhand een vol aanrecht. Het diner was opnieuw voortreffelijk en de stemming was plezierig en hartelijk, misschien hier en daar helaas toch uitgelopen op een catastrofe, maar al het kerstbezoek is weer afgelegd, de omzet van horeca en woonboulevards zijn al lang weer geteld, de Rennies zijn op en een laatste cappuccino met een Bénédictine werd ieders slaapmutsje. Betlehem verheugde zich voor het eerst sinds jaren weer op talrijke bezoekers, hoewel de Israëliërs en de Palestijnen weer in de hoogste paraatheid zijn, evenals India en Pakistan. Nee, ik wil geen opsomming van calamiteiten, maar de soberheid, de vredigheid en de gastvrijheid blijven toch in

schril contrast met de wreedaardige onrust die grote delen van de wereld domineert. Het bezoek is dan wel weer voorbij en het is weer een gewone zaterdag, maar eveneens dezelfde ongewone wereld die vervreemd lijkt van het zo menselijke kerstideaal. Is dat het eigene van het ideaal, dat het alleen maar nastrevenswaardig is, maar nooit wordt bereikt? Of dient ons ego kleiner te worden? Het zal wel altijd in nevelen gehuld blijven.

[MN. Schilderij van Marius van Dokkum, "Het bezoek van de herders is weer voorbij". Overigens wijs ik met een sterke aanbeveling naar <http://www.bloggen.be/nagolore/>]

29 december 2008

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (8)

Het verlangen is symbolisch voor de tijd die voor ons ligt, het gaat ergens naar uit, niet naar het onmogelijke zoals het verleden dat zou moeten terugkeren hoewel in heimwee ook een verlangen kan wonen, maar naar waarop we ons verheugen – want in ‘verlangen’ ligt altijd het goede. Niemand verlangt immers naar zijn ongeluk, verstarring en verdriet, de trieste last van ontgoocheling, de desillusie, de

teleurstelling, de ontsteltenis, - dat is de onafscheidelijke schaduw. Mogelijk dat verlangen daarom ook een onbeschreven ‘eis’ impliceert: we moeten niet het onmogelijke willen, ‘groots en naslepend’, maar het haalbare. Tegelijkertijd blijft het verlangen ‘menselijk’, dus breekbaar en appelleert het aan bewust, gezond leven, aan deugdzaamheid, behoedzaamheid, bezonnenheid, ook in donkere dagen, in ijzige tegenwind.

Het verlangen is oneindig en oningevuld, ook dat is een mooie dimensie van het begrip want het hoeft en zal voor niemand hetzelfde zijn. Het is een individueel nog richtingloze stille koestering van iets dat verderop in de tijd ligt en ons goed doet, scherp maakt en inspireert, zeker op de weg erheen. Het verlangen is de metafoor voor blijmoedigheid want als het wordt vervuld, is alles anders.

Het verlangen is de droom van iedere mens. Every road leads to somewhere – we hopen dat het pad dat we gaan ons brengt naar enig klein geluk, hoeveel obstakels we ook tegenkomen en te overwinnen hebben. Het verlangen is de volharding, niet de verwerping van intenties, maar de fluistering dat het goed is onszelf te blijven, misschien een graad van koers te veranderen en ze na te streven. Jules Renard schreef: "Het paradijs bevindt zich niet op aarde, maar daar liggen wel stukjes."

[© MN. Schilderij in de reeks magische landschappen, 'Het verlangen' van Cokky Diepstraten (1952), sinds 2007 wonend en werkend in Frankrijk. Please, don't forget Nagolore!]

30 december 2008

**Wakker, bij het licht van mijn geheugen
De wil geen harnas te zijn, waarin geen mens meer zit**

Nu, zo aan het eind van elk oog, ieder zintuig
van dit jaar, zie ik mijn binnenste kern
aan, het is nauwelijks verwoordbaar.

Het was schokkend heftig, pijnlijk, ontroerend,
maar het hoeft niet te vervagen, mijn leven,
niet te verdampen alsof ik het niet was,

niet mijn ziel die geraakt was,
het is steeds zoals ik het nu vertel,
mijn angsten, wensen en illusies of

de stommiteiten die in strijd zijn
met mezelf, zo aan het eind komen ze
weer aan het licht, het naakt van al mijn taal.

Gelukkig is er een ziel die luistert
en een taal spreekt van al dat leeft, zij is gelijk
Gezelle's diep gedoken woord van vrede en verlangen.

[MN, in 'De man en zijn ziel'. Afbeelding: Litho by A Di Maccio.]